De incertitudine et vanitate scientiarum declamatio inuectiua

Auteur(s) : Agrippa, Henri Corneille

Présentation

Titre longDe incertitudine et vanitate scientiarum declamatio invectiva, qua universa illa sophorum gigantomachia plus quam Herculea impugnatur audacia : doceturque nusquam certi cuicquam perpetui, et divini, nisi in solidis dei eloquiis atque eminentia verbi dei latere.
Lieu de publicationCologne
Imprimeur(s)-Libraire(s)Neuss, Melchior von
Date1531

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

382 Fichier(s)

Les mots clés

Présomption

Les relations du document

Collection Traductions ou adaptations de déclamations humanistes

Declamation sur l'incertitude, vanité et abus des sciences *est une traduction de ce document*

Précisions sur l'exemplaire

LangueLatin
SourceStaatsbibliothek zu Berlin, A 805
Format

- 382 p.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

- in-8

Localisation du documentBerlin, Staatsbibliothek zu Berlin

Informations complémentaires

USTC661984
ContributeurPerona, Blandine (édition scientifique)
ÉditeurBlandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)
Droits

- Fiche : Blandine Perona (laboratoire Larsh / IUF) ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : Domaine public

Source de la numérisationDigital Staatsbibliothek-Berlin

Éléments d'analyse

DescriptionCette déclamation passe en revue tous les savoirs humains pour en montrer la vanité et exalte la simplicité et l'humilité de la foi.
Mots-clésPrésomption
Notice créée par Blandine Perona Notice créée le 13/11/2023 Dernière modification le 13/03/2024

Cette notice comporte plus de 200 fichiers.
Seuls les 200 premiers sont contenus dans ce document.
Contactez l'administrateur si vous souhaitez obtenir une version complète.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

HENRICI

CORNELII AGRIPPAE AB Nettesheym, De incertitudine & vanitate ſcien- tiarum declamatio inuectiua, qua uniuerſa illa ſophorum gigantomachia plusquã Herculea impugnatur audacia: doce- turq; nuſquam certi quicquam, per- petui, & diuini, niſi in ſolidis elo- quijs atque eminentia verbi dei latere.

Capita tractandorum totius operis, ſequens indicabit pagella.

Anno M. D. XXXI.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

Ex

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

LOCI COMMVNES SIVE CAPITA TRACTANDORVM.

De scientijs in generali. j.
De literarum elementis. ij.
De grammatica iij.
De poesi iiij.
De historia v.
De rhetorica vi.
De dialectica vij.
De sophistica viij.
De arte Lullij ix.
De arte memoratiua x.
De mathematicis in gñe. xj.
De arithmetica xij.
De geomantia xiij.
De aleatoria xiiij.
De sorte pythagorica xv.
Adhuc de arithmetica xvj.
De musica xvij.
De saltatione & choreis. xviij.
De gladiatoria xix.
De histrionica xx.
De rhetorismo xxj.
De geometria xxij.
De optica xxiij.
De pictura xxiiij.
De statuaria & plastica. xxv.
De specularia xxvj.
De cosmometria xxvij.
De architectura xxviij.
De metallaria xxix.
De astronomia xxx.
De astrologia iudiciaria. xxxj.
De diuinationibus in gñe. xxxij.
De physiognomia xxxiij.
De metoposcopia xxxiiij.
De chiromantia. xxxv.
Iterum de geomantia. xxxvj.
De aruspicina xxxvij.
De speculatoria xxxviij.
De somniorum interpretatione xxxix.
De furore xl.
De magia in genere xlj.
De magia naturali xlij.
De magia mathematica xliij.
De magia venefica xliiij.
De goetia & necromantia xlv.
De theurgia xlvj.
De cabala xlvij.
De praestigijs xlviij.
De philosophia naturali xlix.
De principijs L.
De mundo Lj.
De anima Lij.
De metaphysica Liij.
De morali philosophia Liiij.
De politica. Lv.
De religione in genere Lvj.
De imaginibus. Lvij.
De templis Lviij.
De festis Lix.
De ceremonijs Lx.
De magistratibus ecclesiae Lxj.
De sectis monasticis Lxij.
De arte meretricia Lxiij.
De arte lenonia Lxiiij.
De mendicitate. Lxv.
De oeconomia in gñe Lxvj.
De oeconomia priuata. Lxvij.
De oeconomia regia & aulica Lxviij.
De nobilitate aulica Lxix.
De plebeis aulicis Lxx.
De mulieribus aulicis. Lxxj.
De mercatura Lxxij.
De quaestura Lxxiij.
De agricultura Lxxiiij.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

CAPITA TRACTANDORVM.

De paſtura.	lxxv	De alchimiſtica	[illegible]
De piſcatione.	lxxvi	De iure & legibus	[illegible]
De venatione & aucupio.	[illegible]	De iure canonico	[illegible]
De agricultura [illegible]	[illegible]	De arte aduocatoria	[illegible]
De re militari	lxxix	De arte notariatus & procuratoria	[illegible]
De nobilitate	lxxx		
De arte heraldica	lxxxi	De iuris prudentia.	xcv
De medicina in gen[er]e	lxxxii	De arte inquiſitorum	xcvi
De medicina operatrix	lxxxiii	De theologia ſcholaſtica	xcvii
De pharmacopolia	lxxxiiii	De theolo. interpretatiua	[illegible]
De chirurgia	lxxxv	De theologia prophetica	[illegible]
De anatomiſtica	lxxxvi	De verbo dei	c
De veterinaria	lxxxvii	De ſacrorum magiſtris	ci
De dietaria	lxxxviii	Ad encomium aſini digreſſio	[illegible]
De arte coquinaria	lxxxix	Operis peroratio	

Inter diuos nullos non carpit Momus.
Inter heroas monſtra quæque inſectatur Hercules.
Inter dæmones rex Herebi Pluton iraſcitur omnibus vmbris.
Inter philoſophos ridet omnia Democritus,
Contra deflet cuncta Heraclitus.
Neſcit quæque Pyrrhias,
Et ſcire ſe putat omnia Ariſtoteles.
Contemnit cuncta Diogenes.
Nullis hic parcit Agrippa,
Contemnit, ſcit, neſcit, flet, ridet, iraſcitur, inſectatur, carpit omnia.
Ipſe philoſophus, dæmon, heros, deus & omnia.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

SPECTABILI VIRO DOMINO AVGVSTINO Furnario civi Genuensi, Henricus Cornelius Agrippa ab Nettesheym. P. S. D.

Cogitanti mihi (integerrime Augustine) qui bene meritis studiis tuis tibi perpetuis debendae gratitudinis affectu [illegible] pignore, quale ingenii [illegible] tibi hanc animi mei obligationem [illegible] ter, animum erat [illegible] pulchro aliquo & magno (ipsi [illegible] dignissimo) munere adornare, ac cum [illegible] sermonis [illegible] rerum dignitate, gravissimoque sententiarum pondere, ubi de [illegible] & humanae literaturae [illegible] cum ego [illegible] doctrinae & ingenii [illegible] facundia [illegible] elegantia [illegible] non habeam in mei ingenii suppellectile quod praestare possim, [illegible] ignorantiam [illegible] Troiana illa Homeri [illegible] in [illegible] ad bene [illegible] dum, ad [illegible] volumen tam amplum, quod de incertitudine & vanitate scientiarum [illegible] in quo [illegible] atque artium [illegible] ut [illegible]

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

ctio, ipse ego me demirer talem in hominum cuiuem,
& cui nihil commune dedit [illegible] vnam adulatio
nem, licet addito ad nudam necessitatem. Neque
obseruantiam me delectat esse vt leuis, dum consi-
gno te, & ex sententiam depictam thesaurum, ta
cum lamentis [illegible] reliquo, illi denique ex va-
dem ignorantia & indignationis me effictum,
hanc Cynicam declamationem de obseruantia
in te mea argumentum tibi nihil offeciale de
nobis, sic tibi dedicare constitui, magnitudinem ani
mi erga te mei liberrime ostendens, atque tuam vigi-
lantiam, quam oculatam sedulitatem, quam
audacem fortitudinem, quam magnanimitatem, quam
de me tibi respublica, qui cum velut e sublimi spe
cula, hostes procul denuncias, qui se diuinae iam li-
terarum cuncta loca, occupare, natura, cum pro
[illegible] aliquo tales omnibus me literarum
[illegible], primus [illegible] propu
gnando [illegible] inuadam in-
[illegible], vt gradum ab hominibus mihi debere pa
rem, qui ad operam publicae utilitatis simul spe
culator & miles [illegible] & oppugnem, quibus
salus periclitatur humana, atque insuper [illegible] me
praedicant iis, qui [illegible] scienti
arum labyrinthis in arcem perducunt veritatis. Ac
cipe igitur hanc Augustine colendissime hanc qua
lis cunque est, declamationem, atque illam tibi tuo
iure habeto. etenim, si veratrum es & cantharidas,
non poterit illa tibi non esse gratissima, verum ego
nunc [illegible] crocodilum aut draconem aliumue
[illegible] serpentem mirabar, & pyrographi
am, opus quale hactenus nullus [illegible] videtur
sed non tali famosi vnquam [illegible]
[illegible] abiudicaui, nam sacra me [illegible]
[illegible] & flumina vino obiurant, quae tandem

ſcaliſtrum his lanis exutus, rurſus in hominem re-
uertatur, quando cum pythagoriſtis, & in aſi-
uarias beluas demigrans, tandem Luciani
& Apuleij inſtar in philoſophantem aſinū
uerſatus cum [illegible] feliciſſime uixit,
[illegible] cum hęc no-
ſtra legeris, quę niſi
[illegible]
uita.

HENRICVS CORNELIVS Agrippa ad lectorem.

Non nihil lector ſtudioſe magnanimum penſandumque ac pene Herculeū hoc noſtrum facinus uidebitur, cōtra uniuerſam illam ſcientiarum omnium, atque artium gigantomachiā arma ſumere, ac uniuerſos illos ſcientiarum, artiumque robuſtiſſimos uenatores in arenā prouocare. Sollicitabunt aduerſum me doctorum ſupercilium, ſophiſtarum ſtudium, magiſtrorum autoritas, baccalaureorum conatus, & ſcholaſticorum omnium zelus, mechanicorumque ſeditio. Quos ſi contriero, nonne aut par aut maius erit, atque leonem Nemeum claua percutere, hydram Lernęam igne interimere, aprum Erymanthium occidere, ceruam in Menalio nemore aurea cornua geſtantem capere, Stymphalides aues in nubibus ſagittis confodere, Antęum inter ulnas ſuffocare, columnas in oceano figere, Geryonem tricipitem uincere, boues a Neſſo, taurum perdomare, Acheloum cornu ęmulationis ſuperare, Diomedis equas abducere, Cerberum infernalibus catena trahere, aurea Heſperidum mala rapere, cuiuſ-

generis plura, quam ab Hercule & magnis labori-
bus nec minore periculo gesta sunt, communem mor-
talium salutem, periculo suo qui [illegible], hac gym-
nasiorum atque palaestrarum monstra superare.
Neque enim non video, quam [illegible]
[illegible] est, atque quam plenum
periculo bellum contra [illegible] potentissimorum
hominum vallatum exercitu. [illegible] op-
pugnabunt, [illegible]
persequuntur [illegible]
pedaneos grammaticos, [illegible]
ta Agrippa [illegible] pedagogorum. Ar-
[illegible] Momo vel [illegible]
[illegible] carminibus. [illegible] historiographi [illegible]
[illegible] Paulinum & Herodianum [illegible] nunc.
Magnificos rhetores [illegible] oculis, terribili [illegible]
[illegible] grandisonis vocibus, [illegible]
bus perduellionis accusabunt. Moderni [illegible]
[illegible] cerebrum abradent. Pugna-
ces dialectici [illegible]
coniicient. [illegible] verborum laqueis
[illegible] obtura-
bunt. [illegible] verbis ac fole-
[illegible] caput. Terra [illegible]
bunt [illegible] mathematici. [illegible] arithme-
[illegible] ad [illegible]
[illegible]
[illegible] numeros [illegible]
[illegible] infelices fi-
guras [illegible] geometres. Canent me
in triuiis vulgi fabulam [illegible] ac fri-
[illegible] Concionatores, [illegible]
[illegible] dignum [illegible]
[illegible] Excludent [illegible]
[illegible] Blanditia [illegible]

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

[illegible] ſolida [illegible] anci[illegible]
[illegible] habent [illegible] trage-
diam. Dextera [illegible] gla-
diator. Perplexi geometre [illegible] tra-
gonisq; circulis cum q; [illegible] nulla [illegible]
capitulabunt [illegible] Thales [illegible]
pinget, ſculpetq; [illegible] Vltra Sauroma-
tas & glacialē relegabit [illegible] De-
dalus [illegible] inexpugnabilis machinis [illegible]
[illegible] labyrinthus errare coget. At arrogans con-
[illegible]
[illegible] labia vi-
rginum [illegible] ad [illegible] Ora-
[illegible] Fi-
[illegible] in Venerem [illegible]
[illegible] phyſiognomus [illegible]
[illegible] pronunciabit [illegible] Diſſimu-
[illegible] omnia [illegible] chiromantes. Tonā-
[illegible] ſuſpicio [illegible] auſpex. Vitre-
[illegible] & praſagi fulminis ignea
[illegible] ſpeculatus. Nocturna [illegible]
[illegible] Fortuna [illegible]
[illegible] Prodacti [illegible] alterius
Apuleium aut Lucianum in aſinum, non tamen
[illegible] transferentur.
[illegible] Sacri-
[illegible] conſecrabit [illegible] vel
[illegible] imprecabuntur [illegible]
[illegible] Acephalum [illegible]
[illegible] Dilerpent [illegible]
[illegible] opinionibus [illegible] philoſophi.
[illegible] & crocodilum [illegible] fa-
[illegible] Pythagoras. Dabo aut ſepul-
chro [illegible] Cynici. Viro

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

philoſophorũ ſcholas præferre eccleſię Chriſti, [illegible]
[illegible] hominum [illegible] ſequi [illegible] ver
bo dei. Denique quam inepta ſit [illegible], reprimere ad
proſtitutis animis ſtudioſorum ingenia, & adime
re diſciplinis libertatem indagandę & ſequen
dæ veritatis. Quæ omnia cum tam inutili-
ſta ſint, ut [illegible] poſſint, venia
danda erit ſi liberius ac forte amarulen
tius in utraque diſciplinarum gene-
ra, earumdemve profeſſores vi
dear perſtringere. Vale.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

NOBILIS VIRI HENRICI CORNELII AGRIPPAE, Equitis aurati, & utriuſque iuris doctoris, ſacrae Caeſareae maieſtatis a conſiliis & Archivis indiciarii, de incertitudine & vanitate ſcientiarum atque artium declamatio.

De ſcientiis in generali. Cap. I.

VEtus opinio eſt, & firma omnium ferme philoſophantium, unanimiſque ſententia, qua arbitrantur ſcientiam quamlibet, hominibus ipſis pro uniuſcuiuſque captu ac valore nonnihil divinitatis adferre, ita ut ſaepe ultra humanitatis limites in deorum beatorum choros eos referre poſſint: hinc varia illa & innumera ſcientiarum encomia prodierunt, quibus unuſquiſque eas artes atque diſciplinas, in quibus ille ingenii ſui vires exercuit, tam ornato quam longo ſermone extollere, omnibus anteferre, & vel ſupra caelos ipſos extollere. Ego vero alius generis perſuaſus rationibus, nil perniciosius, nihil peſtilentius hominum vitae, animarumque noſtrarum ſaluti poſſe contingere arbitror, quam ipſas artes, ipſaſque ſcientias. Ideo quidem converſo ordine agendum cenſeo, ut ſcientias ipſas non tantis praeconiis extollendas, ſed magna ex parte vituperandas eſſe mea opinio eſt, nec ullam eſſe quae non iuſtae reprehenſionis cenſura, neque ullam per ſe quae ullam laudem ab ipſa mereatur, niſi quam a poſſeſſoris probitate mutuatur. Hanc autem modeſtia hanc ſententiam meam a vobis accipi volo, ut me nec alium velle oppre-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

tendere, qui diuerſiſſima ſentiunt, nec mihi aliquid arrogare [illegible] inſolentius poterit. Itaque mihi in hoc a reliquis diſſentiendi veniam dabitis, donec a ſingulis pro ordine [illegible] literarum facultatibus, hanc prouinciam auſpicabimur, non vulgaribus fucatam argumentis, & in ſuperficie [illegible], ſed tamen nobis firmiſſimis, & ex intimis rerum viſceribus eductis, illa Demoſthenis aut Chryſippi arguta eloquentia, quam ille [illegible] poſitam opinionem [illegible], tanquam [illegible] [illegible] Vlyſſes dicendi [illegible]. Nam loqui procul, non eloqui [illegible] veritatem, non fermonis armatum [illegible] [illegible] [illegible] ſtudere [illegible]. Non enim in lingua, ſed in [illegible] [illegible]. Nec intereſt in dicendo verba quali ſermone vtamur, modo [illegible] vtrique [illegible], vt & poſſit hominum mentibus inſinuare: veritatis autem ſermo, vt ſcribit Euripides, ſimplex eſt, non quærit fucum, aut pigmenta. Quod ſi ergo [illegible] [illegible] negocium abſque omni eloquentiæ [illegible] (quæ tamen [illegible] non [illegible], etiam [illegible] negligenda quam damnanda eſt) [illegible] delicatiſſimis auribus offundam, [illegible] [illegible] Romanum [illegible] imperatorem quendam [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] atque Archelaum [illegible] [illegible] audire [illegible] [illegible] & [illegible] vocis hominem, quo [illegible] poſſet eloquentiæ, plus caperet oblectamenti. Memini [illegible] Theophraſti [illegible], [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] loqui poſſe, [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible]. Atque [illegible] [illegible] vos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vt [illegible] [illegible] hanc

narratur in [illegible] dicam venatus deprehenderim, non praeterirem in [illegible] modo ad vnum [illegible] quam [illegible]. Scientias omnes tam malas esse quam bonas, nec aliam nobis supra humanitatis naturam afferre diuinitatis beatitudinem, nisi illam forte, quam antiquus ille serpens pollicebatur primis parentibus, inquiens: Eritis sicut dij scientes bonum & malum. In hoc itaque serpente glorietur, qui gloriatur se scire scientiam, quemadmodum legimus Ophitas haereticos, qui serpentem in sacrificijs suis adhibebant, dicentes illum in paradiso virtutis cognitionem inuexisse. Astipulatur illis platonica historia, Theutum quendam humano generi inimicum daemonem scientias primum excogitasse, non minus obfuturas quam vtiles, vt prudentissime disseruit ille rex Aegyptius Thamus, de scientiarum ac literarum inuentoribus. Hinc est quod grammatici plerique daemonas quasi scientes exponunt. Sed missas has fabulas poetis & philosophis relinquamus. Et non sunt alij scientiarum inuentores, quam homines iniqui illius scilicet pessimi generis homines filij, videlicet iniquissimi Cain, de quibus vere dictum est: Filij huius seculi prudentiores sunt filijs lucis in generatione sua. Si itaque non scientiarum inuentores homines [illegible], neque comites homo [illegible], nec [illegible] bonum vsque ad vnum? Sed illo, fortis siue bonus aliquis homo, nihil deterior ea ipsa humanitatis, nihil veritatis habebimus, nullaque tum [illegible] applicatae moribus, vel possessionibus mutuentur, vel augmentum. Nam si in malum quempiam inciderint, ut nihil ex male [illegible] deterius, vt peruersum grammaticum, vaniloquum poetam, mendacem historicum, [illegible], memoriae [illegible], lit-

gelum dialecticum, sophistam perturbatorem, [illegible] lignatorem Lulliſtam, arithmeticum ſortilegum, la[illegible] musicum, impudicum ſaltatorem, geome[illegible] iactatorem, coſmographum erronem, ar-chitectum perniciosum, nauticum piratā, aſtrono[illegible] fallacem, [illegible] ca[illegible], phyſicum ſomniatorē, perniciosum me[illegible] taphyſicū, [illegible] magnū [illegible] prin[illegible] cipē tyrannū, magiſtratū oppreſſorē, populū ſedi[illegible] ſacerdotē ſchiſmaticū, monachū ſuperſtitioſū, [illegible] mercatorē fallacē, [illegible] piſtorē, [illegible] agricolā, paſtorē ambitioſum, pi-ſcatorē maledicum, venatorem latronem, militē prædonem, nobilem exactorem, medicum occiſo[illegible] pharmacopolam veneficum, coquum hellu-onem, alchumiſtam impoſtorem, iuriſconſultum verſipellem, cauſidicum [illegible] protecto-rem, tabellionem fallacem, iudicem venalem, & [illegible] latronem, theologum hæreticū & vniuerſæ multitudinis ſeductorem. Nihil autē [illegible] ſcientia imperare con[illegible] ſtipata, & [illegible] perniciosiſſimus eſt ma-ximus quiſq; artifex & doctiſſimus autor. Quod ſi [illegible] non tam malum, ſed ſtultum aliquem modum, nihil illo infelicius ac [illegible] ma-gis, nam præter id quod [illegible] ſu-pereſt, [illegible] doctrinæ autoritas, habetq; li-terarum inſtrumenta quibus ſuā defendat amen-tiam quibus [illegible] inſaniē, quemadmodum de [illegible] ait Plato. Nam q̄ [illegible] (inquit) ineptior, atq; [illegible], hoc plura cura-bit, & [illegible] omnia, nihilq; ſe indignū exiſti-mabit. Nulla [illegible] infa-miā [illegible] quiſquam vir bonus & ſapiens illas poſſi-deat, [illegible] bene cū ſcientiæ ac reipublicæ vti

[illegible]

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

mus cælos, & non cum ſcientia noſtra migremus in infernum. Quod ſi tandem dicendum eſt verum fateri, tanta eſt ſcientiarum omnium periculoſa inconſtantiaque traditio, ut longe tutius ſit ignorare quam ſcire. Adam nunquam e beatitudinis paradiſo pulſus fuiſſet, niſi ſerpente magiſtro didiciſſet ſcire bonum & malum. Et Paulus recedendos cenſet de eccleſia, qui plus ſcire velint quam oportet. Socrates cum omnes ferme diſciplinas perſcrutatus eſſet, tunc primum ab oraculo ſapientiſſimus omnium iudicatus eſt, cum ſe nihil ſcire palam fateretur. Tam eſt ſcientiarum omnium cognitio difficilis, ac dicam impoſſibilis, ut prius vita tota hominis deficiat, quam vel unius diſciplinæ minima ratio perfecte intelligi poſſit. Quod mihi hic affirmare videtur Eccleſiaſtes dum ait: Intellexi quod omnium operum dei nullam poſſit homo invenire rationem, eorum quæ fiunt ſub ſole, & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniat, etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire. Nihil hominum peſtilentius contingere poteſt quam ſcientia, hæc eſt vera illa peſtis, quæ totum a communi hominum genus ad unum labefactat, quæ primam innocentiam expulit, & nos tot peccatorum generibus, mortique fecit obnoxios, quæ fidei lumen extinxit, animas relegans in profundas caligines, quæ veritatem damnans errores in altiſſimo throno collocavit. Quare non vituperandi mihi videntur VALENTINIANVS ille imperator (quem acerrimum literarum hoſtem extitiſſe aiunt) atque Licinius imperator, qui literas virus ac peſtem publicam dictitabat, quin & Ciceronem ipſum literarum alumnum acerrimum, reſert Valentinian-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

ſacras literas contempliſſe. Tanta autem eſt verita-
tis amplitudo, libertas, liberaq; amplitudo, vt nullis
ſcientiarum ſpeculationibus, non vllo ſenſuum vegeto
iudicio, non logicae artis argumentis, nulla pro-
batione euidente, nullo ſyllogiſmo demonſtran-
te, nec vllo humanae rationis diſcurſu poſſit depre-
hendi, niſi ſola fide: quam qui habet, vt ab Ariſto-
tele in priorum reſolutoriorum lib. dicitur melius di-
poſitus, quam ſi eſſet ſciens: quod exponens Philo-
ponus ait, id eſſe melius cognoſcentem quam per
demonſtrationem quae per cauſam fit. Et [illegible]
[illegible] illam tranſlatus ſic ait. Vſq; ad ali-
quid quidem poſſumus per cauſam ſpeculari, prin-
cipia a ſenſibus ſumentes, quando autem ad ipſa
extrema & prima tranſcendimus, non amplius poſ-
ſumus ſcire, ſiue quia non habemus cauſam, ſiue
propter intellectus noſtri imbecillitatem. Et Plato
in Timaeo ait, q̄ illa explicare plus eſt, quam vi-
res noſtrae ſufficiant, ſed credi iubet ijs qui ante
dixerunt, quanquam nulla demonſtratione ne-
ceſſaria loquantur, ſuntque enim Academici phi-
loſophi in precio, qui dixerunt nihil poſſe affirma-
ri, harum Pyrrhonici, & alij multi, qui quicquam ni-
hil affirmabant. Nihil itaq; praecipuum habet ſci-
entia, ſupra [illegible], vbi videlicet [illegible] an-
[illegible] diſcipulorum liberam credendi volū-
tatem. Hinc pythagoricum illud pronunciatum de
magiſtro eſſe ortum, ipſe dixit. Et Peripateticum
illud vulgatum prouerbium. Vnicuique perito in
arte ſua credendum eſt. Sic credimus grammaticis
de verborum ſignificationibus. Capit dialecti-
cus de parte orationis a grammatico acceptam. Aſ-
ſumit a dialectico rhetor argumentationis locos.
Poeta numeros mutuat a muſico. Geometra pro
portiones ſumit ab arithmetico. Aſtrologus vtiſq;

ſidem dari. Deinde traditae tantum coniecturis veri
um naturalium, & quiſque artifex recte peſſimus
deſt nouis alterius. Habet enim quaeuis ſcientia
certa quaedã principia, quae credere oportet, nec
vllo modo queant demonſtrari: quae ſi quis perti-
nacius negare velit, non habent philoſophi illi q
contra illum diſputent, mox q; dicunt contra ne-
gantem principia non eſſe diſputandum, aut ad
alia quaedam extra ſcientiae metas relegabunt: vt
ſi quis (dicunt) neget ignem eſſe calidum, proiici
atur in ignem & quaeratur ab eo quid ſentiat, ita
demum ex philoſophis tortores ſiunt & carnifi-
ces, dum volunt nos vi cogere fateri id, quod rati
one debuerant docere. Proinde nil reipublicae in-
utilius ac perniciosum magis quam libri, quam
ſcientiae, in qua ſi qui eruditione & ſcientia praedi
ti fuere homines, eorum arbitrio veluti plus ſapien
tium plurimae res geruntur, ac plebis ſimplicita
te multitudiniſq; imperitia freti, tandem magi-
ſtratus autoritatem ſibi ſoli vſurpant, vnde reipu
blica ſtatu populari in oligarchiam migrat, at
que tandem in factiones diuiſa in tyrannidem fa
cile tranſit, quam nemo vnquam in vllam terra-
rum orbe inuaſiſſe legitur ſine ſcientia, ſine doctrina,
ſine literis, praeter vnum F. Sfortiam dictum, qui
ſolus ſine literis rempublicam occupauit, in q ta-
men literarum ignorantiae vel hoc reſpublica ma
gis debet, q tyrannidem ſponte tandem depo-
ſuit. Praeterea omnes ſcientiae, nil niſi decreta &
opiniones hominum ſunt, tam noxiae quam vti-
les, tam peſtiferae quam ſalubres, tam malae quã
bonae, nuſquam completae, ſed & ambiguae, ple-
nae erroris & contentionis, atq; id nunc ita eſſe p
ſingulas ſcientiarum diſciplinas progrediendo o-
ſtendemus.

De literarum elementis. Cap. II.

NAm in primis qui non videt benedicendi artes, dico grammaticam, logicam, rhetoricam, quae solum vestibula ac loca [illegible] [illegible] sunt, non amaeni scientiae, [illegible] [illegible] [illegible] quam voluptatis, quibus [illegible] nulla alia veritatis regula est, quam propter [illegible] [illegible] [illegible] placita atque voluntas, quod ab ipsis usque literarum inventus [illegible] [illegible] illas elementa instrumentaque [illegible] [illegible] [illegible] qui primi fuerunt Chaldaei, [illegible] Abrahamo, ut ait Philo, quibus Chaldaei Assyrii, & Phoenices [illegible] sunt. [illegible] [illegible] Assyriis primum literas dedisse [illegible] [illegible]. Post haec Moyses literas tradidit Iudaeis, [illegible] [illegible] characteribus [illegible] hodie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] omnium fere veterum instrumentum [illegible] [illegible] [illegible] Porro quidam [illegible] Chalcidis literas ex Phoenice [illegible] ad Graecos, [illegible] Phoenices [illegible] Cadmus Agenoris filius [illegible] [illegible] [illegible] literas [illegible] [illegible] sedecim, quibus Troiano bello quatuor addidit Palamedes, postea [illegible] Simonides Melicus. Aegyptii autem primum scribendi [illegible] tradidit quidam nomine Memnon a per [illegible] [illegible] [illegible] in obeliscis cernitur, & literas illis primum dedit Mercurius, ille videlicet quem Lactantius [illegible] Mercurium [illegible] se, cui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Latinis vero literas tradidit [illegible] Nicostrata cognomento Carmentis. Septem [illegible] [illegible] genera antiquitus praecellebant, Hebraea, Graeca, Latina, Syria, Chaldaea, Aegyptia, & [illegible], de quibus in [illegible] codice nos sequentes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Moyſes primus Hebraicas exarauit literas,
Mente Phœnices ſagaci condiderunt Atticas,
Quas Latini ſcriptitamus edidit Nicoſtrata,
Abraham Syras, & idem repperit Chaldaicas,
Iſis arte non minore protulit Aegyptias.
Gulfila promſit Getarum quas videmus vltimas.
Caeterae [illegible] & barbarae nationes [illegible] hiſce temporibus nouas ſibi [illegible] inuenerunt. Nam Gothi Gulfilam epiſcopum literis [illegible] & [illegible] Franci qui ab Marcomiro & Pharamundo Gallias deuicerant, ſuam habuere in vſu characteres a Græcis pene diſtinctos, quos VVaſtaldus [illegible] ſed [illegible] alias Francorum literas quarum auctor quidam noie [illegible] fuit a VVaſtaldi charactere longe diuerſis, & adhuc alias inuenit [illegible] Francus, qui cum Marcomiro ad oſtia Rheni venit e Scythia. Quin & Beda aliquas deſcripſit, ſed incerto auctore, aliquot ceu Normannorum literas. Et [illegible] gentes [illegible] modo vel nouos ſibi literarum characteres [illegible] runt, vel ab antiquis acceptos pro patria aut linguarum aut corruperunt, vt Dalmatae Græcas, & Armenii Chaldeas, et Gothi Longobardiq́; latinas ſuis literarum characteribus [illegible]. Aliae porro antiquae literae perierunt, ſicuti veterum Hetruſcorum, quas etiam Plinio Latinis [illegible] magno ſpacio fuiſſe apud Romanos, & adhuc cernunt in antiquis monumentis harum effigies, ſed penitus incognitae: nam Romanus olim in literarum vſu [illegible] antiquas, & nonnullae nationis [illegible] literas [illegible] Sic Hebraeorum literae ſub captiuitate Babylonis perierunt, at lingua eorum a Chaldaeis corrupta eſt. Sic antiquae Germanorum,

Gallorum, Hiſpanorum, & aliarum nationum fere introducti in Romanis characteribus plerũque linguæq; earum gentium corruptæ, & immutatæ ſunt. Contra Romanorum literæ & lingua a Gothis, Longobardis, Francis, aliiſq; barbaris gentibus viceuerſa corrupta ſunt, & immutata, neq; enim latina lingua ea ipſa eſt hodie quæ olim, & de Hebræa lingua & charactere inter ipſos Hebræos ſtudiſſos non modica diſſenſio eſt, nam Rabi Iehuda ait primum parentem Adamum Aramæo idiomate locutum, Mardocheus ait, tradidiſſe Moſi legem charactere qui dicitur Hebræo, idiomate vero ſancto, quæ ab Eſdra in Aramæum idioma Aſſyrioſq; characteres mutata, paulo poſt characterem retinent Aſſyrios, ſanctum idioma relinquere. Hebræo charactere cum Aramæo ſermone relictus Chuthæis, hoc eſt, iis qui ſanctam legem inſcriptam & tabula colunt, vt Samaritæ. Alii dicunt nõ eſſe a primordio quam nunc characteribus ſcriptam fuiſſe legem, propter præuaricationem autem aliquando mutatum fuiſſe characterem, ſed poſt pœnitentiam reſtitutum. Rabi Simeon Eleazari filius & ſermonem & characterem nullo tempore mutatum putat, adeo de Hebraicis apud ipſos Hebræos quidem aliquid habetur certi, atq; hæc eſt temporũ viciſſitudo, vt nulla ſit litera, nulla lingua quæ hodie formam antiquitatis ſuæ agnoſcat aut intelligat.

De grammatica. Caput III.

Atq; his tã inconſtantibus & ad oẽ tẽpus mutabilibus principiis, literas dico & linguas, prior Grãmatica, deinde cæteræ, quæ dicuntur, bñdicendi artes prodiere, ut cum parũ videri eſſet ſtatuite, niſi certo gradu ... na

que longe erant, atque ex illis syllabae, ex illis tandem verba & dictiones integrarentur. Itaque ad intelligen tiā & rationem [illegible] : [illegible] ingeniosi homines loquendi regulas videlicet constructionis, regiminis, & significationis ponere, ac velut [illegible] ccrent, ut quod secundum illas diceret, [illegible], essetque ars bene dicendi, vocaruntque artē hanc grā- maticā. Eius inuentor apud Graecos, primus traditur Prometheus. Romā primum vult quidam Crates Malotes, missus ad senatum ab Attalo, inter secun dū & tertiū bellū Punicū, quę postea magno statu processit [illegible] Palemō, adeo ut nomē suū indiderit vocareturque grāmatica ars Palemonia, vir admo- dū arrogās, ut [illegible] & natas literas & inte rituras [illegible], ut [illegible] doctissimos viros cōtemptui haberet, etiam ipsum M. Varronē porcū appellare auderet. Verum ipsa latina grā matica tā egena est, ac Graecarum literarum [illegible]- ata, ut qui hanc nō calleat, ne grāmaticae nomi ne proximus [illegible]. Quis ita [illegible] grāmaticae [illegible] non est in [illegible] [illegible] consistit, quibus placitū est, ita tē vocari [illegible] [illegible], verbaque [illegible] & hic cōpegit & cōstruit, quod [illegible] enim hic definim vocant. Vñ Grāmatica [illegible] loquendi ars [illegible], [illegible] longe melius discimus a matribus, aut nutricibus, mulier culis, quam a grāmaticis. Gracchorum linguam (quę de [illegible]) mater Cornelia formauit, [illegible] Anacharsis Scytham regis filium [illegible] mater graecam linguam docuit. Notum est in multis pro uinciis ex [illegible] coloniam inductam, nam filios [illegible] sermonē [illegible] retinuisse. Hic Plato et [illegible] Quintilianus de deligenda pueris nutrice [illegible] tam solicite fuerunt. Alibi itaque, ut hanc recte loquendi rationem ab illis in grammaticis tra-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

[illegible] alii latina ſolummodo utuntur, item in confide-
ria. Item cur in aliis dictionibus quidam duplicant litte-
ras quidam non, ut in causa, caussa, religio. Cur [illegible]
bus, cum habeat primam ſyllabam poſitione ge-
minatam ac productam, nihilominus a plerisque po-
etis ut plurimum corripiatur. Item utrum Ari-
ſtotelis anima ſcribi debeat endelechia per del-
ta vel entelechia per tau. Praetereo infinitas &
[illegible] cel[illegible] [illegible] de accenti-
bus, de orthographia, de pronunciatione literarũ,
& figuris, de etymologiis, analogiis, deque cete-
ris praeceptionibus & regulis, & inflexionibus
& modis ſignificandi, de mutatione caſuum, va-
rie atque temporum, modorum, perſonarum, nu-
merorum, deque variis impedimentis, & ordine
conſtructionis. Denique & de ipſis literarum latina-
rum numero, ac genealogia & utrum H ſit litte-
ra nec ne, & huiuſmodi plura. Ita non ſolum in
dictionibus & ſyllabis, ſed & in elementis nulla
ratione reddita a ſe invicem diſſentiunt. Cuius-
modi pugnam Lucianus Samoſatenſis de S & T
conſonantibus lepidiſſime [illegible] deſcripſit, cuius ex-
emplo [illegible] thalaſſa & thalatta. Qui-
dam etiam Andreas Salernitanus de ea re gra-
maticale bellum ſtudioſe ſatis [illegible] deſcripſit. Sed
pauca & modica haec ſunt. Plura & maiora de
nominũ depravatis interpretationibus dicere poſ-
ſumus, quibus [illegible] plurimum [illegible].
E quibus primum in republica non minima ma-
la procedunt, dum legum [illegible] ſententiam [illegible]
[illegible] liberam interpretationis
[illegible], ut unicuique [illegible] quodlibet, [illegible]
dum, hoc eſt, [illegible] ubi [illegible]
[illegible], [illegible] ad [illegible]
[illegible] tranquillum [illegible] ſtatum, ve-
[illegible] principia [illegible] ſecundum [illegible]-

[illegible]

ta eſt illa Antimarianarum & Heluidianorum exe-
crabilis hęreſis, quę Chriſti matris perpetuã vir-
ginitatem negant, non alia re q̃ hoc vnico vocabu-
lo donec, vbi legitur in euangelio, q̃ vir Ioſeph
non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum
primogenitum. Accuſantur Latini a græca ec-
cleſia contentioſeque contendunt de illis vtriuſq;
dictionibus ex & per, Latinis aſſerentibus ſpiritum
ſanctum procedere a patre & ex filio. Græcis
autem dicentibus non ex filio, ſed ex patre per fili-
um. Quantas rerum tragœdias mouit dictio illa,
niſi, in concilio Baſilienſi, Bohemis vtriuſque ſpe-
ciei communionem neceſſariam aſſerentibus, quia
ſcriptum ſit: Niſi manducaueritis carnem filij ho-
minis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis
vitam in vobis. Vnde nam illa Valdenſium &
ſequacium, ac cęterorum circa Euchariſtiam hę-
reſis, niſi ex illa dictione, eſt, quam illi ſymbolice
ac ſignificatiue duntaxat dictam volunt, nequa-
quã ſubſtantiue verbum, Romana eccleſia illam eſſen-
tialiter exponente. Sunt adhuc aliæ grammatico-
rum periculoſæ hæreſes, verum tam occultæ, tamq;
ſubtiles, vt niſi Occamiſtæ acutiſſimi Anglorũ
theologi, atque Pariſienſium ſorbonicæ, hęreſes
occultas has perſpexiſſent, magnũ periculum eundem
nuiſſent, vt aliquis poſſet promouere. Eiuſmodi
ſunt, ſi quis æque bñ dicere ſenſerit, Chrĩs prędicas,
Chrĩs prędicat. Ego credis, tu credit, Credentes ego.
Itē q̃ verbũ materia velum, perdi perinde cum
ſuis accidentibus. Item q̃ nullum nomē diſcernit
perſonę & hĩc ſimilia. Quę profecto ſi hęretica di-
ci debeant, hęretici erunt imprimis prophetę Eſa-
ias & Malachias, quorum vterq; in perſona Dei de
ſeipſo loquentem, prior ad Ezechiam hęc verba
Ecce ego addam ſuper dies tuos &c. non enim di-

et addam ſed addo. Alius ſic, & ſi dominus ergo, ubi etiamnunc [illegible] plura [illegible] appellare Germanos, ſed multo magis haec [illegible], qui nunc per univerſum Germaniam orbemque habentur theologi, qui nomina [illegible] doctrinam [illegible] pro- [illegible] contra [illegible] grammaticorum artem [illegible] ad [illegible] voces, [illegible] vocabula, & perplexa [illegible], audi [illegible] theologiam [illegible] ſermone [illegible] non poſſe. [illegible] humilia, & [illegible] quamquam contentiones & errores [illegible] grammatici, & [illegible] ſophiſtae, [illegible] interpretationibus, alii aliis verbis colligunt ſententias, alii contra ex ſententiis colligunt verba. Hinc in medica arte, in utroque iure, in philoſophia & theologia, ceteriſque facultatibus [illegible], infinitae contentiones, [illegible] quotidie [illegible]. Nihil enim [illegible] Grammatici, ſed [illegible], quae [illegible] ut [illegible] eſſe [illegible], [illegible] Omne enim [illegible] apud grammaticos, ſed penes populum [illegible] & vulgari [illegible] bene loquendi [illegible]. Latini autem ſermonis vigor poſtquam [illegible] barbaria apud populum eſſe [illegible] non a grammaticis, ſed [illegible] & [illegible], vita CICERONE, Catone, Varrone, utroque Plinio, Quintiliano, Seneca, Suetonio, Quinto Curtio, Tito Livio, Saluſtio, ſimilibuſque [illegible] quae penes [illegible] antiqua [illegible] lamenta-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

[illegible]

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

genio Ouidius, ab Asinio Pollione pro affectata le reprehenditur, Salustius suo & aliena plurima recitasse, & a Laberio & Scipione adiutus arguitur. Terentius. Seneca cuius sine arena [illegible] est quem his verbis taxat Quintilianus. Si multa ae-qualiorum contempsisset, si partim non concupisset, si non sua omnia amasset, si rerum pondera minutissimis sententiis non fregisset, consensu potius eruditorum quam puerorum amore comprobaretur. Id & M. Varro porcus appellatus est, et Ambrosius cornicula & fabulator nuncupatus, Macrobius homo eruditissimus [illegible] & [illegible] ab Laurentio Valla grammaticorum omnium eruditissimo [illegible] scripserunt indicatum est, & illi [illegible] Marcellus. Fuit olim inter grammaticos de lingua latina benemeritus Seruius. At hunc impugnauit Beroaldus, tandem & hunc posteriores grammatici velut barbarum omnino auersati sunt. Sic grammatici omnes alter in alterius [illegible] sunt, denique horum opera factum est, ut sacrae scripturae [illegible] horum censuris de Apocalypsi Iohannis apostoli, de epistola Pauli ad Hebraeos, de epistola Iudae & aliis plerisque noui testamenti capitibus diu dubitatum est, quin euangelia ipsa ad problemata reuocare conati sunt, sed tamen [illegible].

De poesi. Caput IIII.

POesis ipsa, autore Quintiliano, altera grammaticae pars est, haec ipsa non modicum [illegible] ta, quod illustrata & amplificata angustissima hominum artificia, non philosophis, non iurisconsultis, non medicis, non rhetoribus, non mathematicis, non theologis, sed ipsa

poetarum fabulis ineptibus [illegible] extra-
cta ſunt. An non in aliud [illegible], niſi ut laſciuam
aluo [illegible], ſyllabarum numeris, ac põderibus,
[illegible] ſtrepitu, dulcedini hominũ au-
res demulceat, ut fabularum oblectamentis, men-
daciorumque commentis decipiat animos. Quo-
ca architectrix mendaciorum & cultrix periuri-
ſorum dogmatum [illegible] quod ad la
ſciuiam, & [illegible], & impudentiam, & au-
daciam attinet, illi [illegible] per
illam mentiendi [illegible], quis æque [illegible]
et? quem enim æqualem [illegible] fabulis
[illegible]. Iam enim ab ipſo chaos faci
ens exordia fabularum narrat [illegible]. Ve
neris partum, Titanum pugnam, Iouis incunabu
la, Rheæ fraudes, & lapidis ſuppoſitiones, Saturni
uincula, gigantum rebellionẽ, Promethei furtum
atque ſupplicium, Deũ errores, Latonæ labores,
Pythonis cædem, Tityi inſidias, Deucalionis inun
dationes, hominumque ex lapidibus ortum, [illegible]
dilaniationes, Iunonis dolum, Semeles conflagra
tionem, Bacchi utrumque partum, & quæcunque de
Minerua, Vulcano, Erichthonio, Borea, Orithia,
Thetis, Aegeo, Caſtore, Polluce, raptu Helenæ,
& morte Hippolyti, in fabulis Attici referuntur,
[illegible] Cereris, raptam & inuentã
Proſerpinam, & quæcunque de Minoa, de Cad-
mo, de Niobe, de Pentheo, Atreo, Oedipode, de
Herculis laboribus, de Solis & Neptuni pugna,
Athamantis inſania, de Io in uaccam mutata, &
eius cuſtode Argo à Mercurio perempto, & quæ
de uellere aureo, Pelia, Iaſone, Medea, de Aga
memnonis morte, & Clitemneſtræ ſupplicio, & q
de Danae, Perſeo, Gorgone, Caſſiopea, Andro
meda, Orpheo, [illegible] & Vlyſſis errori

C

bus, de Circe Thelegono, & Aeolo, Palamede Nauplio, Aiace, Daphne, Ariadne, Europa, Phaedra, [illegible], Dedalo, Tereo, Glauco, Athlante, Geryone, Tantalo, de Pane, Centauris, Satyris, Sirenibus, ac reliquis huiusmodi singulis, [illegible] memoriae prodidit. Nec non [illegible] contexta, [illegible] deos [illegible] partes vocat, eos iras, [illegible], lites, iurgia, [illegible], praelia, vulnera, lamentationes, vincula, amores, [illegible], libidines, [illegible], adulteria, cum hominibus & belluis concubitus, & quae his absurdiora, & reijcienda magis, [illegible] verborum leporibus, & mixta [illegible] non possumus tamen [illegible] sed [illegible] haec venefica, pulchris vehiculis metri [illegible] etiam [illegible] & [illegible] catholici ante mortem [illegible] dogmata [illegible] semel [illegible] Tanta enim tam mendacia [illegible] admonitum [illegible] Didonis cum Aenea adulterio, atque [illegible] manifestum est. Sunt tamen qui ad [illegible] poetica [illegible] prophetas ac vates [illegible] Hieronymi [illegible] Homerica [illegible] Vergilij [illegible] Vergilianae [illegible] Hadriani [illegible] Spartianus [illegible] & [illegible] Sed ad [illegible]

hanc Auguſtinus a ciuitate dei exulare iubet, etiamque Plato a ſua republica expellit. Cicero admitti vetat. Socrates admonet, ſi cui fama maxime cure eſt, illamq; ſeruare ſuperſtitem, ne caueat ne poetam aliquem inimicum habeat, quia non tam magnam in laudando, q̃ in maledicendo & vituperando vim habent. Minos rex iuſtiſſimus ab Heſiodo & Homero celebratus, quia Athenienſibus bellum intulit, tragicos poetas in ſe concitauit, qui illum apud inferos relegatum. Periclis [illegible] ab Homero ſingulari [illegible] aliquot [illegible] fertur. Dido enim Carthaginis conditricem [illegible] dicam, Ennius poeta Scipionis geſta decantans primus Aeneam adamaſſe finxit, que [illegible] vidiſſe verũ non poteſt, eſt mendacium Vergilius deinde ſic adornauit, vt pro vero credi [illegible]. Tandẽ eo vſq; hec [illegible] maledicẽdi [illegible] probitas proceſſit, vt neceſſe fuerit legibus [illegible] plecteret, qui eiuſmodi [illegible] probra atque maledicta [illegible] apud priſcos Roma ipſa poetis palam probro habebat, atq; adeo, vt (Gellio et Catone teſtibus) qui in illa ſtuderent, poſtea [illegible] vocaret: qui & a M. Catone [illegible] fuit Q. Fuluius, [illegible] nobilium in [illegible] Ennium poetam [illegible]. Et [illegible] illius [illegible] nulla [illegible] dignat. Homerũ etiã [illegible] poetam philoſophũ, & alii philoſophum [illegible] vocant, veluti inſanientem, [illegible] drachmis Athenienſes [illegible] et Tyrtæũ poetam veluti mentis inopem [illegible] Lacedæmonii Archilochi poete libros e ciuitate ſua exportari iuſſerunt. Sic poeſim ipſam probiſſimi quique tanq̃ [illegible]

si sunt, poetae adeo monstrose mentiuntur, quippe [illegible] dicere aut literis pro- [illegible] auribus, [illegible], & fabularum [illegible] perstrepere, & super [illegible] machinari omnia, sicut [illegible] canitur Campanus.

Vivitur [illegible] poeta.
Si nugas [illegible],
Hi mendacia sunt opes & aurum
Fingunt quaeque volunt, putantque palmam
Mentiri bene gloriosiorem.

Sunt praeterea apud poetas [illegible] contentiones, non solum de carminis charactere, de pedibus, de accentibus, de syllabarum quantitatibus: nam de iis etiam [illegible] grammatici [illegible] figmenta atque mendacia, utpote de nodo Herculis, de cuius arbore, de [illegible] hyacinthi, de filiis Niobe, de arboribus apud quas Latona Dianam peperit. Item de Homeri patria deque eius sepulchro, atque utrum Homerus an Hesiodus aetate superior sit, an Patroclus antiquior Achille, quod [illegible] habet Anacharsis Scythia doctorem, cur Homerus non honoravit carmine Palamedem, utrumque [illegible] inter poetas [illegible] fit. Tot de [illegible] lis Virgilii, & quo anni mense mortuus fuerit, et quis.

Exiguos elegos emiserit auctor
Grammatici certant, & adhuc sub iudice lis est.

Omnia autem poetarum carmina plena fabulis sunt, [illegible] adulatoria, aut detractione [illegible] decantata. Quicquid apud poetas, [illegible] Ru- [illegible]

chantur, semper vero insaniunt. Recte igitur Democritus hanc non artem, sed insaniam vocat. Et Platonis sententia est, frustra poeticas fores compos sui pepulit. Tunc itaque admonendi essent poetae quando vel aliquid insaniunt, aut temulenti sunt. Hinc Augustinus poetas vocat vinum erroris, ab ebriis doctoribus propinatum. Hieronymus etiam daemonum cibum appellat. Ars insuper [illegible] nuda quae per se quidem [illegible] inutilis res est, nisi alia [illegible] vestiatur [illegible] [illegible] & [illegible] quam multa [illegible] atque tamen nescio quos [illegible] & fabulas cum Tithonis cicadis, Lycaonis [illegible], & Myrmidonum formicis, [illegible] gloriam nominis ac dicere:

Vivite felices si quid mea carmina possunt,
Nulla dies unquam memori vos eximet aevo,

quae revera, aut nulla est, aut nihil profutura, sed hoc minus dicere [illegible] non poetarum, sed istam esse.

De historia. Caput V.

Est autem historia rerum gestarum cum laude aut vituperio narratio, quae magnitudinem rerum consilia, actiones, casus, regumque & magnorum virorum actus, vitas temporum et locorumque ordine ac descriptione, tanquam vivam quandam picturam ante oculos exponit, ideoque hanc tanquam vitae magistram, & ad eius institutionem utilissimam censent fere omnes, eo quod multa [illegible] exemplis cum optimis quicquid ob laudis memoriaeque immortalem gloriam, ad praeclara quoque facinora accendantur, quod impii quoque ac pravi perpetuae infamiae metu, a vitiis deterreat quamvis res haec [illegible]

[illegible] ceſſeris, & malo quod Liuius dixit de Ma-
lis capitali ſuo malum eſſe [illegible] quam be-
ne, & plerique quod [illegible], [illegible]
innoteſcere volunt, [illegible] hiſtoria, quemad
modum de Pauſania Macedone [illegible] Phi
lippi regis parricida [illegible] Trogo [illegible] Iu-
ſtinus, atque de Heroſtrato (q Dianæ Epheſiæ tē-
plum opus omnium præclariſſimum a tota Aſia
annis ducentis ædificatum incendit) narrat Gel
lius, Valerius, atque Solinus. Et quanquam [illegible]
legibus cautum foret, ne quis hominis illius vo
ce ſcriptor nominaret, [illegible] tamen, cuius gra-
tia perpetrauit ſcelus, adeo conſecutus fama videli-
cet & nomine eius per tot ſecula ad nos uſque dela
tum eſt ad [illegible]. Hæc cum maxi
me omnium rerum [illegible], [illegible],
veritatiſque [illegible], [illegible] omnium
grauitas, tam inter ſe diſſentiunt hiſtoriographi, tā
varia & diuerſa de eiſdem tradūt, ut impoſſibile
ſit, plurimos [illegible] non eſſe mendaciſſimos [illegible]
[illegible] de principio mundi, de diluuio vniuerſa
li, de urbe condita, a quibus exordiis res geſtas ſe
ſcribere profitentur, cum primum illorum omnes
ignorent, alterū non omnes credant, tertiū penes
eos incertum ſit. Quanquam hæc [illegible] ſint,
nec æqua ratione [illegible] recepta, habent et
tamen aliorum veniam. Sed de poſterioribus tē-
poribus haud [illegible] mendaci
tatis culpa, [illegible]
ſa multa ſunt. Nam plerique eo quod narrarent
temporibus, locis, perſonis, geſtis, non adfuerunt,
ex aliorum relatis populares ſermones colligentes,
nihil certum, nihil conſtans ſcribunt, quo circa
Strabo accuſauit Eratoſthenes, Metrodorus Sce-
pſius, Poſſidonius, & Patrocles geographos. Sunt

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

alij qui cum partem rerum viderint, quaſi in rati tio militari, aut quae extra veterum inuendio, per ſynecdochen, prouincias tranſierunt, conſcri- bere audent hiſtoriam, qualem olim quondam Oneſicritus & Antiochus ſcripſerunt de India. Sunt qui delectationis cauſa rebus veris nõ nihil admetiuntur, ſaepe etiam veritatem omittentes, de quo Herodotum notat Diodorus Siculus, ac Trebellium Libanius & Vopiſcus, atque Tacitum Tertullianus & Oroſius, in quorum numerum etiam Flauium & Philoſtratum reponimus.

Sunt etiam qui res veras ad fabulas conuertunt, quales GNIDIVS Cteſias, Hecataeus, & plures alij antiquiorum hiſtorici. Sunt & multi qui impudenter hiſtoriographum nomine ſe iactantes, ne videantur quicquam ignorare, aut aliquid aliud abſoluiſſe, dum de ignotis & inacceſſis prouincijs verboſa nouitate ſcribere praeſumpſerunt, nihil niſi elegantes nugas & monſtroſa mendacia tradiderunt. Cuiuſmodi ea quae de Arimaſpis, gryphis, Pigmeis, & gruibus, ac de Cynocephalis & Aſtomeris, Hippopodibus, Phanitijs, Troglodytis, legimus. quorũ erroribus proximi ſunt qui ſub arctico mare congelatum aſſirmauerunt, atque tamen inuenimus fluctus & ſine iudicio homines, qui iſta talia credant, ac pro oraculis habeant. at ea horum numero ſunt Ephorus, q vnam duntaxat ciuitatem eſſe Hiberos tradidit cum illi tantam Heſperiae partem inhabitare inſtaurent. Et Stephanus graecus qui Francos Italiae populos, & Viennã oppidũ eſſe Galliae per Galliam dixit. Et Artaxiagoras, qui Germanorum ſedem ſemper procul ab Rheno aliam, quibus accedit et Dionyſius in his quae falſo tradidit de Pyrenęis montibus. Praeterea quae Cornelius Tacitus Mar

ectius, Orosius, Blondus & Germaniæ [illegible] diſſe-
runt, magna ex parte a veritate diſcrepſe. Simi-
liter falſo ſcribit Strabo Iſtrum, hoc eſt, Danubium
non procul ab Adriatico mari, & Herodotus eun-
dem ab Helpenis diſtare, & apud Celtas, qui extre-
mi in Europa extremi ſunt, oriri & ad Scythiā in-
gredi, & iterū Strabo Lupiā ac viſurgī fluuios ad
Hamaſum mari deferri, cum Lupia Rheno miſcea-
tur, Viſurgus autem mari exoneretur. Sic & Pli-
nius Moſam fluuium in oceanum properare tra-
dit, cum is nō oceano ſed Rheno immergat. Con-
ſimilibus erroribus ex recentioribus hiſtoricis ac
geographis, Sabellicus Alanos ab Alemannis fal-
ſo diducit, & Hungaros ab Hunnis falſo deriuat
qui Gothos & Getas Scythas ait, & Danos cū
Dacis confundit, ac ſitus Otiliæ montem citra Ba-
uariam locat, cum nō procul ſit ab Argentorato.
Volaterranus etiam Auſtraſiam & Auſtriam,
Auaros & Suauos, Lucernam quoque & Nan-
ſium confundit, & Platinam dicit Heluetiorum Hel-
ueticorum carnificinam feciſſe, cum illi longe po-
ſterius ſuo tempore ſub Hanibale duce Zarin-
giorum primum conſtituerint. Similiter Con-
radus Celtes Ducatenſem cum Chalcedonia [illegible]
mat, & Cherſones [illegible] Getulos, qui & Ryphe-
os montes in Sarmatia incorporat, & electrū gum-
mi ex arbore defluentis [illegible]
ſuis hiſtoricos longe maxime mendacium culpā ha-
bens, qui nū aut rebus interfuerūt, aut aliter ſin-
gulas vt ſunt, vel geſta ſunt cognouerūt, tamen hō-
minum [illegible] & obſequio vicijs ſuis adulantes, [illegible]
de falſis confirmant. Sunt ea itemq; ad accuſandū
aut defendendū alicuius cauſa, hiſtoriæ narrare
aggreſſi, ea ſola que ſuo argumento deſeruiunt nar-
rantes, cetera vero diſſimulantes, prætereunt

aut extenuantes: mancam & corruptam historiam habent, de quo viris [illegible] Quis enim [illegible] imperium illam Italiae clades, quas Gothi, Radagaisus, Odoacer, Aquilegiam, Patauium, & totam fere Italiam diripuerunt, continuerit [illegible] ne [illegible] [illegible] aut [illegible] corrupisse [illegible] veritati. Alii dum suam gentis extollere cupiunt, aliarum patriam [illegible] & in humilitatem deiiciunt, scribuntque non quod est, sed quod cupiunt, quod volunt, quod libet, consultantes non [illegible] suorum [illegible] atque [illegible] ex quibus egregie palpauerunt. Quod vitium antiquitus Graecis temporibus familiare erat, hodie vero fere alio natio Chronographo ex ipsis laborat, vt Sabellicus & Blondus inter Venetum, Paulus Aemilius ac Gaguinus in gestis Francorum, qui [illegible] principes, [illegible] vt Plutarchus, [illegible] ipsis bono ingenio, [illegible] alienis [illegible], illorum facta [illegible] per historica [illegible] lant. Sic Graeci historici [illegible] bentes, omnia sibi, sed non sua vendicare voluerunt. Est & aliud corruptissimum ad damnum genus, qui cum principum suorum originem ad antiquissimos quosque reges [illegible] in suo genere [illegible] ad [illegible] origines fabulasque recurrunt, & regum & longe [illegible] & nihil [illegible] commentitiis. Huius generis est barbarus ille Hunibaldus, qui Francorum historias conscribens, Scythicam [illegible], & Priamum [illegible] [illegible] & regum nomina commentus est, quorum nullus vnquam priorum meminit historicus

[illegible] tamen illi nouas [illegible] homi-
nes [illegible], videlicet Gregorius Turonensis,
Rhegino, [illegible] Sigebertus, & plerique alij. Hunni
[illegible] & Vandalis, qui barones antiquissi-
mos & primores Germaniae incolas, [illegible]
fabulentur [illegible] ab Alexandri magni [illegible]
[illegible], quem in hoc errore sequuntur plerique alij.
Multi praeterea scribunt historias, non tam ut [illegible]
[illegible] quam ut delectent, aut egregij princi-
pis imaginem in qua [illegible]
fingant. Quam si quis reputet mendacij, [illegible]
non tam ad rem gestam, quam ad posteritatis vti-
litatem & [illegible], [illegible] non du-
narrare ut acta sunt, sed ut narrare expedit, nec
[illegible] vel [illegible], [illegible]
rum [illegible] communis [illegible], [illegible]
tamen [illegible] Fabium dicentem, non esse vitupe-
rando [illegible] mendacium quod ad honestatem per
[illegible]. Deinde cum [illegible] ipsi
scribunt non magni referre, [illegible], quaue
fuerit boni principis exemplum proponatur in pu-
blicum: Idem praestitit Xenophon de Cyro, non
qualis esset, sed qualis esse [illegible], [illegible] o-
ptimi principis exemplar & archetypum [illegible]
[illegible], sed [illegible] veritatis [illegible] historiae [illegible]
[illegible]. Hinc tamen [illegible], ut [illegible] & [illegible]-
tura, & [illegible] ad [illegible], [illegible]
argumenti fabulosis describerent historias, ut
sunt illa Morgantae Maugelonae, Melusinae, Ama-
disi, Florandi, Tirandi, [illegible], Arthuri, Di-
[illegible], Lanceloti, Tristiani, [illegible]
[illegible] portantis
[illegible] fabulis fabulosiora [illegible] ve-
[illegible] Lucianus at-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

rint Apidelus, quam & apud Herodotum [illegible] patrem apud Diodorum & apud Theopompum quod ait Cicero innumerabiles ſunt fabulæ, & ipſi pleni mendacijs. Hi enim ipſum Medo prandēte flumina, & velificatum

Athon legimus,
Et quicquid Græcia mendax
Audet in hiſtoria.

Atque hæ ſunt cauſæ cur nuſquam vere exacta fides reperiatur hiſtoriæ, & ſi hanc in ea maxime q̄ramus, iudicium autem quæ in diſcernendo opus eſſet difficillimum eſt aſſequi. Cum enim publice rerum geſtarum conſcriptiones non fierent quæ tenerent docerentque veritatem, & mentientes arguerent, ſed ſuo opinione quiſque permiſſus eſt. Hinc nati ſunt errores mentiendique poteſtatem, unde tanta apud hiſtoriographos diſcordia nata eſt, ut etiam (quod ait Ioſephus) contra Appionem libris ſuis alterutrum arguant, & valde contraria de rebus eiſdem conſcribant, quantis quidem locis (idem ait) Hellanicus ab Acuſilao de genealogijs diſcrepat, & in quantis Herodotū corrigit Acuſilaus, & quomodo Ephorus quidē Hellanicum in pluribus oſtendit eſſe mendacem, Ephorum vero Timæus, Timæum qui poſt eum fuere, Herodotum vero cuncti. Sed neque de Siculis cum Antiocho, & Philiſto, aut Callia Timæus concordare dignatus eſt. In multis etiam Thucydides tanquam fallax accuſatur, licet ſcrupuloſiſſimam hiſtoriam conſcripſiſſe videatur. Hæc de aliis ſcribit Ioſephus, atque hoc eſt corrigit Egeſippus. Plinius [illegible] geographum multa narrant, ſed non omnia probabilia, & quædam [illegible] haud quaquam [illegible], planeque [illegible]

taculis proposuerunt. Namque Herculem, Achillem, Hectorem, Theseum, Epaminondam, Lysandrum, Themistoclem, denique Xerxem, Cyrum, Darium, Alexandrum, Pyrrhum, Hannibalem, Scipionem, Pompeium, Caesarem [illegible] depingunt, quid aliud magnos & invictos [illegible] orbis prudentia [illegible] impe- [illegible] [illegible] quid [illegible] nisi ex historiarum lectione [illegible] [illegible] ... id quoque [illegible] [illegible] atque vt alicubi canit Martialis sunt bona multa, sunt mediocria multa, sunt mala multa.

De Rhetorica. Cap. VI

RHetorica vero quae [illegible] est, ars [illegible] inter grauissimos viros certatur, & adhuc sub iudice lis est. Ipse siquidem Socrates apud Platonem firmissimis rationi[bus] [illegible] nec artem nec scientiam [illegible], sed [illegible] ipsamque nec [illegible] nec honestam, quin imo turpem, illiberalem, ac seruilem adulationem. Sed & Lysias & Cleanthes & Menedemus, contendunt eloquentiam nulla arte posse contineri, sed a natura [illegible] proficisci, quae quemlibet doceat dum opus sit blandiri, & [illegible] narrare, argumentisque firmare, atque [illegible] pronunciatione [illegible] [illegible] modum, [illegible] a natura proficisci, quod ipsum in Antonio Romanorum oratorum principe visum est. Cum & ante Thrasymachum, Gorgiam, & Chrysippum [illegible] artem scripserit aut docuerit, multos tamen ingenii bonitate fuisse eloquentissimos. Postea cum ars definitur esse [illegible] praeceptorum ad vsum

ſtorum tradentium, adhuc etiam rhetores quaeſtibus ſtolidis, an perſuadere, an bene dicere finē teneret veris cauſis, novas & fictas etiam excogitant. Praeterea controverſias, hypotheſes, figuras, colores, ductus, characteres, inſinuationes, commentarios, declamationes, prooemia, [illegible] captationes, artificioſiſſimus [illegible], ut vix [illegible] ſufficiat, & tamen rhetoricae finem factum eſſe [illegible]. Hanc Lacedaemonii omnino repudiabant, exiſtimantes proborum hominum ſermonem non ab arte, ſed a pectore proficiſci oportere. Antiqui etiam Romani [illegible] rhetores ex urbibus [illegible], cū [illegible] Cicero contra eſſe, [illegible] non tam ab arte quam a prudentia proficiſci, atque ideirco opus de perfecto oratore ſcripſiſſet, tamen ille orator quem ipſe velut exemplar ibi fabricat, non omnibus probatus eſt: quin & [illegible] ſingularis integritatis viro admodum ſuſpectus viſus eſt, ſemper que vitia [illegible], benedicendi [illegible] hominum [illegible] plus adhaerere quā [illegible] veritatem, [illegible] illam ac [illegible] nihil aliud eſſe quam [illegible] (& ut quidam [illegible]), ut quod rei veritas efficere non poſſit, perſuadeat [illegible], quemadmodum de Pericle ſophiſta ait Archidamus (ut autor eſt Eunapius) qui interrogatus, num eſſet ille potentior, reſpondit: Et ſi Pericles in bello a me victus ſit, eo tamen p[illegible] ditus eſt dicendi facundia, ut cum de ea [illegible] tur, non victus, ſed victor appareat. [illegible] de Carneade ait [illegible], quod is argumentationis quid veri eſſet, haud facile diſcerni poterat. De cuius

traditum eſt, quod cum pro iuſticia multa publice e-
leganter & ſapienter diſſeruiſſet, poſtridie non mi-
nore doctrina atque copia contra iuſticiam per-
oraſſet. Erat apud Siracuſas Corax rhetor, vir a-
cuti ingenii, & linguae promptiſſimae, qui hanc artem
mercede docebat, ad hunc acceſſit Tiſias cum
promptam mercedem non haberet, pollicitus ſe
duplum, poſtquam ille eum docuiſſet rhetoricam
quam Corax hic conſummauit, [illegible] & docuit.
Hanc Tiſias cum didiciſſet, de precio magiſtrum
circumuenire ſtudens, interrogauit Coracem quid
eſſet rhetorica, quo reſpondente effectricem per-
ſuaſionum, id praeceptorem ſic argumento [illegible]
Quodcunque tenuit de mercede dicam, ſi tibi me ni-
hil debere perſuaſero nihil debeo, quia non debe-
re perſuaſi, ſi non perſuaſero, nihil debeo, quia no
debere perſuadere non perſuaſero, non debeo eti-
am, quia me iſtud perſuadere non docuiſti. Tum
Corax hoc argumentum in Tiſiam retorquere
coepit. Quodcunque (ait) ego quoque de merce-
de dicam, ſi me accepturum perſuaſero, accipiam
quoniam perſuaſum non perſuadere, etiam accipe-
re debeo, quoniam talem diſcipulum erudiui qui
praeceptorem ſuperaret. His auditis utriuſque argu
mentis eos conſules audientes Siracuſani, excla
mauerunt: Mali corui malum ouum, ſignifican-
tes mali praeceptoris peſſimum diſcipulum. Haud
diſſimilem hiſtoriam refert Gellius de Protago-
ra ſophiſta & Euathlo eius diſcipulo. Atqui cum
exacte, ornate, grauiter, ac copioſe dicere pulchrum
& delectabile ac ſemper viſum ſit, nunquam
tamen turpe & [illegible]
[illegible] ſemper [illegible] eſt, quod [illegible] Socra
[illegible] nulla [illegible] digna [illegible]
nec quicquam in [illegible] pe-

uitatem clamore. & Plato ſiue a ſua repub. cum tragicis hiſtrionibus & poetis omnino excludendos cenſuit, nec iniuria: Nam hoc artificio nulli periculoſius ciuibus hoc officio, ab hoc præuaricatores, tergiuerſatores, calumniatores, ſycophantæ, & cætera huiuſmodi ſcelerata & inſana hominum nomina deſcendunt. Hoc enim præditi homines in ciuitatibus plerunque conſurgunt, & ſeditiones mouent, dum hac artificioſa loquacitate alios decipiunt, alios inuadunt, alios cauillant, [illegible] alijs ac in innocentes tyrannidem quandam ſibi vſurpant. Hinc & de Grati ſotipoles, tyrannicam quandam illis multi ſunt dicere: & Aeſchilus ait malum omnium turpiſſimum eſſe dicta compoſitos ſermones. Raphael Volaterranus ſeductionum & exemplorum ſtudioſiſſimus fatetur, collatis vtrinque auditorum, quæque legerit veterum & recentiorum exemplis, pauciſſimos viros bonos reperiri eloquentes, Nam eo ipſo ingenio reipublicæ ſæpe grauiter nocuere, ſæpe penitus deleuere. Exempla ſunt eius rei, Bruti, Caſſij, Gracchi, Catonis, Ciceronis, Demoſthenis, qui vt omnium habiti ſunt eloquentiſſimi, ita ſemper fuere omnium ſeditioſiſſimi: Nam Cenſorius Cato quadragies accuſatus, ipſe ſæpe agitatus ac vltro alios reos fecit, tota in ætate ſua inanis declamationibus reipublicæ tranquillitatem perturbauit. Alter Vticenſis potius quam Cæſare libertatem Romanam ſimul cum laberetur. Nec minus Cicero Antonium in rempublicæ perniciem prouocauit. & Demoſthenes Philippum in deſtructionem Athenienſium: nullus denique reſpublicæ clarus ab hoc artificio non eſt aliquando euerſus, nulla ab eloquentiæ viribus ſatis ſecura ſtatu. Perinde permultam poteſt in iudicijs fiducia eloquentiæ, hac pa-

[illegible] defendunt mala causa, & poenam [illegible] [illegible] periculo, hinc [illegible] saepe [illegible] quamquam [illegible] ullus [illegible] defendere [illegible], quam [illegible] M. Cato Romanorum prudentissimus [illegible] tres illos Atheniensium oratores, Carneadem, Critholaum, Diogenem [illegible] Romanam urbem publice audiendos admitti, quia tam acuto ingenio, magna facundia, ac ualida eloquentia praediti essent, ut facile possent [illegible] & iniqua persuadere. [illegible] de hoc gloriatum apud [illegible] Demosthenem, [illegible] quando [illegible] posse [illegible] [illegible] ad [illegible] Atheniensibus cum Philippo saepe [illegible]. Tanta ille uis erat eloquentiae in concitandis [illegible] [illegible] imperium habens, [illegible] Cic [illegible] Romae [illegible] Senatum [illegible] orationis [illegible]. Hinc apparet rhetoricam non aliud esse quam [illegible] & mouendorum affectuum artem, [illegible] Quod [illegible] beneficio nulla [illegible] uoce exprimitur, [illegible]. Veruntamen sermo simplex est [illegible] & penetrans & [illegible] in [illegible] cordis, & [illegible] omnia artificia rhetorum [illegible]. Hinc Demosthe[illegible] ex arte dicentes facile [illegible]. Vicit [illegible] uerum & ad

rem pertinentia ſimpliciter & breuiter dicentem audiebat, illeque orationem ſuam ſecurim nuncupare ſolebat. Porro eiecerant hanc priſci Romani, qui (teſte Suetonio) rhetores bis Roma ciuitate, ſemel ſub C. Fannio Strabone, & M. Valerio Meſſala conſulibus: ſemel iterum ſub C. Domitio Aenobarbo & L. Licinio Craſſo cenſoribus, publico edicto eiecerunt: tertio ſub Domitiano imperatore, vniuerſali ſenatus conſulto, & vrbe Roma, & tota inſuper expulerunt Italia. Athenienſes eos tanquam vrbibus perniciores lege prohibuerunt, ac Thymagoram, quod inter officia ſalutationis Dario regi more gentis illius adulatus fuiſſet, capitali ſupplicio affecerunt. Pepulerunt Lacedæmonij Cteſiphontem eo quod ſe iactaret de re quauis totum diem poſſe dicere. Nihil enim a publicis magis iniurium quam conſutum hoc linguæ artificium, eorum quibus veritatis proferendæ nulla cura eſt, ſed opus meditatum proponentes, illud orationis lenocinijs & verborum ampullis excolere, & dicendi dulcedine decipere animos auditorum, illoſque lingua ſua vinctos ducere ab auribus: itaque palam eſt nullos hoc artificio factos meliores, complures autem deteriores euaſiſſe: quique & ſi de virtutibus compte dicere poſſent, longe tamen videmus elegantiores eſſe feliciores pro loquentia ad defendendos errores, ad ſeminandas lites, ad excitandas factiones, ad congerenda cōuitia, maledicta, calumnias, quam ad conciliandam pacem, concordiam, tranquillitatem, atque ad prædicandam charitatem, fidem, religionem. Porro hoc artificio conſtat plurimos ab orthodoxa fide defeciſſe, [illegible] ſchiſmata, ſuperſtitioneſque ac hæreſes hinc pullularunt, [illegible] ſimulacra, eo quod eloquentiæ Ciceronianorum ſtipu-

ſe cæcat, ita aſpernamur, vt cum ethnicorum fu- cis argumentorum perſuaſionibus, contra ca- tholicam [illegible] vetuſtatem ſentiunt. Quod de Tatiano hæreticiſſimo manifeſtum eſt, & ea, quæ Libanius ſophiſta, & Symmachus ora- tor idololatriæ aſſertores, atque Celſus Africanus, et Iulianus apoſtata contra Chriſtum magna rhe- toricæ [illegible] pernici- oſo ac blaſphemo eloquio, multas perſuaſibilium argumentationes [illegible], quas in [illegible] ſimplicium [illegible], retro ſe- ducerent a verbo veritatis, ſed quid veterum hæ- reticorum exemplis inſiſtimus, noſtra tempora ſpe- ctemus. Qui [illegible] Germanicarum hæreſium quæ ab vno Luthero ſuſceptæ [illegible] hodie tam multæ ſunt, vt fere ſingulæ ciuitates ſuam peculia- rem habeant hæreſim, omnes autores [illegible] ho- mines eruditiſſimi linguæ eloquentia et cæteris e- legantiis inſtructi, & quorum [illegible] aliquot a [illegible], a dicendi ſcribendique promptitudine ſe laudari vidimus, vt nihil illorum laudibus poſſet adijci: hodie videmus capita & principes hæreticorum, ita ſunt adhuc multi qui eloquentiæ ſtudio, dum vo- lunt Ciceroniani fieri efficiuntur pagani, & qui Ariſtoteli & Platoni impenſius ſtudent, ſunt illi quidem ſuperſtitioſi, hi vere impii. Omnes autem illi quicunque præter ſimplicia veritatis verba ocioſos ſermones in aures hominum effundunt, aſſi- ſtent in iudicio rationem reddituri de iis, quæ va- ne conſcripſerunt & [illegible] aduerſus deum.

De dialectica. Cap. VII.

SVcceſſit illis in [illegible] dialectica, & ipſa quidam non [illegible] contentionis ac tenebrarum [illegible], per quam [illegible]

tas obſcuritates, ac cogitatu difficiliores reddiderunt atq; haec etiam ſeſe logicam ſyllogiſticam dicendi & ratiocinandi ſcientiam vocat, miſerum profecto & irrationale hominum genus ſi abſq; hac diſciplina neſciunt ratiocinari. hanc tamen Seruius Sulpitius omnium artium maximam eſſe dixit, & quaſi lucem ad ea quae ab aliis dicerentur, confuſa (vt ait Cicero) rem vniuerſam docet diſtribuere in partes, & latentem definiendo explicare interpretando obſcuram explanare, ambigua contemplari & diſtinguere, atq; regulam denique habere qua vera & falſa iudicentur. Promittunt poſſe dialectici in cuiuſq; rei eſſentialem (vt aiunt) definitionem poſſe inuenire, tamē hanc nullis vnquam verbis praeſtare potuerunt eatenus, quin atque neſciunt manent animus, qui dicit q̄ homo eſt animal rationale mortale, quum intelligit q̄ ſi diffiniret hominem. Parua de his ſcripſit inter latinos Boetius, cuius opera non habētur, ſed illam omnibus q̄ ſcripſit Ariſtoteles, praedicamenta, elenchos, topica, perihermenias, analytica, & reliqua, quem ſequuti Peripatetici opinantur nihil haec ſciri poſſe, niſi quod ſyllogiſando probetur per demonſtrationem, eam videlicet quam depingit Ariſtoteles, ſed tamen nunquam in dogmatibus ſuis adhibere voluit, cum omnes ſua argumenta ex praeſuppoſitionib. ab eo deducantur, quam ſcientiae omnes ſufficientiam pollicitatores, hactenus nullas aut pauciſſimas veras demonſtrationes dederunt, neduum in naturalibus, ſed omnes deducunt ſua ex praeceptis, aut ab ipſo Ariſtotele, aut aliis illis qui illa prior dixerunt, quorum autoritatem ſtatuunt ſibi pro principiis demonſtrationis. veram autem demonſtrationem quae faceret debeat ſcientiam docet Ariſtoteles non eſſe, qui

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

ſic per quidditates (vt loquuntur Dialectici) per proprias rerum differentias nobis occultas & ignotas. Ait inſuper demonſtrationem ex cauſis fieri, ex iis quae ſunt de per ſe, & ſecundum quod ipſum, quae quidem enunciationes cum ſint conuertibiles ſe ad inuicem inferentes, tamen ait non dari nec concedi demonſtrationem circularem ex cauſis. Si itaque haec principia demonſtrationis plurimum ignota ſunt, & circulatio non admittetur, certe nulla inde aut pauciſſima ea que incerta haberi poterit ſcientia: videtur enim oportere demõſtrantis per fragilia quaedam principia, quibus aut propter praecedentem prudentum autoritatem, velut notis terminis aſſentimur, aut quae experientia compulſi ſumus per ſenſus. Omnis enim notitia (vt aiunt) ortum habet a ſenſibus, & experimentum ſermonum verorum (vt ait Auerrois) eſt, vt concordent ſenſibus. Et illud quoque eſt & verum quod plures ſenſus conueniant, ex ſenſibilibus itaque eorum ſententia manufactum, ad omnia ea quae a nobis ſciri poſſunt. Tam enim cũ ſenſus omnes ſaepe fallaces ſint, certe nullam nobis ſyncerum probare poſſunt experientiam. Praeterea cum ſenſus intellectualem naturam nequeant attingere, & rerum inſenſibilium cauſae ex quibus illarum natura, effectus, & proprietates ſu paſſiones demonſtrari debeant, ſint omnium conſenſu noſtris ſenſibus penitus ignotae, nonne cõuincitur [illegible] quare etiam omnes illae deductiones & ſcientiae quae in ipſis ſenſibus radicibus fundatae ſunt, omnes inter [illegible] & errorem & fallaces. Quae ergo proficient artes dialecticae, quae ſcientiam comunicant demõſtrationum ex principiis & experimentis, quibus ea velut notis terminis aſſentitur neceſſe eſt

nonne cũ ipſa principia & experimenta a ra magi-
ſtemus quaſi demonſtrationũ hæc ſtantie pri
ſtremotius nobis repetendũ eſt. Dialectici decem
numerant prædicamenta quæ vocant genera ge-
neraliſſima, hæc ſunt ſubſtantia, quantitas, qualitas
relatio, quando, vbi, ſitus, habitus, actio, paſſio: q
bus omnia contineri putant, & intelligi quæcunq;
quæ in toto vniuerſoq; orbe, ſiue mundo conti-
nentur. Tradunt inſuper quæ de iis ipſis ac eorum
partibus prædicentur, quinq; videlicet genus, ſpe
ciem, differentiam, proprium, & accidens: quæ c
ſũ prædicabilia nominantur. Poſtea inuenerunt
quatuor cauſas omnibus inditas, materialem, formã
lem, efficientem & finalem, ex quibus omnium rerũ vita
& ſubſtantiã ſubſiſtere poſſe arbitrantur, quo dĩ
ſunt, ſibi (vt putant) demonſtrationẽ, hoc eſt, ſyl
logiſmo, quem aliqui etiam ordinant, vt vocant,
figuratum ſupra vndeuiginti modos eſſe oporte-
bit. Componunt autem omnem ſyllogiſmum ſi-
ue demonſtrationem e tribus terminis, qui ſunt
ſubiectum quæſiti, & dicitur minor extremitas, prædica
tum quæſiti, & dicitur maior extremitas, & medium i-
ter vtrumq; participans, & ex iis duas for-
mant propoſitiones, quas præmiſſas appellant,
maiorem & minorem, ex illis tandem ratiocinationem con
cluſio ſubiicit de altero ad extremum alterum ſi-
quidem a ſimili ad medium procurrentes. Hoc ta-
tum eſt egregium illud artificium, hæc eius ſunt
cathenæ confiſa, quibus omnia conſtringere ſibi vi
dent, & concludere opinantur, per quandam quæ
refelli poſſe impoſſibile putant deſignantes, atque
hæc ſunt logici artificij portentoſa, & alia myſte-
ria, magnoque labore exquiſita, a magiſtris ſuis
edita, quæ tanq; occulta quædam & arcana non cui
profanis licet, nec liceret, niſi illis qui grãdem mer

ſedes pro ſuis præſtare poſſunt, magnumque ſuperci-
bus aſtipulatoribus hanc ſibi [illegible] ſcholaſticos com-
mentum. Denique iſ ſunt eorum cauſa, hæc illa ſecta
quibus (illorum opinione) rerum omnium ſcientia
turque ſubiectarum, vt phyſica, ſiue naturam ipſa ra-
tione conſiderantium, vt mathematica, ſiue naturam i-
pſam quodammodo ſuperantia, vt Metaphyſica
veniſſent veritatem, quam tamen in [illegible] in-
xit P. Claudiusque V[illegible] proverbium, nimis
altercando amittitur, atque hæc ſunt [illegible] ve-
terum dialecticorum commenta.

De Sophiſtica. Cap. VIII

SEd longe plura prodigia maioraque portenta in-
uexit illa recentior ſophiſtarum logica, de termi-
norum paſſionibus, de ſiſtimis, de comparationum
de ſuperlatiuis, de differt aliud ab, de incipit et de-
ſinit, de nominalibus, [illegible], infiniti-
bus, ampliationibus, reſtrictionibus, diſtributioni-
bus, [illegible], ſuppoſitionibus, appellationi-
bus, obligationibus, conſequentiis, indiſſolubi-
libus, exponibilibus, ſignificationis, excluſionis, in-
ſtantiis, caſibus, particularibus, ſuppo-
ſitis mediatis & immediatis, complexis & in-
complexis, [illegible] & incomplexis, & cæte-
ris intolerandis et antiquis vocabulis, quæ tradun-
tur in paruis logicalibus, quibus omnia quæ un-
que reipſa falſa ſunt & impoſſibilia, vera eſſe fa-
cile contendunt. & contra quæcunque vera ſunt,
velut ex equo Troiano erumpentes, in machinis
[illegible] incendio ac ruina vaſtabant. Sunt
[illegible] qui non niſi tria prædicamenta recipiunt
nec niſi duas Syllogiſmorum figuras, & tacito il-
lius modos probant, modales aut propoſitiones,
[illegible] & abſtractos terminos ridentur,
necdum [illegible] vocabulum numerant [illegible]

& quartam syllogiſmorum figuram, augent nunc prædicabilium & categoriarum numerum, nunc in-victas & Socratis ſimilitudines inuexerunt, ut Cle-anthis, Chryſippique argutiæ, cum Diodori, Euthy-demi, Dionyſiodori commenticiis, ponunt crasſis, vaticiniisque ſomniis ſuis, ſi cum [illegible] ſo-phiſtæ nostri invenire certarent, in quibus nunc paſſim leguntur, omnis ſcholaſtica corruptela, cum mul-to labore ac damnabili ſtudio occupata, nil ma-gis agere videtur, niſi ut [illegible], ac perpe-tuis digladiationibus explicandi [illegible] ob-ſcuriorem reddere velamine, quum tota diſciplina non aliud quicquam ſit quam captio [illegible], ac depravati-o verborum distinctionibus [illegible] quædam cavillatio-ne pervertens vim loquendi, & vim inferens lin-guæ quam ignorat, tranſiliens veritatem ſecundum [illegible] expoſitionem, quorum gloria non niſi in convicia & ſtrepitu ſita eſt, ut quam non tam victo-riam apponunt quam certamen per [illegible], ſed altercandi propoſitum ſit, adeo ut inter hos pri-mas paſſim ferat, qui omnium clamoſiſſimus & im-pudentiſſimus, & lingua ſit omnium audaciſſimus. De quibus ait Petrarcha ſuis in ſtyli [illegible], ſi ſe i-gnorantiæ conſcios [illegible], lingua implacabiles [illegible] non contendunt, nolunt apparere quam [illegible] [illegible], more Parthico fugiti-uam pugnam exercent, & volatilia [illegible] quaſi ventis vela committunt. Hi ſunt enim quos Quintilianus dicit in diſputando mire callidos, cum ab illa cavillatione diſceſſerint, non ma-gis ſufficere in aliquo graviore actu, quam parva quæ-dam animalia quæ in anguſtiis mobilia, cam-po deprehenduntur, itaque campum timent verumque eſt illud [illegible] & [illegible] ſuffragio eſſe in-ſtrumentis, ut qui parum cutis valent [illegible].

Sic & ſophiſtae merentur ſub notarijs, & ceſtaris libris, & [illegible] pugnare, ſed ſolius memoriae & linguae viribus, fugitiuis clamoribus, non ad calamos, ſed ad [illegible] aures [illegible] volunt, nec referre putant qua quiſque ratione vtatur, dummodo inſtantiam det, nec curandū quid [illegible] modo loquatur & [illegible] [illegible]. Nam qui verboſior eſt, is inter eos videtur doctior, [illegible] ſcholas, & plateas, & menſas, quaerunt aemulos, quos vt [illegible] inſtant, inſiſtunt, ſi congreditur & vrget ad [illegible] prolabuntur, & latebras quaerunt, & ad vltima recurrunt, vt [illegible] tanquam labyrinthum circuire oporteat. Quod ſi quis nolit [illegible] pugnat cum illis decertare, [illegible] interrogatione, & quaeſt quis non [illegible] cognitione [illegible] aggrediantur, vt [illegible] vel ex [illegible] reſpondentem de errore conuincant, aut [illegible] negantem [illegible] faciant & explodant, atque ipſi in vtramque partem [illegible] gloriam. Sed quam [illegible] nobis in eccleſia Chriſti peperit [illegible] dialectica cum ſuis ſophiſtis [illegible], qui non aſſentientes [illegible] illam compoſitis, & ex fallacibus [illegible] rationibus, confuſione [illegible] creduntur, recedente luce veritatis, [illegible] tenebras, quibus [illegible] & [illegible] magiſtri & doctores eorum, [illegible] falſis argumentationibus ac apparentibus rationibus trahunt in foueam, ſemperque ignorantiae profundum, errorum [illegible] ſerpentum [illegible] fraudulentiae & ſeductionis verbis ſubſannantes, [illegible] ad credendum [illegible] ſuis, & [illegible] ea [illegible] audent [illegible]-

eruditiſſimam theologiam, ſine logica, ſine dia-
lectica, ſine rhet., ſine altercatione, ſine ſylo-
giſmis conſiſtere non poſſe. Non inuenio dialecti-
cis ad ſcholaſticam exercitationem conferre, a-
ceterum ad theologicam cum conſpirationem quid
conferat non video, præſertim cum dialectica et in
grammatica conſiſtat, neq; enim vana promiſſione
pollicitus eſt nobis Chriſtus inquiens: Petite & ac-
cipietis. Itaq; prius contentioſi ſcholaſtici ſuam
dialecticam diſcant, illi Chriſtianam ab ipſo ma
giſtro veritatis impetrant omnem neceſſariam ve
ritatem. Præterea dialectica per varias ambages
tandem non aliter pertingere potuit q̄ ad philoſo
phiam, ſed per modeſtam orationem recta & expedi
ta via conferendum ad ſummam diuinarum at-
que etiam humanarum rerum ſapientiam. Errant
igitur quicunq; dicunt dialecticam eſſe tuen-
darum hæreticorum machinam omnium po-
tentiſſimam, cum re vera ipſa ſit robur omnium
hæreticorum: hac arte freti quondam Arrius &
Neſtorius hæretici, tam impudenter deſipuerunt,
vt ille diuerſas per gradus & tempora in Trinita
te ſubſtantias aſſereret, alter Mariam virginē the
otocon eſſe negaret, quia dum ex operationis ſo-
phiſticis ſophiſmatibus mentē præſumpſit ſuā, plus
Antiochia obſtinuit dialectica ſophiſtica, q̄
diuinæ ſcripturæ animaduerſionis veſtra. Omnia
namq; (vt ait Hieronymus) hæreticorum dogmata
ſedem ſibi & requiem inter Ariſtotelis & Chry-
ſippi ſpineta reperiunt, inde Eunomius profert, q̄d
natum eſt, nō fuit antequam naſceretur. Inde Ma
nichæus, vt deum liberet a conditione malorum,
alterum mali inducit autorem. Inde Nouatus tol
lit veniam, vt tollat pœnitentiam. De illis fon
tibus vniuerſa hæreticorum dogmata, argumenta

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

[illegible] Hec de dialectica hactenus.

De arte Lullii Caput IX.

[illegible]

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

ea quam efficacia. Hic practica iuram ineruditam ac barbaram, nisi elegantiam quandam literatoria adsequeris.

De arte memorativa. Caput X.

His artibus adnumeratur etiam memorativa, quae (ut ait Cicero) nihil aliud est quam iudicium quoddam, & praeceptionis ratio, locis & imaginibus tanquam membrana [illegible], & characteribus a Simonide Melico primum excogitata. Deinde per Metrodorum Scepsium perfecta, ipsa tamen qualiscunque sit, sine naturali memoria persistere minime potest, quam nec [illegible] [illegible] [illegible], ut pro memoriae [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] solicitat, dum videlicet naturalem memoriam innumerabili rerum ac verborum imaginibus praegravans, naturae finibus non contentos, alienam facit. Hanc itaque cum Simonides aut alius quis Themistocli obtulisset, ait ille oblivionis malle; nam multa memini quae nollem, oblivisci non possum quae velim. Et Quintilianus de Metrodoro: Vanitas, inquit, nimirum fuit atque iactantiae, circa memoriam suam potius arte quam natura gloriantis. Scripserunt de ea Cicero libris rhetoricorum oratoriis, & Quintilianus in institutionibus, & Seneca, & e recentioribus Franciscus Petrarcha, Marcellus Verrinus, Petrus Ravennas, & Hermannus Buschius, & alii, sed in ignoto catalogo, obscuri homines permulti, & multi hunc quotidie profitentur, sed non reperitur qui in ea ullum proficiat, & magistri eius professorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] huius artis professione nebulones quidam scholaribus imponere, ac [illegible] [illegible] [illegible] abstinendam emungere, dum puerilia gr[illegible]

alienare memoriam, turpe [illegible] variarum rerum lectionem instar mercenariorum ante fores explicare, cum interim vacua domus sit.

De Mathematicis in gene. Cap. XI.

Sed tempus est nunc de mathematicis disciplinis dicere, quae multo omnium certissimae putantur, nunc tamen non nisi in doctorum suorum, quibus plurima fides datur, opinionibus cōsistunt, qui etiam in illis non paucos errauerūt, quod & Alphonsus vnus omnium nobis ostendit, atque; Antiquos etiam vsque post Aristotelis tempora non plane mathematica scisse, cumque contra hanc circa sphaericam [illegible], siue figuram, siue [illegible], vacuum tandem coguntur perfecte rotundam seu sphaericam nusquam, neque secundum artem reperiri, neque secundum naturam. Atque hae disciplinae licet vel paucas, vel nullas in ecclesia haereses ediderint, tamen quod ait Augustinus, nihil ad salutem pertinent, sed magis in errorem mittunt, & a deo auocant, atque (vt ait Hieronymus) non sunt scientiae pietatis.

DE Arithmetica. Capit XII.

Non longior est Arithmetica, hoc est, numerorum disciplina, quae mater quodammodo ad ceteras omnes videtur, non minus superstitiosa & vana, at propter vsum mercaturae practicum, non nisi a mercatoribus lucri causa in pretio habita: tractat enim de numeris & eorum [illegible], quis par, quis impar, quis pariter par, quis pariter impar, quis impariter par, quis superfluus, quis diminutus, quis perfectus, quis compositus, quis incompositus, quis per se, quis per aliud. Item de proportione & proportionalitate eorundemque speciebus. De numeris harmonicis & ge

ometricis, atque variis numerorum passionibus & minutiis atque modo supputandi.

De Geomantia. Cap. XIII.

DEnique arithmeticæ hac tribus geomanticam divinationem, & præterea sortes ac & talos, & aleas, et quicquid est eiusmodi contractibus sortilegiorum propaginis: quamvis Geomantiæ professores ipsam astrologiæ adscripserint, ob punctorum iudicandi rationem, tum quia vires eius non tam ex numero, quam ex motu elicitur, iuxta illud Aristotelis dictum in primo meteororum: Motus coeli est perpetuus, & est principium & causa omnium motuum inferiorum. Scripserunt autem de hac ipsa ex antiquioribus, Haly, ex recentioribus Gerardus Cremonensis, Bartholomeus Parmensis, & quidam Tundinus: scripsi & ego quandam Geomantiam ab aliis longe diversam, sed non minus superstitiosam, fallacemque, aut si vultis dicam etiam mendacem.

De Aleatoria. Cap. XIIII.

ARs item aleatoria, & ipsa tota sortilega est, cuius quanto quis studiosior, tanto erit & nequior & infelicior, dum aliena concupiscentia sua profundit, nec vel patrimonii ulla moderationem tenet. Hæc præterea mendaciorum, periuriorum, furtorum, litium, iniuriarum, homicidiorumque mater est, vere malorum dæmonum inventum, quæ eversa Asiæ regione inter cæteras victis in urbibus varia sub specie migravit ad Græcos. Hinc tesseræ, calculi, tricolus, scrin, monomachus, ethnici, rhaliorchus, vulpes, præterea Sicendron, dodecaedron, quibus nonnulli divinandi omnia iussisse putant. Sunt & qui dicant Attalum Asiaticum artem hanc invenisse, & ab artificio numerandi excogitasse: Romanis vero quintu-

lis proditum eſt Claudium imperatorem de illa li-
brum compoſuiſſe, cuius rei ipſe atq; ante eum Au-
guſtus Caeſar ambo ſtudioſiſſimi cupidiſſimiq;
extiterunt. Aleam tamen, & omnium gentium
legibus interdictam, quin & Chilon Lacedaemo-
nius iungendae ſocietatis cauſa Corinthum lega-
tus miſſus, cum duces atq; ſeniores Corinthiorum in-
ueniſſet in alea ludentes, infecto negocio rediit di-
xitq; nolle ſe Spartanorum gloriam hac infamia
maculare, ut dicerentur cum aleatoribus ſocieta-
tem iniiſſe. Itaq; probro apud maximos quoſ-
que habitum eſt, ut regi Demetrio in ignominiam op-
probriumq; tali aurei a Parthorum rege miſſi
ſunt, quę hodie regum & nobilium hic exercita-
tiſſimus ludus eſt, quid ludunt, imo ſapientia, ſed
qui fuerint in hac arte fallendi damnabilius inueniunt.

De ſorte Pythagorica. Cap. XV.

NEc illud praetereundum cenſeo, quod aſſe-
rebant Pythagorici, & quod aliquibus ipſe
etiam credidit Ariſtoteles, literarum ele-
menta certos ſingulis habere numeros, ex quibus ꝑ
propria hominum nomina diuinabantur, collectis
in ſummam cuiuſlibet literarum numeris, quibus
collatis palmam illi tribuebant cuius ſumma ſu-
perarat excellens, ſiue de bello, ſiue de lite, ſiue de
coniugio, ſiue de vita aut alia conſimili re quaeſi-
tum foret, eaq; ratione dicunt Patroclum ab He-
ctore victum, Hectorem ab Achille ſuperatum,
quam rem Terentianus tradidit his verſibus,

Et nomina tradunt ita litteris facta,
Hac, ut numeris pluribus illa ſint minuſq;
Quandoq; ſubeunt dubia pericla pugnae,
Maiore numero qui fuerit, ſauere palmam
Praeſagia lethi minimum pariter numeri.
hic & Patroclen Hectoris manu periſſe.

Sic Hectora nactum, occidisse mox Achillē.
Et fuere qui Emili compoti pro numeris ſeſe horo-
ſcopia inventuros, ſicut de eo tradidit, neſcio quis,
nōie Alchandrinus, obſcurus philoſophus, quē fe-
runt diſcipulū fuiſſe Auctoris. Etiam a Plinius Py
thagoreq; inuentū traditur, ambitu, pertineq; nominū
imparē vocaliū numerum, orbitates, caecitates, clau
dicationes, conſimileſque caſus portendere.

Adhuc de Arithmetica. Cap. XVI.

Sed ut ad Arithmeticam redeamus, hanc Pla-
to a ciuili homine vult cū primis alienam tu
de prauis artibus in illis. Lycurgus ma-
gnus ille Lacedaemoniorū legiſlator, illā tanquā tur-
bulentā e republica ſua eijciendā cenſuit. Varro
etiā damnat laborē depoſuit, & ab vtilibus huiuſ
modi negocijs hōies abſtrahit, ac de rebus fructi-
buſque magni ſignificantis cōtendit. Hīc illud Arith
meticorum conſtitutū bellū, vtrum numerus par
an impar ſplendidior ſit, q; inter Romanum, ſena-
riū, denariū numerū ſit perfectior. Item quin nu-
merus dicitur pariter par, & ex cuius diffinitione
Euclidem ipſum Geometriae principem, conpa-
rū erraſſe contendunt. Praeterea non facile dixe-
rim, q̄ Pythagorica myſteria, quae magica vanitas
numerum inclusa ſomniat, etiam ab ipſis rebus nu-
daris dicere que ualent, niſi illa inſtrumentis exē-
plaribuſq; mundum ad deo creatū in nō peruiſſe,
ac diuina cum cognitionē in numeris tanq̄ in re
gula ſua certiſſima cōtineri. Hinc ex hac Mar
ci Magi, et Valentini hereſes in numeris fundatae
& ex eorum proprietate, q diuinā religionē & in
numerabilia ciuilia vetata in ſuis, ſibi pa in u
ſiū ſibi numeros poſſe inueniri, et cultu ex pe-
ſtumque. Accedit ſibi Pythagorica terraſſis, nu-
meri ſacramenta habita, & alia plura eiuſmodi.

qua omnia vana, ficta, & falsa sunt, nec quicquã
veri superest arithmeticis illis, nisi in sensu humanae in
numerandi numerum, atq; tamen hinc sese diuinos ho-
mines agere arbitrantur, quod sciant numerare:
sed hoc agere illis concedunt musici hunc honorem
suae harmoniae libentiusq; deferentes.

De Musica. Capit. XVII.

DE Musica igitur iam nobis sermo sit, de
qua ex Graecis copiose scripsit Aristoxe-
nus qui & animam musicam esse dixit, e-
cuius documenta Boetius deinde latinis tra-
didit. Dico autem illam quae in vocum ac sonorũ
modulatione consistit, non eam quam de metris
& rithmis ac carminum scriptoribus nuncupant,
quae poetices est, quae auctore Alpharabio, non tam
speculatione ac ratione, quam furore instinctu fertur, de
qua superius diximus. Verum eam quae de modu-
lationibus est, quae est concentus neruorum, aut vo-
cum in suaues modos sine aurium offensione conso-
nantiam. Agit enim de sonis, de interuallis, de siste-
matum genere, de tono, de commutationibus ac mo-
dulationibus. Hanc veteres diuisere in enharmo-
nicam, chromaticam, diatonicã: priorem autem
(videlicet enharmonicam) ob nimiam eius nimiam
difficultatẽ pro impossibili sine indagine defere-
runt; alteram vero ob lasciuiae infamiam asperna-
ti sunt atque abdicarunt; tertiam vero speciẽ dia-
tonicam (tamquã mundanae compositioni conformē
putarũt) admiserunt. Sunt etiam ex veteribus, qui
musicos modos ex gentium vocabulis distinxerint,
ut in Phrygium, Lydium, Dorium, quos apud Dio-
nysium & Sacadam Archiuum genere fuisse
antiquissimos constat, quibus Sappho Lesbia (ut
refert Aristoxenus) quartum videlicet mixoly-
dium superinduxit, cuius inuentorem alij Tulan

dem, alii Pythoclidem tibicinem putant. Lyſias
Lampſacenum Athenienſem autorem putant, atque
hos quatuor modos veterum autoritas celebres
notauit, [illegible] encyclopediā vo
catam, quaſi circularem orbem, quod muſica o-
mnes amplectatur diſciplinas, ſicut ait Plato in
primo de legibus, muſicam ſine vniuerſa diſcipli-
na tractari non poſſe. Inter hos vero quatuor mo
dos, Phrygium, quia diſtrahit & rapit animū cō
probant, ſed bacchanticum Porphyrio illum vocat,
quia ad furorem & pugnas excitandas [illegible]
modum. Alii tamen Bacchicum vocant, vel fu-
ribundum, impetuoſum, & periculoſum cuius mo
dulatione quam Anapeſto pede declarant, Lu-
cedaemonios & Cretenſes ad arma concitatos le-
gimus: eodem Timotheus Alexandrum regē ad
arma incitauit, & Tauromenitanum iuuenem car-
mine Boetius, domum in qua ſcortum latebat
Phrygio ſono excitum comburere feſtinauit. Lydi
um etiam Plato reprobat, vt qui acutus ſit & a
modeſtia Dorii recedens lamentationibus accō-
modatus: verum (vt quibuſdam placet) etiam iis q
nuptias habent & conuiuiis ſunt congruus. Hinc Ly
dos hilares ac periucundos populos iis modulat-
ionibus delectatos ferunt, quare etiam Tuſci Ly
dorum progenies [illegible] adhibe-
bant. Dorium autem tanquam grauiorem hone
ſtioremque & omnibus modis modeſtum, ad gra
uiores animi affectus & motus corporis aptum,
& ad [illegible] ac bene viuendum vtilem, omnibus
praetulerunt: ideo apud Cretenſes, Lacedaemonios,
Arcades, in magna veneratione habitus. Impe-
rator quoque Agamemnon ad bellum Troianū
profecturus Dorium ſoni relinquit muſicū qui ipſo
duo pede mulierem Clytemneſtram in pudicitia

prohibitaque confirmantur: quare non potuit ab Ae-
gyptio vitari [illegible]
dio [illegible]: Mixolydium vero tragoedi[illegible]
& commiserationibus congruum, incitationis &
[illegible] habere, & [illegible]
[illegible]. Hic quattuor modis sunt qui
alios supradiximus, [illegible] collaterales voca-
vit: Hypodorium, Hypolydium, Hypophrygi-
um, [illegible]
bus Ptolemaeus addit octavum hypermixolydi-
um omnium acutissimum [illegible]
verum Lucius Apuleius primo Floridorum quinque
modos describit Aeolium, [illegible] varium, Ly-
dium querulum, phrygium bellicosum, dorium re-
ligiosum. Hi & [illegible] alii Ionicum [illegible] &
similium. A Martiano etiam Aristoxenus mu-
sicus [illegible] numerantur modi principales,
& [illegible]
[illegible]
tamen sententia est, atque ipsa experientia [illegible]
[illegible]
[illegible] ingenia hominum [illegible], & qui nec in-
cipiendi nec [illegible], sicut de
Archabio [illegible] legitur, qui plus [illegible]
erat [illegible] ut [illegible].
De quibus tam [illegible] ait Hora-
tius:

Omnibus hoc vitium est cantoribus inter amicos,
Ut nunquam inducant animum cantare rogati
Iniussi nunquam desistant.

Hinc musica ipsa ad pretium & stipem longe va-
ga [illegible] & Innocentii clementia, qui nul-
lus unquam [illegible] est [illegible]
[illegible] Liber
[illegible] (ut Aristoteles) dionysia [illegible]

technitas, hoc eſt, artifices bacchanales appellarunt, q improbis eſſe moribus magna ex parte cōſueuerunt, vitā plurimū traducētes in incontinentia & parum etiā cōtempta, q quidē vitia & gignit & auget. Perſarum & Medorum reges, muſicis inter paraſitos & hiſtriones reſerebāt, videlicet ex ope illorum voluptatē ſibi capientes, ipſos aūt actores contemptui habentes, atq Antiſthenes ille ſapiēs, cum audiſſet Iſmeniam quendam optimum habitū tibicinem, homo neq eſt inquit, nam ſi probus foret tibicen eſſet non ſuum (vt dicitur) iam eſt illa viri ludere & pecuniā, ſed [illegible] & [illegible]. Hic Scipio, Aemilianus, M. Cato, tanq a Romanis moribus alienum aſpernabantur. Hinc Auguſto atq Neroni probro datum eſt, quod muſicum ſtudiis intenderentur. Sed Auguſtus cum pauca quaedam [illegible], Nero autem per [illegible] ſequutus, ab hoc contemptui ludibrioq habitus eſt. Philippus rex cum audiſſet filium quodam loco ſcite cecinisse, obiurgatus eſt: Nonne pudet (inquiens) q tam bene ſcias canere, ſatis enim eſt imperij principi vacare canentibus alijs audiendis, etiam ſuper eſſe. Non canit apud Graecos poetas Iuppiter, nec pulſat citharam, docta Pallas deieſtatur tibias. Apud Homerum pulſat Citharoedus, procis aut Alcinoo & Vlyſſi. Apud Vergilium ſonat & cantat Iopas, auſcultant Dido & Aeneas. Alexandro magno quondā canēti Antigonus pedagogus lyrā fregit, abiecitq, inquiens, aetati tuae regnare cōuenit, nō canere. Sed & Aegyptij (teſte Diodoro) muſicā cenſq virilem animum eſſe moemnari prohibebant adoleſcentes ſuos perdiſcere. Et Ephorus (teſte Polybio) eam non niſi ad illudendos ac fallendos homines inuentam tradidit. Ea tamen quid inutilius, quid contemptibilius,

quid ſequendum magis illis obijcietis, cantoribus, ac reliquo generi muſicis, qui ſuis vocibus canentium, præcinentium, decinentium, intercinentium, occinentium, & concinentium vinnientium auium garritu ſuperciliosi, ventoſa quadam ſtul titiæ, voluptate hominum animos laſciuientibus vocibus, geſticulationibus, ac ſonis proſtiguũt atq; corrumpunt. Quapropter Cretenſes ma tres atq; nurus Orpheum ipſum ad Parnaſsũ vſq; inuidiam perſecuti ſunt, q; modulis ſuis mares effeminaret. Quod ſi fabulis [illegible] Centum luminibus cinctum caput Argus habebat, quæ omnia tamen vnica ſibula modulo ſopita ſunt. Secundo: Atq; vnica laude pleriq; inſigniuntur muſici iſti, quod ipſi ſupra cæteros habeant mouendorum affectuum imperium: quos quis per eos ipſos [illegible], ut ipſos etiam cœlos capere affirment, vocibus [illegible] nec [illegible] nullius, niſi forte q; [illegible], per [illegible] [illegible], ſeu per ſemulentiam vel [illegible] [illegible] Nullus tamen muſicorum [illegible] e cœlo deſcendit, qui vocum conſonantias etc nos [illegible], quæq; proportionum induſtriam [illegible] [illegible]. Arcanum dicunt autem eſſe [illegible] [illegible], & [illegible] ampliciator diſciplinam, ne ſine [illegible] diſciplina tractari poſſit, [illegible] harmonia vim illi [illegible], qua corporis [illegible] [illegible], animiq; affectus, & mores hominum per ipſum [illegible]. Sed & [illegible] eſſe [illegible], nec vllo ingenio exhauriri poſſe. [illegible] illa in pro [illegible] dare modulos [illegible] [illegible] non male. An [illegible] muſica per deos [illegible] perinde atque Lydia ſemper [illegible], [illegible] quamplurimum parit. Hanc Athanaſius ob [illegible] interdixit eccleſijs: ſed

Ambroſius cæremoniarum & pompæ appetentior, eccleſijs intulit canendi & pſallendi uſum: Auguſtinus vero in medio hærens, inde ſibi haud nõ difficile dubium omnium efficit conſcientias ſuſpenſas: hodie vero tanta in eccleſijs muſicæ libido eſt, vt etiam vna cum miſſæ ipſius canone obſcœnæ quæque cantiunculæ interim in organis pares vices habeant, ipſaque diuina officia & ſacræ orationum preces, conductis magno ære laſciuis muſicis, non ad audientium intelligentiam, nõ ad ſpiritus eleuationem, ſed ad fornicariam pruriginem, non humanis vocibus, ſed beluinis ſtrepitibus cãtillantur, dum hinniunt diſcantũ pueri, mugiunt alij tenorem, alij latrant contrapunctum, alij boant altum, alij frendent baſſum, faciuntque vt ſonorum plurimum quidem audiatur, verborum & orationis intelligatur nihil, ſed auribus pariter & animo iudicij ſubtrahitur autoritas.

De ſaltationibus & choreis. Cap. XVIII.

Ad muſicam ſpectat etiam ſaltatio ſiue chorearum ars, muſicis amatoribus longe gratiſſimum, et quod magna cura diſcunt, & in eo nostra hac ætate protrahunt, ſummaque diligentia elaborãt, vt ad lyræ tympanique ac tibiarum numeros, cõpoſitis geſtibus, moderatiſque inceſſibus ſaliant, ac ſe omnium ſubtiliſſimam, & ſolertia quadam haud abſimilẽ prudentiſſime vt putant ſolenniſſimeque peragunt, ſi nihil nõ ineptis cantionibus tẽporaret, & vt (ſi licitum) vanitas vanitatem cõmendaret, nullũ choreis ſpectaculũ ridiculũ ac inconditiſſima geſtibus ſit tamen pernitioſius, amica ſederis, incitamentum libidinis, hoſtis pudicitiæ, ac ludus probris omnibus dignus, ſæpe diſcurrens (vt ait Petrarcha) ſiue ſeruitũ decus pudoris, ſuperſedeat v̄ gloria

[illegible]

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

[illegible]

in [illegible] diuinitatis, quando populus Israel e-
rexit sibi vitulum in deserto, cui cũ sacrificassent
coeperunt edere & bibere, & postea surrexerunt
ludere, & cantantes saltabant in chorũ. Hanc ec-
[illegible]

De gladiatoria. Caput XIX.

Nec tamen me praeterit hoc loci esse adhuc alia pleraque saltationum genera a prisca tempestate celebrata, quorum maxima pars hodie abolita est, pars adhuc in usu est, ut saltatio armata, gladiatoria, [illegible], ac militiae accommoda, [illegible] [illegible] ludus est, ac lethale vulnus excepisse [illegible] [illegible] infamia. [illegible] [illegible] est [illegible], & [illegible] [illegible] genera, [illegible] & [illegible] plena, [illegible] [illegible] [illegible] quodammodo infanire oportebat.

De histrionica. Caput XX.

Histrionica autem [illegible] & de- monstratione [illegible] [illegible] [illegible] gesticulatione [illegible] tam clare & perspicue mores & affectus omnes repraesentas, ut spectator [illegible] [illegible] nihil loquentem, ex [illegible] motibus & gesticulationibus clare intelligat. Tantum praestat histrionica, ut nullo [illegible] sit opus interpretibus, [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] omniumque personarum differentias & affectus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] e longinquo specta- [illegible] [illegible], ex sola histrionis [illegible] [illegible] [illegible] argumentum. Hinc histriones

nec parum in precio habitos legimus, conſtatque referente Macrobio, Ciceronem cum Roſcio hiſtrione (qui etiam Syllæ dictatori chariſſimus fuit) contendere ſolitum, utrum ille ſæpius eandem ſententiam varijs geſtibus efficeret, an ipſe per eloquentiæ copiam ſermone diverſo pronunciaret: quæ res Roſcium eduxit, ut librum conſcriberet, in quo eloquentiam compararet cum hiſtrionica. Veterum Maſſilienſium civitas (teſte Valerio) tantæ gravitatis cuſtos extitit, ut nullum aditum hiſtrionibus daret, nec mimis, quia eorum argumenta magna ex parte ſtuprorum continerent actus, ne talia ſpectandi conſuetudo imitandi etiam licentiam faceret. Proinde vero exercere hiſtrionicam non ſolum turpe & ſceleſta comparatio eſt, ſed etiam conſpicere & delectari flagitioſum, ſiquidem & laſciviam animi oblectatio cadit in crimen. Nullum denique nomẽ olim fuit infamius, quam hiſtrionum, ac legibus ipſis arcebantur ab honoribus quicunque fabulam ſaltaſſent in theatro.

De Rhetorica. Cap. XXI.

Eſt & ſaltatio rhetorica, hiſtrionicæ nõ diſſimilis, ſed remiſſior, quam Socrates, Plato, Cicero, Quintilianus, ac rhetorum plurimi admodum utilem oratori per quam neceſſariam arbitrantur, quam aiunt eſſe quandam corporis geſtu, vultus & corporis compoſita adformatione conſtitutionem vigore oculorum, pondere vultus, accommodatoque ſingulis verbis ac ſententijs ſono vocis, cum efficaci corporis motu ad ea quæ exprimuntur, ſed geſticulatione tenui. Hæc autem ſaltatoria ſive hiſtrionica Rhetorica porro apud quoſdam oratores tandem exuberavit, admonente Tiberium Auguſto, ut ore non digitis loqueretur, & tam in ſecundis labora eſt, dum

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

narrat a fœminis aliquot [illegible] adhuc [illegible] (quamquam olim ab [illegible] histrionibus [illegible] [illegible] depulsi essent) quos inde aliquos videmus mira [illegible] [illegible], vultu [illegible], oculis vagis & petulantibus, iactatis brachiis, [illegible] pedibus, [illegible] [illegible], ac [illegible] motibus, [illegible] circunductionibus, [illegible] toto corpore, nec [illegible] mobilitate [illegible] volantes, populares [illegible] ad plebem [illegible] proclamare, memores [illegible] Demosthenis [illegible], qui ut est apud Valerium [illegible], quidnam esset in dicendo efficacissimum, respondit hypocrisis, iterum deinde & tertio interrogatus, idem dixit, ac pene [illegible] dicendi [illegible] deberi. Sed ne a mathematicis [illegible] progrediamur, ad geometriam nunc [illegible].

De Geometria. Cap. XXII.

Ipsa geometria quam Plato [illegible] principem & matrem omnium disciplinarum appellat, hanc [illegible] disciplinam [illegible] habet, [illegible] inter omnium [illegible] disciplinarum [illegible] magnitudinis & numeri [illegible], geometrae etenim undique sibi [illegible] nec aliqua unquam de illa inter ipsos est contentio, [illegible] de punctis, de lineis, de superficiebus adhuc disputant, sintne haec dividua an individua, ceterum non discrepant ab invicem, nec doctrina, nec traditione, sed quisque [illegible] mortuus, & quae [illegible] exegerit, [illegible]. Nullum tamen geometra adhuc circuli [illegible] quadraturam invenit, [illegible] aequalem lineam dedit, licet Archimedem [illegible], hoc se quondam invenisse putabat, & multi postea usque in haec tempora [illegible], sed frustra quo

dammodo conati ſunt, libro proximo diſcuſſum vide-
atur. Ea tamen eſt omnium ambitio, ut prioribus in-
uentoribus nunquam acquieſcant, ſed ut ſaltem
amplius aliquid quam magiſtri rerum inuenire
putantes, ſe ipſos in tantam ſcientiarum copiam, quã
uniuerſa poſteritas hauriri non ſufficiat expurga-
re. Ab ipſa autem geometria ultra hoc quod inſt-
rumenta, formas, interualla, magnitudines, corpo-
ra, dimenſiones atque pondera tractant, depen-
dent quæcunque organica ingeniaria opificia, ar-
chitectura quæ inſtrumenta ex ſe pariat, machina-
poetica, polimetrica, tū bellica ꝗ architectoria,
cuicunque uſibus accōmoda, ut arietes, tutudi-
nes, cuniculi, catapultæ, ſcorpiones, cuniculi, ſam-
bucæ, ſcalæ, teſtudines, turres ambulatoriæ, heli-
poles, ratis, miracula, pontes, machinæ ſingu-
læ, quadrigæ, rotæ, trochleæ, vectes, & q
buſcunque immania pondera vi minima tradun-
tur aut attolluntur. Præterea quæcunque aut pon-
dere, aut aqua, aut ſpiritu, aut neruis & funiculis
conſtant, ſicut horologia quæ pondere guberna-
tur, & quæ ventorum impulſu ſonant organa,
et alia quæcunque hydraulica & ſpiritalia inſtru-
menta, & quæ ea hic etiam non ſolū ad volupta-
tem admirationemq; fabricata ſunt, ut phialæ ſpon-
te ſcilicet, liquorem ſuo ſibi producunt effugiunt
& aeolia ſeu cicurrhæ ſponte igneum ſufflantes,
& quale Pollitius narrat animal, quod dum bi-
ceret in menſa, bibit, iterum vinum ſuſcipit repræ-
ſentat motum atque voces, cuiuſmodi ſtatuas artifi-
cio narrat Mercurius Aegyptiorum deorum conſtitu-
iſſe ſimulacra, ut articulatam promerent voce
atque progrederentur. Hic etiam Archytas Taren-
tinus ligneam columbam ſic geometricis ratio-
nibus conſtruxit, ut ſurgeret in altũ, & volitaret.

Iam vero & Archimedes primus inuenit cœlum æneo arte opificio fabricasse legitur, vt in ibi planetarum omnium motus exactissime deprehenderentur, simulq; singularum cœlestium sphærarum vertigines, cuiusmodi etiam præsentibus diebus fabricatam vidimus. Ex hac arte simul prodeunt tormentorum varia genera, & bombardæ, ceteraq; instrumenta ignitoria, de quibus ego nuper sub titulo pyrographiæ specialem librum composui, cuius mentionem [illegible], cum nihil nisi per [illegible] memoria [illegible] doceat. Denique quicquid artificij est in pictura, in calcographia, in agricultura, in arte bellica, in sutoria, in plastica, in [illegible], in fabrili, in architectura, in metallica, totum hoc vel potissimum a geometria est.

De optica vel perspectiua. Cap. XXIII

A Geometria interprocedens est optica, quā vocant perspectiuam: deinde cosmimetria, atq; architectura. Perspectiua autem siue optica hac triplicem videndi rationē directam, reflexam, refractam, aperit. Item quid lux, quid umbra, quid interualla [illegible] visibilium, quæ per interualla falsa videntur, deprehendit: radiorumq; processus inquirit, per vnum seu plura, perspicua super diuersa corporum [illegible] [illegible] vmbrarum & locis figurationes, ut quæcunque rebus, quæ visu, quæ medio accidunt, at quæ quomodo res & visu, & medio discernat, [illegible] modo afficiunt, [illegible]. De ratione autem videndi, varia & diuersa opiniones sunt, nam Plato secundum [illegible] voluntatis arbitratur, videlicet ea quæ ab oculis est luce defluente ad visum [illegible], ea quæ ab [illegible] est luce obuiam [illegible]. [illegible] vero qui [illegible] autem medium est facile est visibili, [illegible] o-

[illegible] igniformi viſus virtute. Galenus concordare ſenſit cum Platone. verum Hipparchus radios ab oculis extenſos, vſque ad corpora ea, quaſi palpitatione quadam, captantes ſuſceptionem eorum ad viſum reddere. Epicurei autem ſimulacra eorum quæ apparent ſeſe oculis ingerere affirmant. Ariſtoteles autem ſimulacra non quidem corporea, ſed ſecundum qualitatem per alterationem aeris, qui ei circunſtat, a viſibilibus viſu ad viſum deuenire cenſet. Porphyrius vero neque radios, neque ſimulacra, neque aliud quicq̃ videndi cauſam ait, ſed animam ipſam [illegible] cognoſcentem viſibilem, & quæ vita eſt omnium ſe ipſam in omnibus quæ ſunt cognoſcere. Verum geometræ & optici Hipparcho quodammodo accedentes, conos quoſdam ex coincidentia radiorum factos ſubſcribunt, qui per oculos emittuntur, vnde multa ſimul viſibilia comprehendere viſum, ſed illa certiſſime, vbicunque radij coinciderint. ſed enim Alchindus de aſpectibus contra docet. illud verum Auguſtino videtur animæ potentiam in oculo aliquid efficere, quod a ſubiecte [illegible] in perſpicuum. Hac itaq; ſcientia ad deprehendendum cæleſtium corpora varietatem, diſtantiam, magnitudinem, motum, eorumque reflexiones & refractiones plurimum conducit: architecturæ etiam in metiendis ædificijs inſeruit. Pictoribus tamen pingendi artificium atque ſpeculorum fabricæ plurimum confert ornamenti, vt ſine ipſa hæ artes perfici nõ poſſint. Mõſtrat enim qua ratione, in diſtantia, nec circa ata fingantur in imaginibus, quæ ex ratione interuallorum & altitudinum conſtat.

De Pictura. Cap. XXIIII.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

Pictura itaque ars [illegible], sed imitatione rerum naturalium accuratissima, lineamentorum descriptione & colorum debita appositione constans: haec olim tanto in precio fuit, ut primum gradum liberalium artium obtinuerit. Ipsa vero non minus libera est, atque poesis, sicut bene cecinit Poeta.

Pictoribus atque poetis,
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.

Dicitur enim pictura non aliud quam poesis tacens, poesis vero pictura loquens, tam [illegible] quam [illegible]. Nam sicut poeta, sic pictor historias & fabulas fingunt, omniumque rerum imagines, lumen, splendorem, umbras, eminentias, depressiones exponunt: illud praeterea [illegible] habet pictura, ut visum decipiat, ac in vera imaginis [illegible] [illegible] & quo [illegible] non potest; ipsa pertentat pingi ignem, radios, lumen, tonitrua, fulmina, [illegible], [illegible], catenam, [illegible], nebulas, [illegible] affectus, [illegible] animi, ac pene vocem ipsam exprimit & [illegible] q; non sunt, tam ipsam ea quae sunt, aut quae non ita sunt, ita esse videri facit. Quemadmodum de Zeuxi & Parrhasio pictoribus narrat historia, qui de arte [illegible] contenderunt in certamen, & prior detulisse uvas pictas, tanta similitudine, ut aves advolarent; alter detulit pictum velum, sic veritatem mentitus, ut ille [illegible] iudicio tumens postularet deducto velo [illegible] picturam; tandem agnito errore, concessisse ei palmam dicitur, quod ipse aves fefellisset, Parrhasius vero artificem. Et narrat Plinius in ludis Claudii Pulchri picturae admirationem, ut ad tegularum similitudinem corvi decepti

[illegible] sculpserunt. Iam vero et celebris [illegible] narrante Plinio, [illegible] [illegible] Habet [illegible] pictura, [illegible] semper intelligatur, [illegible] Plutarchus [illegible] ingenium tamen ultra [illegible] est.

De statuaria & plastice. Cap. XXV.

Picturam comitatur statuaria, & plastice, sculptura, & caelatura, [illegible] quae tametsi etiam sub architectura comprehendi possunt. Statuaria ex lapide, ligno, ebore, aere [illegible] fabricat, eademque ex gleba fingit, plastice. Ars autem [illegible] metallis exprimit. Caelatura vero lapidibus & gemmis insculpit. [illegible] [illegible] [illegible] pictura ad [illegible] superstitionemque [illegible] Pauli commutaverunt gloriam incorruptibilis dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum [illegible] factum sculpsit, & [illegible] [illegible] & [illegible] Sapiens: Idolum ipsum maledictum est & qui fecit illud, & quod factum est [illegible] Vanitas enim hominum (ut ait idem) [illegible] in tentationem animae hominum & in decipula insipientium, & [illegible] Nolumus tamen [illegible]

Christiani prae caeteris gentibus sic desipimus, vt hanc vitam & morum corruptelam, vbiq; in atrijs in domibus, in cubiculis cernere non pudeat, quo lasciuis imaginibus nostrae matronae liberiq; ad lasciuiam inuitentur; quin etiam haec in templa, in sacella, in aras dei, magnis venerationibus traducimus, non absque idololatriae periculo sed hoc latius in religione disputabimus. Verum ideo sic pictoris atque statuarii non contemnendam auctoritatem ego olim in Italia didiceram cum fratres Augustiniani cum canonicis regularibus coram Romano pontifice de beati Augustini habitu, vtrum nigram cucullam super albam tunicam, an candidam super nigram induisset, pertinaciter litigarent, atq; ex scripturis quod ad hanc litem definiendam faceret, nihil compertum haberetur. Visum fuit Romanis iudicibus rem omnem ad pictores & statuarios delegare, vt quod illi ex vetustis picturis atq; statuis obseruassent, sententiae haberet vigorem. Hoc exemplo confirmatus ego, cum aliquando inde longa diligentia monachalis cuculli originem inuestigarem, nec quicquam inde ex scripturis eruere potuissem, tandem ad pictores me contuli, atq; in illis fratrum praecedentium atque patrum, vbi vtriusque testamenti historiae, vt plurimum depictae cernuntur, rem perquisiui, cumque in toto vetere testamento nullum ex patriarchis, neque ex sacerdotibus, neque e prophetis, neque e Leuitis, neque Heliam ipsum, quem licet Carmelitae sibi faciunt patronum, inuenissem cucullatum, nec nouum testamentum aggressus, inuenissem Zachariam, Simeonem, Ioannem Baptistam, Ioseph, Christum, apostolos, discipulos, scribas, pharisaeos, pontifices, Annam, Caypham, Herodem, Pilatum, & plerosque alios nulla vspia

conſpexi cucullum, rurſusque ab initio omnia & ſingula diligenter examinans, mox in ipſo fronte hiſtoriæ ſeſe offert cucullatus diabolus, ille videlicet qui olim Chriſtum tentauit in deſerto. Gauiſus ſum plurimum reperiſſe me in picturis quod hactenus nuſquam inueneram, diabolum ſcilicet fuiſſe primum cucullatum monachum, a quo deinceps poſt ceteri monachi & fratres nunc ſub diuerſis coloribus imitantur, aut forte velut hæreditario iure cucullam acceperunt.

De ſpecularia. Cap. XXVI.

SEd nunc ad opticam reuertamur, quæ etiam ſpeculorum artificio plurimo eſt adiumento, conſtruens illorum reflexiones & impoſturas indicans, quorum experimenta patent in variis ſpeculorum generibus, vt ſunt caua, conuexa, plana, columnaria, pyramidalia, turbinata, gibboſa, orbicularia, angularia, inuerſa, euerſa, regularia, irregularia, ſolida, perſpicua. Sic legimus narratum a Cœlio in antiquis lectionibus, Auguſti temporibus, Hoſtium virum quendam ſed obſcœnitatis facile principem, feciſſe eius notæ ſpecula, quæ imagines longe maiores redderent, vt digitus brachii menſuram & longitudine & craſſitudine excederet. Fit quoque ſpeculum in quo quis alterius videt imaginem, non ſuam. Et aliud quod in certo loco poſitum nihil imaginet, alio ſum vero tranſlatum faciat imagines. Et quod inuerſas reddat imagines, & quod vnam in plures reddat imagines. Et aliud quod contra naturam ſpeculorum morem dextrum reddit dextro, & ſiniſtrum ſiniſtro. Et fiunt ſpecula comburentia ardentia & proiicientia atque aliud quod ſuſcipiat imaginem non intra ſe inſpicientem, ſed remotius extra ſe in aere reddit, ſicque tanquam aereum ſimulachrum appareat ta

est, ignemque conflatis in se solis radiis per remota spacia in quodcunque combustibile poterint incutere, & eiuſmodi plura, qualia vidimus aliquando & fabricare novimus, habent etiam plana specula ſuas impoſturas, videlicet ut rem magnam apparere faciunt parvam, et contra quae minima ſunt appareant magna, et quae remota ſunt propinqua, aut quae propinqua ſunt videantur remota, quae infra posita ſunt ut ſupra, & quae ſupra ut infra, aliquae ſingulis conſpectui obiecto alternatim & per quae una res videtur plures, & alia quae res ipſas diverſis coloribus, vel in iride aut ſub diverſis diſſimilibusque figuris decipere, ut ſunt specula &c, & his ſimilia. Et novi ego fabricare specula, in quibus faciente ſole omnia quaecunque illuſtrata diſtincte per remotum etiam ſpacium, ... Eſt & aliud in planis ſpeculis mirandum, ut quanto minora ſunt procerum oculo eam repraeſentent ipſa minorem, quantumcunque autem maxima nunquam tamen ſemet ipſa maiorem, quod conſiderans Auguſtinus ad Nebridium ſcribens, aliquid occultum illic latere putat, atque tandem haec omnia vana & ſupervacua ſunt, nec niſi ad oſtentationem & ocioſam delectationem adinventa: ſcripſerunt de ſpeculis, tum Graeci, tum Latini perplures praeſtat autem omnibus ſuis Vitellio.

De coſmimetria. Cap. XXVII.

Deinceps nunc coſmimetriam proſequamur, ſeu dicamus, atque haec in coſmographiam & geographiam dividitur, ... menſuratamque diſtinguunt, ſed prior in ... caeleſtium ſitationem ex illorum diſtinctione, terrarum & loco-

tum illis ſubiectarum ſitus, per gradus & minutorum menſuras commenſurat, tum etiam climatum, dierumque & noctium diſcrimina, ventorum cardines, ſyderum varios exortus, polorum eleuationes, parallelos & meridianos, gnomonum umbras, & quae ad haec reliqua ſunt, ad ſingula ſua mathematicis rationibus cernit. Altera vero nulla adhibita coeleſtium ratione, orbem per ſtadia & miliaria menſurat, ac per montes, ſylvas, lacus, flumina, maria, & litora diſtinguit, gentesque ac populos, regna, provincias, ciuitates, portus, & quae inter caetera memorabilia ſunt commonſtrat.

Ac pariter omnes cultus habitusque locorum,
Et quid quaeque ferat regio, & quid ferre recuſet.

Explicat, ac imitatione quadam pictorum, iuxta geometriae & perſpectiuae rationes, orbem omnē in globo vel plana tabula effingit.

Pingens in paruo totius volumine mundum.

Sub ea geometriae quidam chorographiam numerant, quae particularia quaedam loca ſeorſum expiorando plenius exprimit & quaſi cominus ſua effigie depingit.

Ornatu vario partes diſtincta per omnes,
Vallibus & ſylvis pratorum, fontibus agris,
Aequora quaeque rigans humectat flumina corpus,
Inque humiles valles premitur, ubi ſurgit in altū
Verticibus celſis tendens ad aethera montes.

Haec omnia, & quae antea diximus, ipſa nobis coſmimetria pollicetur: Sed qui nos illa docturi ſunt autores, inter ſe tantum non una diſcordia pugnant de limitibus, longitudinibus, latitudinibus, magnitudinibus, menſuris, diſtantijs, climatibus, eorundem habitudinibus admodum a ſe inuicem diſcrepantes: Quare alicubi Eratoſthenes,

aliter Strabo, aliter Marinus, aliter Ptolemæus, aliter Dionysius, aliter aliquot alij definiere. Nec de terra visibili, quo inter eos conuenit, quum Ptolemæus sub æquinoctiali [illegible], Strabo Parnasum, Græciæ montem [illegible], vt asserunt Plutarchus & Lactantius grammaticus, putantes illum cataclysmi tempore, [illegible] fuisse [illegible]. Quemadmodum de hoc canit Lucanus.

Hoc solum fluctu terras mergente cacumen
Eminuit, pontoque fuit discrimen & astris.

Quod si hæc ratio ad terrarum medium [illegible] [illegible] terra medium in Parnaso Græciæ, sed in Gordieo Armeniæ monte (Qui [illegible]) primus a diluuio emicans Noë arcam excepit. Alij alia afferunt, & quo modo Aquilarum volatu medium terræ inuentum sit Suetonio & Theologis, q falsum [illegible] in hanc medium mittentes. Hierosolymam medium terræ esse volunt, quia scriptum sit per prophetam deus operatus est salutem in medio terræ. Accedit ad hanc censuram Lucretius Lactantius, & Augustinus, qui antipodas tam constanter negarunt. Augustinus insuper qui extra Europam, Asiam, Africam, aliam habitabilem orbem inficiantur: Quæ tamen Hispanorum Lusitanorumque nauigationibus, postremis his seculis comperta sunt, qui etiam totam sub polo zonam contra poetarum nugas ac Aristotelis falsam opinionem habitatam confirmarunt. Alios pteres geographorum plerosque errores, sapientibus historicis relinquimus. Verum hac arte, dum terrarum immensitatem, & insularum, maria, fluminumque & regionum omnium situs, limites & insignia, accolarum habitum, patrias gentium, ignotas origines, ritus, mores discimus, non docere

cenatur, nullum aliud fructum inde percipimus, niſi q dum aliena auidius ſcrutamur, nos ipſos al-ſimus ignoramus. Et ut ait Auguſtinus in confeſſionibus ſuis, homines admirari alta montium, & ingentes fluctus maris, & latiſſimos lapſus fluminum, & oceani ambitum, et gyros ſyderum, et relinquunt ſeipſos. Plinius quoque inſaniam eſſe dicit, animi ſcrutari, agrum dum metimur lapidiſſimos ſucciſſimi egrotamus.

De Architectura. Cap. XXVIII.

Architectura autem non dubium, quin permultum commodi ornatuſque adferat, et publicis & priuatis ædificiis, hæc parietes & tecta, pontes, & vehicula, portus, & naues, fana, templa, delubra, mœnia, turres, & omnigenum machinas, quibus res hominum tam publicas quam priuatas metiri ornarique nobis largitur, alioquin alioqui perneceſſaria & honeſta, ſi non adeo modum faſcinaret mortalium animos, ut nemo ferme reperiatur (modo facultates non deſint) qui non letus copiat, atque hanc conſtructurus ſemper aliquid coædificare. Quo inſatiabili ædificandi ſtudio deſiderioque effectum eſt, ut huius rei nullus ſtatuendus ſit modus neque finis, hinc abſciſſæ rupes, completæ valles, acti in planiciem montes, perforata ſaxa, & adaperta mari promontoria, excauata terræ viſcera, deducta flumina, iuncta mari hic maria, exhauſti lacus, exiccatæ paludes, noua regiones, ſcrutata aquæ maris profunda, factæ nouæ inſulæ, ruſuſque aliæ adiectæ continenti. Quæ omnia & his plura, quum cum natura ipſa pugnent, ſæpe tamen non modicam vitium hominum commoditatem attulerunt. Sed cōparemus hos cum nullo prorſus alas mortalibus

ſunt viſui, quæq; ad admirandum ſpectandum
que, & (vt ait Plinius) ad ocioſam & ſtultam
pecuniæ oſtentationem, regum ſtudijs temporibus con
ſtructa ſunt: cuiuſmodi ſunt Aegyptiorum, Græco
rum, Hetruſcorum, Babyloniorum, ac cæterarum
aliquot gentium ſuperſtitioſa operum miracula,
labyrinthi, pyramides, obeliſci, coloſſi, mauſolei
Rhapſinatis, Seſoſtris, & Amaſis monſtruoſæ ſta-
tuæ, atque ſphynx illa miranda in qua rex Ama
ſis conditus putatur. ſiquidem (vt ait Plinius)
e ſaxo naturali elaborata & rubrica, capitis mon
ſtri ambitus per frontem centum & duos pedes
colligit, longitudo centum quadraginta. Sed
& ſunt his maiora, opus Memnonis atque Semi
ramidis in Bagiſtano Mediæ monte, vaſta ſtadio
rum ſeptem & decem effigies. Quæ tamen longe
ſuperaſſet, quicunque ille Architectus fuit, ſiue
Stæſicrates (vt refert Plutarchus) ſiue Dinocra-
tes (vt refert Vitruuius) qui ex Atho monte
Alexandri effigiem facturum ſe pollicebatur, in
cuius manu ciuitas aſſideret, decem millia homi
num capiens. Adnumerentur illa Babyloniorum
ſpeculum, cuius baſis (vt ſcribit Herodotus) quaque
verſus ſtadium adimpleat: atque turrim illam,
quæ in profundo mari vitreis cancris, ſuperextru
cta memoratur. Accedant etiam Gordiani æ-
des & arcus triumphales, & deorum templa, &
præcipue illud Dianæ Epheſiæ, per annos ducen-
tos a tota Aſia fabricatum. Et quod in Aegypto
ad Latonæ tẽplũ cõſtructũ vno lapide ſacellũ, la
num fronte cubitos quadraginta, [illegible] vno
etiam lapide contectum: ac Aſſyrij regis Nabu-
chodonoſor ſtatua, ex auro ſexaginta cubitorum
magnitudine, quam non adoraſſe capitale fuit:

atq; alia eiuſmodi quærere, ex ingenio impoſtorũ Ae-
gyptiorum regum factum. Huic iam cedunt & noſtra di-
uûm templa ſuperbiſſimis faſtigijs extructa, & in
miram altitudinem (congeſta ingenti ſaxorum
mole) erecta campanilia, multis admodum ſa-
cris pecunijs & eleemoſynis impenſis, quibus mul-
ti pauperes CHRISTI vera dei templa & i-
magines, inertia, fame, ſiti, algore, ægritudine,
egeſtateque periclitantia, reſici ni ædificari & ſu-
ſtentari potuiſſent, debebantque. Cæterum ve-
ro quoniam in perniciem ſuam ars ſæpiſſime aſſi-
ſtit hominibus, ipſa hoſtiles artes, bellorumque
machinas, catapultas, ſcorpiones, baliſtas, cæte-
raque ſubuertendæ mortalium vitæ inſtrumenta
deuiſa quæ horum ingenia populi [illegible]. Ne-
que iam iſta modo, cum etiam naues caſtrorum
ac urbium inſtar fabricare docuerit, quibus peri-
culoſa maria non tam nauigare quam habita-
mus, & cum natura iam mille periculis nobis in-
feſta ſunt, hæc nauigijs reddimus infeſtiora, in il-
lis non ſecus, ac in ſolida terra latrocinantes bel-
laque gerentes. Scripſerunt de architectura pri-
mus Agatarchus Athenienſis, poſtea Democri-
tus & Anaxagoras, deinde Silenus, Archime-
des, Ariſtoteles, Theophraſtus, Cato, Varro, Pli
nius demum Vitruuius, Nigidius. Ex recenti
oribus autem Leo Baptiſta, frater Lucas, Alber-
tus Durerus.

De metallaria. Cap. XXIX.

ARchitecturæ quoq; ſubeſt ars metallica,
ars & ipſa non mediocris ingenij. Primum ſi-
quidem e telluris montiumq; ſuperficie
q quibus loco venæ metallicæ ſint, & illarum
aſcenſiones, curſus, ſitusq; cognoſcere docuit: quo

modo excavata terrae visceribus montium moles subvertenda sint, de quibus scripsit apud veteres Strato Lampsacenus librum, quem de machinis metallicis inscripsit. Porro quemadmodum ex erutis mineris arena lapidibus, ignis liquamine pura metalla excoquant, eaque si mista sint a se invicem discernantur, aut nulli, aut paucissimi hactenus integre tradiderunt. Porro quum haec vulgi ut mechanica & servilia a doctis quibusque & liberalis ingenii despecta iacerent, quum ego ante aliquot annos a Caesarea [illegible] metallis [illegible] praefectus essem, omnia quae nunc potui indagavi, coepi de illis specialem librum scribere, quem adhuc usque in manibus habeo, omnium [illegible] rerum [illegible] & corrigens [illegible] quae tum ad metallorum inventionem, tum cognitionem, tum venarum examinationem & conductionem, montiumque subductionem, & [illegible] machinationem, caeteraque artificio [illegible] pertinent, [illegible].
Haec ars [illegible] opes, quam [illegible] mortalium libido [illegible], ut usque ad inferos usque penetrarit, & magna naturae ruina in fodinis [illegible] divitias, ut canit Ovidius.
Itum est in viscera terrae.
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris
Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat, [illegible]
[illegible], fugere pudor, verumque fidesque
In quorum subiere locum fraudesque dolique
Insidiaeque, & vis, & amor sceleratus habendi.
Et ut alius Poeta inquit
Auro pulsa fides, auro venalia iura.
[illegible], quamque primus [illegible]
[illegible] metallorum venas reperit, &

(vt ait Plinius) tanto nocentiores fecerunt illas terras, vt non minus insaniant illi, qui aurum quærunt, quam qui profunda maris petunt margaritas. Inuentum autem multis quidem, sed diuersis diuersi historiographi attribuunt. Principio vero plumbum in insulis quæ Caſsiterides dicuntur contra Celtiberiam Midam primo inuenisse tradit. Aes autem in Cypro, ferrum in Creta, sed aurum & argentum apud Pangæum Thraciæ montem Cadmum ... omnium inuentum ... (vt refert Solinus) vsum auri & argenti damnarunt ... a publica auaritia abdicantes de auri inspectione ... apud Romanos olim veteri interdicto cautum erat, eamque lex censoria Victumularum aurifodinæ qui (vt ait Plinius) in Vercellensi agro cauebatur, ne plus quinque hominum publicani haberent, atque vtinam homines eo studio seruarentur in cubiculis, quæ lacerantur terræ viscera, tota deinceps vero pollecti super beatum hominem adeo facere non possunt, vt multos admodum ... non tam premitat illius operæ.

De Astronomia Caput XXX.

Vt proxima iam loco ſucceſsit aſtrologia, quæ & Aſtronomia, tota prorſus fallax, poetarumque fabulamentis multo nugacior, cuius magiſtri audaces profecto homines & prodigiorum autores, impia curioſitate prorſum vltra ſapientiam humanam (ſicut ait ...) huiuſmodi ... fabricantur orbes cœlorum, ſyderum conſtellationes, motus, figuras, imagines, numeros, commenſurationeſque, tanquam nuper e cœlo delapſi, ac in illis aliquandiu verſati depinguntur, quibus omnia fieri ac ſciri atque ſciri poſſe arbitrantur, de his ipſis tamen admodum inter ſe diffidentes, contrarij, & adhuc pugnantes, vt cum Plinio dicere nō

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

[illegible] huius artis inconſtantiam palam arguere ipſam eſſe nullam. Cum de eius enim principiis aliter ſenſerint Indi, aliter Chaldæi, aliter Aegyptii, aliter Mauri, aliter Iudæi, aliter Arabes, aliter Græci, aliter Latini, aliter antiqui, aliter recentiores. Nam de numero ſphærarum ut tractemus, Plato, Proclus, Ariſtoteles, Auerrois, ac eorum ſectatores ante Alfonſum aſtrologi præter paucos octo dumtaxat ſphæras numerarunt. Hermetem tamen & aliquot Babylonios, item Auenraris & Rab. Iſaac nonum orbem poſuiſſe: cui opinioni adhæſerunt Azarchelus Maurus atque Tebith & de doctis Rab. Iſaac & Alpetragius, quibus addi [illegible] Albertus Teutonicus, [illegible] magnum, & o[illegible] accessus & recessus prohibuerunt [illegible] aſtrologi nunc decē orbes [illegible] Ptolemæum [illegible] Auerroes quoque [illegible] cenſere arbitratur, cum tamen vera non plures octo aſtruxerit Ptolemæus. Sed & Alfonſus [illegible] aliquando [illegible] Rab. Iſaac cognomento Bar[illegible] nouē ſphæras [illegible], ſed poſt [illegible] annos ab editione tabularum [illegible] Albohaſſen, Maur [illegible] Albacr [illegible] ad octo, ipſe & Rab. Abraam Auenare, & Rab. Leui, ac Rab. Abraam Zacutus, nullū cœli mobilis ſupra octauū eſſe [illegible]. De iter de motu octaui orbis ac ſtellarum fixarum admodum inter ſe variant. Chaldæi enim atque Aegyptii unicam dumtaxat latione [illegible] affirmant, quibus aſſenſerunt Alpetragius, & ex recentioribus Alexander Aquilinus: cæteri vero aſtronomi ab Hipparcho ad noſtra uſque tempora, illum plurimis motibus circumagi dicunt. Iudæi Talmudiſtæ illi [illegible] motum aſſignant: Azarcheles atque Tebith & Ioannes de monte regio motum trepi

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

dationis, quem dicunt, acceſſus & receſſus, ſepte paruis circulis circa capita Arietis & Libræ illi adimplentur, ſed in hoc a ſeinuicem differentes, q Azarchieles ait caput mobile a fixo nõ plus decem partibus diſtare poſſe, Thebith aũt non plus partibus quatuor, cum decem & nouẽ ſcrupulis minutis, Ioannes de regio monte non partibus octo, atque ideirco ſtellas fixas non ſemper ad eandem mundi partem vergi. Iſti quando [illegible] inde conſecuti arbitrantur, ſed PTOLOMAEVS, Albaregni, Rabi Leui, Auenaze, Zacutus, & inter recentiores Paulus Florentinus & Auguſtinus Ricius, mihi in Italia ſumma familiaritate deuinctus, ſtellas iuxta ſignorum ſucceſſiones, ſemper & continuo motu affirmant. Recentiores autem aſtronomi triplicem octauæ ſphæræ motum attribuunt, vnum proprium, quem trepidationis diximus, qui in ſeptem millibus annis ſemel complicatur: alterum, quem gyratiorem dicunt, a nona ſphæra, cuius circumuolutio non minus quam quadraginta nouem millibus annis finiatur: tertium a decimo orbe, quem vocant motum primi mobilis, ſiue motum raptus, ſiue diurnum, quo ſpacio dierum naturalem ad principium ſuum quotidie reuertitur. Præterea qui duplicem motum octauæ ſphæræ attribuunt, non omnino inter ſe conueniunt, nam recentiores [illegible] omnes, & qui trepidationis motum admittunt, eam a ſuperiori ſphæra rapi argumentantur, ſed Albaregni, Albohaſſen, Alfraganus, Auenras, Rabi Leui, Abraam Zacutus, Auguſtinus Ricius, motũ diurnum, quem alij motum raptus putant, arbitrantur non eſſe alicuius ſphæræ propriũ, ſed a nono ſuperiori cælo. Ipſe etiam Auerrois in Ptolemæum in quodam libro ſuo (quem narrationum inſcripſit)

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

negat motum trepidationis, & Rab. Leui illum cum Auerroe ſenſatiſsime motum dari contrarium negat in cœlo. Rurſus nunc de menſura motus octauæ orbis & ſtellarum fixarum non magis conuenitur: Nã Ptolemæus aſſerit ſtellas fixas moueri in centũ annis uno gradu, Albategni in ſexaginta ſex annis, Aegyptij, qui aſſentiunt Rab. Leui, Rab. Zacutus, et Alfonſus in correctionibus Indiarum ſuarum. Azarchel Maurus uero in ſeptuaginta quinque annis uno gradu moueri. Hipparchus in ſeptuaginta & octo, Hebræi tamen plures, ut Rab. Iſaac, Rab. Moyſes, Maimonius, Rab. Auenarra, & ipſe etiam Haly Abenrudi, in ſeptuaginta annis. Iohannes de monte Regio in epitomata Almageſti Ptolemæi medium tenet inter opiniones Albategni & Hebræorum, ſentiens ſtellas fixas unum cœli partem non citius quam ſexaginta ſex, nec tardius quam ſeptuaginta annis pertranſire: ſed & Rab. Abraam Zacuth, & ex eo Ricius iactatur ex Indorum traditione, eſſe adhuc in cœlo duas ſtellas diametraliter oppoſitas, quæ curſum ſuum contra ſignorum ordinem, non niſi in centum & quadraginta quatuor annis conficiant. Ipſum etiam Alpetragium affirmaſſe eſſe adhuc in cœlo varios motus hominibus ignotos: quod ſi ita eſt, poſſunt & cœli eſſe ſtellæ & corpora, quibus motus illi commeantur, quæ aut cernere homines non poſſunt, propter exuberantem altitudinem, aut hactenus nulla adhuc sunt obſeruatione deprehenſa. Cui aſſentit etiam Fauorinus philoſophus apud Gellium in oratione ſua aduerſus Genethliacos. Reſtat igitur nullum adhuc aſtronomum e cœlis deſcendiſſe, qui vel motum aplanes verum, vel ullum nos docere potuerit. Nec ipſe etiam Martis verus motus hactenus deprehenſus eſt,

quod ipſe etiam conqueritur Iohannes de monte
regio, in epiſtola quadam ad Blanchinum. Hinc
deprehendit motus errores etiam quidam Guilhelmus
de ſancto Clodoaldo, inſignis aſtrologus, in ſuis
obſeruationibus ante ducentos & plures annos
ſcriptum reliquit, nec poſtea eum quiſquam hunc ha-
ctenus correxit. Quin & veram ſolis ingreſſionem in
puncta æquinoctialia inuenire impoſſibile eſt, quod
Rab Leui multis rationibus probat. Sequitur de-
cennium de paſcha compertus, quomodo rara illa ab-
ſolute ſcriptura. Nam multi cum Tebith maximã
ſolis declinationẽ commutabilem tradiderunt fuiſſe,
cum tamen vna ſemper perpetua ſeruatur. Aliter
tamen & aliter ſentiunt de Ptolemæo, aliter cõ-
pertum eſt per Albategni, Rab Leui, Arzachelem,
& Alfonſum. Similiter etiam de motu ſolis & lu-
næ medio, aliter illi compertum habent, quã Ptole-
mæus & Hipparchus tradiderunt. Similiter de mo-
tu augis ſolis, aliter Ptolemæus, aliter Albategni,
& cæteri ſentiunt. De conſtellationibus et imaginibus, ac
ſtellarum fixarum conſiderationibus aliter Indi,
aliter Aegyptij, aliter Chaldæi, aliter Hebræi, ali-
ter Arabes, aliter Timochares, aliter Aratus, ali-
ter Hipparchus, aliter Ptolemæus, aliter recentio-
res tradiderunt. Tranſeo hic de cœli principio, &
eius archo, & limite quam deſcipiunt natante de qui-
bus tamẽ Thomas de Aquino & Albertus Teu-
tonicus ſuperſtitioſi Theologi, dum aliquid ſcri-
bere aliquot conarentur, aliud nihil poterant quod
oſtenderent, nec vllas certe inuenire potuere vias.
Quin & galaxiam, hoc eſt, lacteus circulus, qui
adhuc ab aſtrologis ignoratur. Tranſeo etiam ex-
centricis, concentricis, epicyclis, retrogradationi-
bus, trepidationibus, acceſſibus, receſſibus, rapti-
bus, cæteriſque motibus, & motuum circulis ſe-

motum prorogare, cum omnia hæc non sint neq;
dei, nec naturæ opera, sed mathematicorum mon
stra, & fingentium nugæ, a commenta philosophia
& poetarum fabulis deriuata, quibus tamen ve-
luti rebus veris & a deo creatis, aut a natura fir-
matis, non pudet magistros illos tantum attribue
re fidei, vt in has nugas etiam causas referant q̃-
cunque in illis fiunt inferioribus, illosque confictos
motus dicunt esse principia omnium motuum in-
feriorum. Astronomos istos Anaximenis serui
non spernendo dicto oppetens castigandum hac e-
nim consueuerat vna cum Anaximene ambula-
re, qui cum quadam die sydera inspecturus, domo
maturius exiisset, ignarus loci, dum sedu
lus coelum intuens explorat astra, in subiectam
decidit foueā, dixitque tunc ancilla, miror here, qua
ratione quæ in coelo sunt prædicere existimas, cum
quæ sunt ante pedes, neque ipse videre? Legitur
eadem facetia Thales Milesius ab ancilla Thres-
sa correptus haud absimile de illis & Tullius, in-
quiens, Astrologi dum coeli scrutantur plagas q̃d
ante pedes est nemo eorum spectat. Ego quoque
hanc artem a parentibus puer imbibi, deinde non
modicum temporis & laboris in ea amisi, tandē
didici quod hanc & oēm nullo alio fundamento fu-
ciri nisi mere nugis, & figmentis imaginationū,
eandemque & pœnituit mihi impensæ olim operæ, cure-
remque omnem illius memoriam vtrinque expe-
llere, abieceramque iamdudum ex animo, nec retractā-
dam eam vnquam, nisi me potentium violentæ pre
ces (q̃ solent nonnunq̃ ad indigna artificia etiam
magnis præditis ingeniis abuti) sæpe rursum impin
gere cōpellerent, ...
... & nugas tanto-
pere cupientibus magis obsequendo, quidem nu-

gis, quid enim habet astrologia, nisi meras poetarum nugas et fabulas portentosaque figmenta, quibus cœlum ipsum deformissimum confictum fuit, neque vero ullum hominum genus plus inter se conuenit quam astrologi cum poetis, nisi quod de Lucifero & Vespero inter se dissentiunt, poetis asserentibus, quod sicut Lucifer antecedentem solem aperuerit, eadem occidentem solem subsequi, quod eodem die fieri posse Astrologi negant fere omnes, præter illos qui Venerem supra solem locant, quia stellæ quæ longe viciniores sunt, nobis in orbi circuitu, & mercatu serius reddere valeant. Sed hanc astronomiæ ex sideribus stellarum siue planetarum discordiam, nihilo rei consultius, praetereamus, siquidem non tam astrologorum quam philosophorum est. Nam Plato post lunam secundam sphæram soli locat: Hermes autem Aegyptii inter lunam & Mercurium solem collocarunt, Archimedes autem & Chaldæi solem in ordine quartum collocant. Anaximander & Metrodorus Chius et Crates solem omnium supremum constituerunt, dicit, post quem luna, infra has cæteras errantes inerrantesque. Neque etiam omnes una eademque in superficie stellas inerrantes putant. Non minus de solis & lunæ cæterarumque stellarum magnitudine et distantia dissentiunt, nec ulla inter eos de eorum iam opinionum constantia, nec veritas est comperta, cum cœlum ipsum quod scrutantur omnium sit incertissimum, augetque & fabulis septentrionum: nam ipsa duodecim signa cœli, neque & boreales & australes imagines, non nisi fabulis in cœlum ascenderunt, atque tamen his fabulis viuunt, imponunt, lucrantur astrologi, poetis interim sortem eorum ingenio egregie ... exhibent.

De astrologia iudiciaria, Caput. XXXI.

REſtat adhuc altera aſtrologiæ ſpecies, quã diuinatricem vocant ſeu iudiciariam, quæ agit de reuolutionibus annorum mundi, de natiuitatibus, de quæſtionibus, de electionibus, de intentionibus & cogitationibus, de virtutibus, ad omnium futurorum etiam vel diuina prouidentiæ ac conſtitutionum diſpoſitionum motus prædicendos, cauendos, declinãdos vel repellendos: hinc aſtrologi cœleſtium ſyderumq; effectus à remotiſſimis ſeculis, ac antè omnem rei memoriam, aut Promethei tempora, à magnis (vt aiunt) & antediluuianis coniunctionibus metiuntur, prouentusq; animantium, lapidum, metallorum, herbarum, & quæcunque in his inferioribus creata ſunt effectus, vires, ac motus, ab his ipſis cœli ſyderibusq; deſumi, omniaq; dependere ac indagari poſſe affirmant, homines procul dubio increduli, nec minus impii vel hoc ipſo non agnoſcentes, q deus tam herbas, plantas, arbores, ante cœlos & ſtellas condiderat. Quin grauiſſimi quique philoſophi, ut Pythagoras, Democritus, Bion, Fauorinus, Panætius, Carneades, Poſſidonius, Timæus, Ariſtoteles, Plato, Plotinus, Porphyrius, Auicenna, Auerrois, Hippocrates, Galenus, Alexander Aphrodiſiæus, præterea Cicero, Seneca, Plutarchus & alij multi qui ab omni arte & ſcientia rerũ cauſas ſcrutati ſunt, nõ ſolũ has aſtrologicas diuinationes reſpuerunt, quæ etiam ſi rata eſſent, tamẽ quã ſtellarum curſus, & natura omnino plane cogniſcuntur (quod omnibus ſapientibus notiſſimũ eſt) de eorum effectibus certum iudicium dari nõ poſſent. Nec vero deſunt inter ipſos, vt Eudoxus, Archelaus, Caſſandrus, Heſychius, Halicarnaſſus peritiſſimi mathematici, & multi alij recentiores grauiſſimiq; autores, qui fatentur impoſsibile eſſe

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

poſſe quicquam certi de iudiciorum ſcientia inue-
niri, cum propter innumeras cooperantes cum cœ-
lo alias cauſas, quas ſimul attendere oportet, iu-
betq; ſic etiam Ptolomæus, tum quia obſtant illis
occaſiones plurimæ, utpote conſuetudines, mores,
educatio, pudor, imperium, locus, genitura, ſan-
guis, cibus, animiq; libertas & diſciplina, cum in
fluxus illi non cogant (ut aiunt) ſed inclinent. Præ
terea qui iudiciorum regulas præſcripſerunt, ita di
uerſa plurima, imo contraria eadem de re ſtatu-
unt, ut impoſſibile ſit prognoſticatorem ex tot cõ
trariis diſſidentium opinionibus aliquid certi poſſe pro
nunciare, niſi instinctu intrinſeco quopiam futuro
rum occultorumq; ſimilis ac præſagi inſtinctu,
ſiue potius occulta & tacita dæmonum inſpiratione,
quo inter hæc valeat diſcernere, aut alio quouis mo-
do, nunc illi nunc alteri opinioni adhærere indu-
catur, cuius inſtinctu ſi quis careat, is in aſtrologi-
cis iudicijs (ut ait Haly) ueridicus eſſe nõ poterit.
Quare iam non tam arte, quam obſcura quadam etiã
ſorte aſtrologica conſtat prædictio. Et ſicut nõ ar
te ſed ſorte, ex luſorum codicillis verſus ſæpe non-
nunquam uerum prædicunt, ſic etiam ex animo aſtro
logi conantis, ſed ſorte prodeunt uaticinia: cui at-
teſtatur etiam Ptolomæus, Scientia (inquiens) ſtel
larum ex te & ex illis eſt: indicationis futurorum euē
tuumq; prædictionem, non tam eſſe ex obſer
uatione ſtellarum quam ex animi affectibus. Nulla igi
tur eſt certitudo huius artis, ſed conuertibilis eſt ad
omnia, ſecundum opinionem eius qui coniecturis aut
exiſtimatione, aut impreſſione dæmonum afflatu
aut ſuperſtitioſa ſorte colligitur. Nil igitur ali-
ud eſt hæc ars quam ſuperſtitioſorum hominum fallax
coniectura, quam ob multi temporis uſum de rebus in

G

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

certius ſcientiam ſcirent, in qua emungendæ pecuniæ gratia decipiunt imperitos, atque ipſi ſimul decipiuntur. Quod ſi artificiorum verum ſit, & ab illis intelligatur, unde tot errantium [illegible] in eorum prognoſticationibus [illegible], nonne fruſtra & ſtulte & impie de rebus nullam aut non intellectam ſententiam proferunt? [illegible] de futuris non niſi dubia [illegible], & quæ ad omnem eventum, & tempus, & principem, & nationem applicari poſſunt, ambigua prognoſtica, [illegible] verſuta [illegible]. Poſtea vero quam aliquid hominum acciderit, tunc demum colligunt cauſas, atque poſt factum vetera vaticinia novis rationibus ſtabiliunt, ut videantur prædixiſſe: quemadmodum ſomniorum interpretes, ubi ſomnium viderint nihil [illegible], ubi autem poſt aliquid evenerit, tunc ad id quod accidit aptant [illegible] ſomnium [illegible]. Præterea cum impoſſibile ſit in tanta ſtellarum varietate non ſemper inveniri, quaſdam bene quaſdam male poſitas, occaſionem capiunt ex his dicendi quod volunt: & quibus volunt vitam, ſalutem, honores, opes, potentiam, victoriam, ſanitatem, ſobolem, amicos, coniugia, vel ſacerdotia, magiſtratus, familiaſque pollicentur. Quod ſi quibus ſint male propitii, [illegible], mortes, ſuſpendia, dedecora, clades, exilia, orbitates, iurgia, calamitateſque [illegible] ſcelerata arte, quæ ex ſceleratis affectibus hunc impie [illegible] credulos homines [illegible], in [illegible], populum a principe [illegible] ſæpe funeſtis ſeditionibus ac bellis inter ſe committentes. Quod ſi cum prognoſticis illorum fortuna [illegible], ut inter tot ambigua verum aut aliquando [illegible] evenerit, [illegible] & quod [illegible] pollicentur. Quod ſi aſſe-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

[illegible] mentium, [illegible] mendacijs. [illegible] ex-
cusant blasphemia, vel mendacium mendacio tegit,
inquiens ex sapientem dominari astris, cum et ve-
ra nec astra sapienti nec sapiens astris, sed [illegible]
dominatum [illegible] reprehendendum recipien-
tis caelestibus [illegible]. Vbi [illegible]
sem fidem [illegible], et [illegible]
[illegible] principes et magistratus
qui [illegible] publica [illegible]
[illegible] genus hominum impe-
[illegible] pestilentius, quid [illegible], qui ex astris, ex
inspectis manibus, ex somnijs, [illegible] di-
uinationum artificijs, futura pollicentur, [illegible]
[illegible] hominem [illegible] Christo [illegible]
[illegible] credentibus semper [illegible] quibus Cor-
nelius Tacitus [illegible] Mathematici (sic enim
eos vulgo nominabant) [illegible] genus hominum
principibus infidum, credentibus fallax, [illegible]
[illegible] semper prohibebitur, sed expellentur [illegible]
quamquam & Varro [illegible]
[illegible] astrologia [illegible]
[illegible]. Erat etiam in Alexandria vectigal, quod
astrologi pendebant [illegible], a sinistra [illegible]
[illegible], qui ex ingeniolis fictitiis quaestum
facerent, [illegible] & [illegible] homines [illegible]
consulere solent: quippe si ab astris est hominum
vita atque fortuna, quid timemus, quid solicita-
mur, quin [illegible] & caelis quod nec vitare nec ma-
lum agere possimus [illegible] homines cum
[illegible] plus quam [illegible] vestra [illegible],
sed [illegible] sapientia [illegible] & Christi-
[illegible] Christi [illegible] horas &
[illegible] quae [illegible] praestare.
Quod si vero vita [illegible] ab astris

non fuit, nonne in vacuum corruit omnis aſtrologia? ſed eis hominum genus adeo tam illuſum credidimus, qui tam cito ad ſuaſorum fabulas plus adhibent, creduntque ea quae non ſunt, quam ea quae ſunt, atque quae eſt omnis poſſibilis, hanc contemnunt magis, atque quae eſt veriſimilia minus, hac contra magis credunt: qui profecto ſi non eſſent aſtrologi & divinatores perituri ſunt, atque horum ſtulta credulitas praeteritorum oblita, praeſentium negligens, in futura praeceps, ſic deceptionibus illuſa fatiſcit, ut cum in caeteris hominibus uno mendacio tam ſuſpecta fides reddatur dicentis, ut reliqua omnia vera obſcurentur: contra in his mendaciorum magiſtris una fortuita veritas, etiam publicis mendaciis facit ſidem, quibus profecto qui maxime confidunt, maxime omnium redduntur infeliciſſimi, ut ſolent ſuperſtitioſae illae nugae perniciem ſuis afferre cultoribus, quod in Zoroaſte, Pharaone, Nabuchodonoſor, Caeſare, Craſſo, Pompeio, Domitiano, Nerone, Iuliano ſpectatum eſt. antiquitas, quae in his nugis fuere deditiſſimi, ſic evaſere penitus infeliciſſimi. & quibus laeta cuncta promiſerant aſtrologi, mala praedixerunt omnia, ut Pompeio, Craſſo, et Caeſari, quibus neminem omnium niſi ſenem, niſi domi, niſi cum gloria moriturum pronunciarunt, attamen quiſque eorum male & immature periit. Poſtremo profecto ſi praepoſitum hominum genus futura ſe praeſcire qui glorificantur, praeteritorum & praeſentium ignari, & cum omnibus omnia exquiſitiſſima ſe dicturos profitentur, quid in propria domo, quid in thalamo ſuo fiat ignorant, recte cuiuſdam aſtrologi Morus Anglicus, hoc epigrammate perpolite taxavit;

Aſtra tibi aethereo pandunt ſeſe omnia vati,

Omnibus & quæ sunt fata futura monent.
Omnibus est vetus, q̃ iam publicat, id te
Astra licet videantur omnia, nulla mouere
Saturnus procul est, iamq; olim cæcus (vt aiunt)
Nec prope discernit a pumice lapidem.
Luna verecundis formosa incedit ocellis,
Nec tamē virginem virgo videre potest.
Iuppiter Europen, Mars Venerem, & Venerē Mars
Daphnen Sol, Hircen Mercurius recolit,
Hinc factū astrologe, vt tua cū capit vxor amatres
Sydera significent, vt nihil inde tibi.

Præterea q̃ inter se de his introductionū regulis dissentiant socij, Chaldæi, Aegyptii, Persæ, Græci, Arabes, omnibus notum est, & quē olim in antiquam astrologiam abduxit Ptolemæus, & hunc vt defendit Abenrodan, ita lacessit Albumasar, atq; hos lacerat Abraam Auenare Hebræus, deinde Dorotheus, Paulus alexandrinus, Hephestio, Maternus, Auenar, Tebith, Alchindus, Zahel, Messahalla, & sexcenti alij aliter sentiunt & opinantur, & cum q̃ dicunt probare vera neq; eum, ista experimētis rerū sese tueri, nec super ea quidē oēs vnanimiter conueniunt, neq; in ipsis de domorū proprietatibus, ex quibus omnē euentuū prædictionē venantur discrepāt, quas aliter assignat Ptolemæus, aliter Heliodorus, aliter Paulus, aliter Manlius, aliter Maternus, aliter Porphyrius, aliter Abenragel, aliter Aegyptij, aliter Arabes, aliter Græci, & Latini, aliter veteres, aliter recentiores. Quippe etiam ad initia ipsa domorū, quomodo constitui oporteat, inter eos nondū conuenit, cum hanc aliter fabricat antiq. aliter Ptolemæus, aliter Campanus, aliter Ioannes de regio monte. Vnde fit, vt suis ipsimet obseruationibus sibi ipsis aduersari, cum iecis eisdem ab

natiũ diuerſas aſcribunt proprietates, iniuria, atque [illegible] impium hominum genus, qui quæ ſolius dei ſunt, tribuunt aſtris, & nos liberos natos, ſyderũ ſeruos faciunt; & cum ſentiamus deum eſſe omnia bona, illi ſtellas aliquas maleuolas, & ſcelerũ autores, & malorum infinitorum adducunt, non abſq; contumelia dei [illegible] iniuria, ſtatuentes in cœleſtibus in Chaldæo lunam mala & ſcelera facienda decerni, & quicquid a nobis voluntaria culpa perpetratur, quicquid vero malorum in natura præter ordinem accidit, totum imputant ſyderibus. Iam vero & hæreſes & infidelitates perniciſſimas ducere nõ verentur, videlicet diuinorum prophetias, vim religionum, arcana conſcientiæ, imperium in dæmones, virtutem miraculorum, efficaciam ſupplicationum, et futuræ vitæ ſtatum, omnia pendere ab aſtris, ab illis largiri, ex illis cognoſci impia ſententia fatentur. Dicunt enim: aſcendente Geminorum ſydere, cum Saturno Mercurioque ſub Aquarii junctis, in nona cœli plaga, naſci prophetam: ideoque Chriſtum dominũ ex. claruiſſe virtutibus, quia eam conſtellationem habuerit in Geminis. Religionum etiam ſectas, quibus ſeu præcipuum præficiunt patronum, per certarum ſtellarum coniunctiones deſcribunt, ita vt Iupiter cum Saturno religionẽ faciat Iudæorum, cum Marte Chaldæorum, cum Sole Aegyptiorum, cum Venere Saracenorum, cũ Mercurio Chriſtianorum, cum Luna eam quæ in futurũ dicunt. Atque hinc tradunt Moſem Iudæis ſabbati diem ex aſtrologicis rationibus inſtituiſſe religioſum, ideoque errare Chriſtianos, qui diem ſabbati Iudæorum ritu operibus vacantes non feriant, cum ſit illa dies Saturni. Fiducia autem coniug.

rum ad homines, tum ad deum, profeſſamque reli-
gionem, contendentes etiam verum, a parte ſolis ac
terrae unam unicuique coeli domum eſſe depre-
hendi poſſe: porro, promiſſionibusque hominum co-
gitationibus, & (vt aiunt) interrogationibus multi
multas adeo ſuas regulas tradunt, ipſiſque diui-
nae omnipotentiae mirandis operibus, puta ver-
bi ſa in ſalutem, & data per Moſen legis, ac virgi-
nis puerperio coeleſtium configurationes cauſas p-
ſcribunt, ac Chriſti redemptionem humani generis
mortem, Martis opus fuiſſe fabulantur: Quin &
Chriſtum ipſum in miraculis ſuis horarum electi-
one vſum, quibus illum Iudaei laedere non poſſent,
dum aſcenderet Hieroſolymam, illoque vetanti-
bus diſcipulis dixiſſe: Nonne duodecim horae ſunt
diei? Dicunt praeterea, illum qui Marte in nona coeli do-
mo feliciter locatum fuerit, hunc ſemper ab ob-
ſeſſis ſola praeſentia expulſurum: Qui vero Luna
atq; Ioue cum capite draconis in medio coelo cõ-
iunctis, deo ſupplicauerit, omnia illa quaecunque pe-
tierit impetraturum. Porro futurae vitae felicita-
tem a Ioue Saturnoque largiri: Quod ſi quis Satur-
num in Leone feliciter collocatum habuerit in ge-
neſi, eius animam poſt hanc mortalem vitam, in-
numeris anguſtiis liberatam, ad coelum & origi-
nis ſuae primordia, applicatam diis, tranſituram.
Atqui iam iſtis erroribus magis, peruicaciſſi-
miſque haereſibus Petrus Apponenſis, Rogerius
BACON, Guido Bonatus, ARNOLDVS
de Villa noua philoſophi, Alyacenſis Cardina-
lis & Theologus, & pleriqque alii Chriſtiani no-
minis doctores, haud abſque haereſeos infamia ſub-
ſcribunt, & ſeſe vera hinc capiunt eſſe teſtari ne-
que vereri auſum. Scripſit autem aduerſus iſtos ultra-

Ingenti [illegible] annis duodecim libris Ioan-
nes Picus Mirandula tanta copia, ut vix ullum
præteriit argumentum, tanta autem efficacia,
ut hac lectione nec Lucius Bellantius acerrimus a-
ſtrologiæ propugnator, nec alius quiſpiam huius
artis defenſor, [illegible] a Pici rationibus
potuerit ſaluare, tantum probat validiſſimis argu-
mentis illam non hominum, ſed malorum dæmo-
num fuiſſe inventum: quod idem etiam Firmia-
nus ait. Per quam illi omnem philoſophiam, me-
dicinam, leges, atque religionem, in humani gene-
ris exterminium niſi ſunt abolere: nam primum q-
dem religioni fidem adimit, miracula extinguit,
providentiam tollit, dum omnia conſtellationum
vi peragi putat, & a ſyderibus fatali neceſſitate pen-
dere docet: inſuper vitiis patrocinatur, cauſam
quaſi culpam in nos deſcendentibus, bonas quaſ-
cunque artes contaminat atque evertit, imprimis
philoſophiam, rerum cauſas a veris rationibus
ad fabulas traducens: deinde medicinam a natu-
ralibus efficacibusque remediis, ad vanas obſer-
vationes neceſſariis & corporis & animæ exiti-
ales ſuperſtitiones convertens. Porro leges, mo-
res, & quaſcunque humanæ prudentiæ artes in ro-
rum peſſundans, cum quo tempore, qua ratione,
qua medela, quid agendum, ſola aſtrologia conſu-
leretur, itaque vitæ & morum & reipublicæ & pri-
vatæ ſceptra reiicit, cum de cœlo omnium habentu-
r initia, vanumque putarent cetera omnia, quam hanc nō
agnoſcerent patronam. Digniſſima profecto ars
quam olim etiam dæmones profiterentur in fal-
laciam hominum, & in ſolatium divinitatis. Iam
vero & Manichæorum hæreſis arbitrii libertatem u-
ſuum tollens & auferens, non aliunde emanavit,

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

quum ex aſtrologorum de fato falſa opinione ſe-
que doctrina. Ex eodem fonte & Baſilidis hæreſis
emanauit, qui trecentos ſexaginta quinq; cœlos,
per ſucceſſionem & ſimilitudinem aſtrologicam fa-
ctos pronunciauit: & hunc eſſe numerum nu-
merum dierum anni, atque ſingulis diebus certa
principia, & uirtutes, & angelos aſſignauit, atq;
illa nomina affingens eſſe autem omnium prin-
cipem Abraxas, quod nomen iuxta Græcanas li-
teraturam, continet in ſe trecentum ſexaginta qui
que, quod uidelicet iuxta illorum cœlorum locales
poſitiones, ab illo commenti. Hæc ideo narrata
ſunt, ut cognoſcatis aſtrologiam, etiam hæretico-
rum progenitricem eſſe. Porro aſtrologiam hanc
diuinatricem, ſicut ſplendidiſſimi quique explo-
dunt philoſophi, ſic Moſes, Iſaias, Iob, Ieremias,
cæteriq; antiquæ legis doctiſſimi prophetæ: & e
catholicis doctoribus Auguſtinus, illam a Chri-
ſtiana religione expellendam cenſet. Hierony-
mus hanc idololatriæ genus eſſe diſputat. Ridet
eam Baſilius & Cyprianus: refutant Chryſoſto-
mus, Euſebius, & Lactantius: deteſtantur Grego-
rius, Ambroſius atque Seuerianus, ſanctumq; To
letanum concilium eam prohibet atq; damnat:
etiam in ſynodo Martini, & a Gregorio iunio-
re, & Alexandro tertio pontificibus anathemati
zata, & a ciuilibus imperatorum legibus punita.
Apud ueteres Romanos ſub Tyberio, Vitellio
Diocletiano, Conſtantino, Gratiano, Valentinia
no, Theodoſio, imperatoribus, urbe prohibita, e-
iecta, atque punita: a Iuſtiniano capi
tis ſupplicio percuſſa, quod ex codice eius mani-
feſtum eſt.

De diuinatoribus in gñe. Cap. XXXII.

Adiungemus his locum iam de caeteris diuinatricum artibus dicere, quae non tam ab obſeruatione caeleſtium, quam ex inferiorum quorundam caeleſtium vmbram & imitationem habentium vaticinia praebent, vt illa ex electis menſibus significationibus, ne aſtrologiam maiorem, de qua tam multa ſuperius diximus, iamque ab ea quaſi velut Lernea hydra multorum capitum fera generata ſunt diuinatrices artes, itemque ad diuinandi quaeſtiones pertinent, vt metopoſcopia, chiromantia, geomantia (de qua etiam ſuperius diximus) aruſpicia, ſpeculatoria, & oniroctitica, quae ſomniorum interpretatio, ac furor, quae ſibi ſedem ſibi vendicauerunt. Omnia autem haec artificia, nil ſolidae doctrinae ſunt, nec vllis certis rationibus conſtant, ſed de rebus occultis aut futuris ſecundum ſpiritus ignorationem, aut apparentibus quibuſdam coniecturis inquirunt, quae ex quotidianis & longi temporis vſu collectae ſolent. Sic enim ſolent, vt magnis prodigioſas artes, nomine experimentorum defendere, & ſub obſeruationum vincula captiuare, quorum aliquid ſupra fidem accipere & ſcire pollicentur, de quibus omnibus etiam in lege praeceptum eſt: Non inueniatur in te qui luſtret filium, aut filiam per ignem, et hariolos ſciſcitetur, aut obſeruet ſomnia atque auguria, nec ſit maleficus, incantator, nec, quoniam haec abominatur dominus.

De phyſiognomia. Cap. XXXIII.

Habent autem Phyſiognomia naturam (vt aiunt) ducem ſequuta, ex corporum potius inſpectione, tam animi & corporis affectiones, quam hominis fortunas, probabilibus ſignis ſe aſſequi poſſe praeſumit, quatenus hinc ...

aut Iouiſſam, illum Martium aut Solarem, alte-
rum Venereum, Mercurialem, aut Lunarem pro-
nunciat, & ex corporis habitudine ſiderum horo-
ſcopia colligit, ex affectibus paulatim (ut aiunt)
ad cauſas uidelicet aſtrologicas aſcendens, ex
quibus poſtea nugatur quicquid libet.

De metopoſcopia. Cap. XXXIIII.

Metopoſcopia autem ex ſolius frontis in-
ſpectione omnia hominum initia, progreſ-
ſus ac fines, ſagaciſſimo ingenio ac docta
experientia ſe cognoſcere iactat, ipſa ſe etiã aſtro-
logiae alumnam faciens.

De chiromantia. Cap. XXXV.

Chiromantia autem ſeptem in manu, pro nu-
mero planetarum ſeptem montes effingit,
atque ex lineis quae ibi conſpiciuntur, quae
hominis complexio, quae affectus, quae uita,
quae fortuna, ſeſe poſſe cognoſcere arbitratur, per
linearum harmonicam correſpondentiam, ſeu q̃
coeleſtia quaedam ſtigmata nobis a deo & natu-
ra illic impreſſa, & quae deus autore Iob poſuit in
manibus hominũ, ut inde noſcat unuſquiſque ope-
ra ſua, quamquam ille vere diuinus propheta illic nõ
de chiromantica vanitate, ſed de arbitrij liberta-
te locutus fuerit. Praeterea narrant ſe praedicere dum
naturas, ex homine per rerum cauſas, tamen per
ſigna ab iiſdem ſimilibus cauſis impreſſa, quae
ſemper ſint eadem rebus eiſdem, ſimilia quae ſimi-
libus, de effectibus poſſem indicare, dicuntque re-
artibus uſum quondam Pythagoram, qui adole-
ſcentum mores, naturas, ingenia, ex ore & vul-
tu totoque corporis filo ac habitu coniectaba-
tur, quemque idoneum indicaret, hunc in diſcipli-
nam recipiebat. Idem coniecisse Pharaonem

Indorum regem narrat Philoſtratus, verum hiſce omnibus annumerationi non alia ratione nobis ſuppeditare neceſſe eſt, niſi ex ipſa, q̃ deſcriptum videtur conſyderatione ſcripſerunt tamẽ de illis permulti tam antiq̃s viri graviſſimi, Hermes, Alchindus, Pythagoras, Phraates Indus, Zopyrus, Helenus, Ptolemæus, Ariſtoteles, Alpharabius, præterea Galenus, Auicenna, Raſis, Iulianus, Maternus, Loxus, Phylemus, Palemon, Conſtantinus Africanus, ex Romanis denique principibus Lucius Sylla, & Cæſar dictator eius ſtudioſiſſimi fuere. Ex poſterioribus vero Petrus Aponenſis, Albertus Teutonicus, Michael Scotus, Antiochus, Bartholomæus Cocles, Michael Sauonarola, Antonius Cermiſonus, Petrus de arca, Andreas Coruus, Tricaſſus Mantuanus, Ioannes de indagine, & permulti alij, ferè medici omnes, tamen vltra coniecturas, & experientiæ obſeruationes tradere quicquam nihil: non eſſe autem coniecturis illis & obſeruationibus vllam veritatis regulam, ex eo manifeſtum eſt, quia figmenta ſunt voluntaria, & ſuper quibus ipſi etiam æque doctiſſimæ autoritatis clarum doctores non cõcordant: quare vehementer delirant et garriunt omnes qui per hæc ſigna vitam corporis complexionem, & naturæ diſpoſitionem, mores quoque ipſos et fortunæ animique affectus prædicere volunt: quod in Zopyri iudicio de Socrate ſatis comprobatum eſt: nec volo ſilentio facere q̃ Appion grammaticus ſcriptum reliquit, Alexandrum quendam iſtam diſcere imaginum ſimilitudines placuiſſe, vt ex his metopoſcopus futuros aut præteritæ mortis annos diceret, quod quidem poſſe veraciter fieri tantum credibile eſt quam impoſſibile, ſed ſolet hoc

augendum hominum genus instinctu malorum dæmonum sit delatum, ut adducerent illos ab errore in superstitionem, & ab hac paulatim in infidelitatem.

[illegible] de geomantia. Cap. XXXVI.

GEomantiam etiam de qua & in arithmetica locuti sumus, quæ punctis quibusdam, vel casu vel ex quadam deductione, ex quibus per parem & imparem numerum, figuras quasdam cælestibus attributas componit per quas divinat, scilicet omnes illius temporis astrologice iudicia formatur. Est & alia geomantiæ species, quam Almadal Arabs introduxit, quæ ipsa per commotionem quandam a similitudinibus sumptam, ex terræ crepitu, motu, fissura, tremore, vel sponte, vel ab æstu & cumulo, aut tumentium protuberantibus diuinatur, quæ ipsa etiam mari astrologiæ superstitionum fulcitur, horas & lunationes & syderum certas figurasque considerans.

De auspiciis. Cap. XXXVII.

AVgurium vero, cuius multæ admodum sunt species, ars ipsa priscis temporibus in magna æstimatione fuit, ita ut nihil omnino quæ ad publica vel ad priuata pertinerent, inauspicato perficerent. Hæc ars antiquissima est, ut tradit Pomponius Lætus, a Chaldæis ad Græcos apud quos Amphiaraus Tyresias, Mopsus Aphilocus, & Calchas summi augures habiti sunt. a Græcis ad Hetruscos venit, ab his ad Latinos, & ipse Romulus augur fuit, & magistratus instituit augurum collegium. & Dionysius tradit antiquam augurandi artem fuisse etiam Aborigenum & Arcadum priusquam Aeneas circa Mæsonium ederet augurium capitali, qui

ubi ſedes contigerat, peregrinati atque vicati. Denique Phrygij, Piſidæ, Cilices, Arabes, Vmbri, Thuſci & multi alij populi auguriis aſſueti fuere. Lacedæmonij etiam regibus ſuis augurem aſſeſſorem dederunt, & publico intereſſe concilio voluerunt. Erat & apud Romanos augurum collegium. hi ea artis decreta fecerunt, qui docuerunt a cæleſtibus corporibus, quædam præſagiorum lumina ſuper animalia quæque in hæc inferiora deſcendere, ubi ſigna quædam in eorum motu, ſitu, geſtu, inceſſu, volatu, voce, cibo, colore, opere, cum omni conſiſtentia, quibus tanquam infixa quadam ut occulta, ac recta quadam conſenſione cum cæleſtibus corporibus, quorum viribus afficiuntur, ſic conueniunt, ut poſſent tamen hæc præſagire quæ eorum cæleſtia corpora cogitatione facere. Ex quibus patet hanc diuinationem non niſi coniecturis ſequi, partim a fide eorum (ut aiunt) inflictam, partim a parabolicis quibuſdam ſimilitudinibus aſſumptam, quibus nihil eſt fallacius. Impugnarunt hanc ea Panætius & Carneades, Cicero, Chryſippus, Diogenes, Antipater, Ioſephus, A. Pius, damnauit lex & eccleſia; atque hi omnes uolunt eſſe Chaldæorum Aegyptiorumque myſteria, quæ quondam Hetruſci, deinde Romani, & hodie adhuc ſuperſtitioſum hominum uulgus uelut oracula colunt.

De ſpeculatoria. Cap. XXXVIII.

EX eodem ſunt augurum genere & ſpeculatoria, quæ fulmina & fulgura, cæteraſque elementorum impreſſiones, inſuper oſtenta, portenta, prodigia interpretantur: non tamen alia uia quam coniecturæ & ſimilitudinis, quam equidem plurimum errare manifeſtum eſt, quod hæc omnia naturalia opera ſunt, non prognoſtica.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

De somnispicia. Cap. XXXIX.

A Ccedit onirocritica, quae & somniorum interpretatio, quarum interpretes proprie coniectores vocantur, quemadmodum canit Euripides.

Qui bene coniectat, is vates optimus esto,

Cui arti etiam & quidem magni philosophi haud parum tribuerunt, praecipue Democritus, Aristoteles & eius sectator Themistius, Synesius item Platonicus, hi multorum exemplis somniorum, quae casus aliquis vera fecit, ut mihi nihil fidei a somniantibus accipere conentur. Dicunt enim, quod quemadmodum coelestia influxus, in corporali materia formas producunt diversas, sic ex eisdem influxibus, in potentia phantastica, quae organica est, phantasmata imprimuntur coelesti dispositione, effectus cuiuspiam producendi conformia, maxime vero in somnis quia animus tunc a corporibus excitusque curis relaxatus, liberius divinos illos suscipit influxus, ut videre multa dormientibus in somnis innotescant, quae latent vigilantes. Hac itaque potissimum ratione ipsi somniis veritatis opinionem conciliare nituntur. De causis tamen somniorum tam intrinsecis quam extrinsecis, non omnes in unam sententiam conveniunt nam Platonici illas referunt in species, & formas animae concretas, Avicenna in intelligentiam ultimam motricem lunae, mediante lumine quo irradiatur phantasia somniantium, dum dormitur. Aristoteles non in intellectum rationalem, sed phantasticum. Averroes in imaginativam, Democritus in idola & simulachra, Albertus in influxum superiorum, medici autem quidam spiritibus, qui consurgunt a cerebro;

Medici in vaporem & humores hæc referunt, alij in affectus & curas vigiles, aliq; Arabes in potentiam intellectualem, alij dicūt a potentia animæ & influxu cœli & ſimulacra ſimul dependere. Aſtrologi ita a ſiderum cōſtellationibus cauſari volunt. Alij cauſas illorum in aerem circundantem penetrationemq; referunt. Scripſerunt præterea de ſomniorum interpretatione Daldianus & Artemidorus, et cū quo [illegible] liber ſub Abrahami nomine, quem Philo in libro de Gygantibus, & de ciuili vita, aſſerit ſomniorum ſolutiones primum adinueniſſe, & alij ſub Salomonis & Danielis nominibus in hanc rem cōſcripti, in quibus de ſomnijs nihil niſi mera ſomnia traduntur. Sed ipſe Marcus Tullius in ſuis diuinationum libris aduerſus hanc vanitatem eorumq; ſtultitiam, qui ſomnijs fidem habent, validiſſimis rationibus diſputat, quas hic enumerare nolim.

De furore. Cap. XL.

SEd quod fere præcipuū) iſtis ſomniatoribus eſt etiam adnumeremus, qui furentium vaticinijs diuinationi fidem præbent, eoſq; qui & præſentium notitiam, & præteritorum memoriā omnemq; humanum ſenſum perdiderunt, diuinā futurarum præſcientiam aſſequi putant, & qui ſapientes vigilanteſq; neſciunt, videre clarius & dormientes, ac ſtulti plus quam ſani vigilantibus, intelligentibus, & præmeditantibus denuo propinquior. Infelices profecto homines, qui his vanitatibus credunt, illiſq; impoſtoribus obediunt, qui huiuſmodi paſcunt artifices, illorumq; verti ingenia ſua [illegible] tanq; ſibi [illegible] fabricant. Quid namq; aliud paralyticus furor [illegible], quam alienationem [illegible] mam animi ab ipſis malis dæmonibus exagitati,

aut per aſtra, aut per alia quaedam inſtrumenta ab ipſis mundis ſpiritibus deducta, quod ita expreſſiſſe videtur Lucanus dum inducit Aruntem Tuſcum Vatem.

Fulminis edoctum motus venaſque calentes,
Fibrarum & monitus errantis in aere pennae,
Poſt luſtratam vrbem, poſt mactatã victimam,
Poſt inſpecta exta tandem Figulum in haec verba
proruiſſe fingentem.
Quod cladis genus o ſuperi, qua peſte paratis
Saeuitiam, extremi multorum tempus in vnum
Conuenere dies, ſummo ſi frigida caelo
Stella nocens nigros Saturni accenderet ignes,
Deucalioneos fudiſſet Aquarius imbres,
Totaque diffuſo latuiſſet in aequore tellus,
Si ſaeuum radijs Nemeaeum Phoebe Leonem
Nunc premeres, toto fluerent incendia mundo,
Succenſuſque tuis flagraſſet curribus aether.
Hi ceſſant ignes, tu qui flagrante minacem
Scorpion incendis cauda, Chelaſque peruris,
Quid tantum Gradiue paras, nam mitis in alto
Iuppiter occaſu premitur, Venerique ſalubre
Sydus hebet, motuque celer Cyllenius haeret
Et caelum mars ſolus habet, cum ſigna meatus
Deſeruere ſuos, mundoque obſcura feruntur
Enſiferi nimium fulget latus Orionis
Imminet armorum rabies ferrique poteſtas,
Confundet ius omne manu, ſcelerique nefando
Nomen erit virtus, multoſque exibit in annos
Omnia itaque haec diuinationum artificia in ipſa aſtrologia ſuas radices & fundamenta habent: Nã ſiue corpus, vultus, manus inſpecta ſunt, ſiue ſomnium, ſiue prodigium videatur, ſiue auſpicium, ſiue ut furor afflauerit, coeli figuram exigendam eſſe

ſolunt, ex cuius indicijs vna cum ſortiendiſque ſignorumque conſtructis, ſignificationem venantur [illegible] aſtrologiæ artem vſumque ſibi depoſcunt, vt hanc velut clauē ad omnium arcanorum notitiam neceſſariam fateantur. Quare oſtendit diuinatio omnis quātum abſit a veritate, palam ſeſe oſtentans, ex eo ꝗ principijs vtantur tam manifeſte falſis, ac poetica temeritate confictis, quæ cum nec ſunt, nec fuerunt, nec erunt vnquam, tamen cauſas & ſigna rerum eſſe volunt, quæ ſunt, [illegible] ita apertam veritatem in illa [illegible].

De magia in genere. Cap. XLI.

EXigit vero hic locus vt de Magia dicamus, nam & ipſa cum aſtrologia ſic coniuncta atque cognata eſt, vt qui magiam ſine aſtrologia profitetur, nihil agat, ſed tota aberret via. Suidas magiam a Maguſæis, & nomen & originem traxiſſe putat. Communis opinio eſt nomen eſſe Perſicum, cui aſſentiuntur Porphyrius & Apuleius, & ſignificare eorum lingua idem quod ſacerdotem, ſapientem, ſiue philoſophum. Magia itaque omnem philoſophiam, Phyſicam & mathematicam complexa, etiam vires religionum illis adiungit. Hinc & goetiam et theologiam in ſe quoque continet. Qua de cauſa magiam plerique biſariam diuidunt, in naturalem videlicet & ceremonialem.

De magia naturali. Cap. XLII.

NAturalē magiā, nō aliud putāt ꝗ naturaliū ſcientiarū ſummā poteſtatem, ꝗ idcirco ſummū philoſophiæ naturalis apicē eiuſque abſolutiſſimā cōſummationē vocāt, & ꝗ ſit actiua portio philoſophiæ naturalis, ꝗ naturaliū

eſtium adminiculo, ex mutua earū & opportu-
na applicatione opera edit, ſupra omnem admi-
rationis captum, qua Magia Aethiopes maxime
& Indi vtebantur, vbi herbarum & lapidū cęte-
rorumq; ad id ſpectantium facultas ſuppetebat.
Eius me meminiſſe voluit Hieronymus ad Paulinū
vbi ait Apollonium Tyaneum fuiſſe magum ſeu
philoſophum, vt Pythagorici. Eius etiam gene-
ris fuiſſe magos, qui Chriſtum natū muneribus
inuiſentes adorauerunt, Euangeliorum inter-
pretes exponunt Chaldæorum philoſophos. Qua-
les fuere Hiarchas apud Brachmanas, Teſpion
apud Gymnoſophiſtas, Budda apud Babyloni-
os, Numa Pompilius apud Romanos, Zamolxi-
des apud Thraces, Abbaris apud Hyperboreos
Hermes apud Aegyptios, Zoroaſtes Oromaſi fi-
lius apud Perſas. Nā Indi & Aethiopes & Chal-
dæi & Perſæ hac maxime pcelluere magia: qua
idcirco (vt narrat Plato in Alcibiade) imbuebantur
Perſarum regum filii, vt ad mundanæ reip.
imaginem ſuam & ipſi rempublicam adminiſtra-
re diſtribuereq; condiſcerent. Et Cicero in diuinati-
onum libris ait, neminem apud Perſas regno poti-
ti, qui prius magorum non didicerit. Magia itaq;
naturalis, ea eſt quæ rerum omnium naturalium
atq; cœleſtium vires contemplata, earundemq;
ſympathiam curioſa indagine ſcrutata, recondi-
tas ac latentes in natura poteſtates, ita in apertū
producit, inferiora ſuperiorum dotibus tanquam
quaſdam illecebras ſic copulans, per eorum mutu-
am applicationem admiſcens, vt exinde ſtupen-
da ſæpe conſurgant miracula, non tam arte quā
natura, cui ſe ars iſta miniſtram exhibet hæc ope-
rans. Nā magi, vt naturæ accuratiſſimi explora-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

inter ſe conducentes ea quæ a natura præparata ſunt applicando actiua paſſiuis, ſæpiſſime ante tempus a natura ordinatum effectus producunt, quæ vulgus putat miracula, cum tamē naturalia opera ſint, interueniente ſola temporis præuentione: velut ſi quis in menſe martio roſas producat, & maturas vuas, aut ſatas fabas, vel petroſelinum intra paucas horas excreſcere faciat in perfectam plantam, & his maiora, vt nubes, pluuias, tonitrua, & diuerſorum generum animalia, & rerum tranſmutationes quam plurimas, cuiuſmodi multas feciſſe ſe iactat Rogerius Bachon pura & naturali magia. Scripſerunt de illius operibus Zoroaſtes, Hermes, Euanus rex Arabum, Zacharias Babylonius, Ioſeph Hebræus, Bocus, Aaron, Zenotemus, Tiramides, Amadal, Thetel, Alchindus, Abel, Ptolemæus, Geber, Zahel, Nazabarus, Tebith, Berith, Salomon, Aſtaphō, Hipparchus, Alcmeon, Apollonius, Triphon & plerique alij, quorum aliqua opera adhuc integra & pleraq́ fragmenta adhuc extant, & ad manus meas aliquando peruenerunt. Ex recentioribus vero ſcripſerunt in naturali magia pauci & illi quidē pauca, vt Albertus, Arnoldus de villa noua, Raimūdus Lullius, Bachon, & Apponus, & autor libri ad Alfonſum ſub Picatricis nomine editus, qui tū vna cum naturali magia plurimum ſuperſtitionis admiſcet, quod quidem fecerunt & alij.

De magia mathematica. Cap. XLIII.

SVnt præterea alij naturæ ſagaciſſimi æmulatores inquiſitoresq́ audaciſſimi, qui abſq́ naturalibus virtutibus ex ſolis mathematicis diſciplinis adſitis cœlorum influxibus, ſimilia naturæ operum ſimilia producere poſſe pollicentur,

vt corpora euntia vel loquentia, quæ tamen non
habeant virtutes animales, qualis fuit columba
Architæ lignea, quæ volabat, & ſtatuæ Mercurij
quæ loquebantur, & caput æneum ab Alberto Ma
gno fabricatum quod locutum perhibent. Excel-
luit in iſtis Boetius vir maximi ingenij, & multi-
plicis eruditionis, ad quem de huiuſmodi ſcribẽs
Caſſiodorus, Tibi (inquit) arduã cognoſcere, &
miracula monſtrare propoſitum eſt, tuæ artis in-
genio metalla mugiunt, Diomedes in ære grauiſ-
ſime buccinatur, æneus anguis inſibilat, aues ſimu-
latæ ſunt, & quæ vocem propriam neſciunt habe
re, dulcedinem cantilenæ probantur emittere, par
ua de illo referimus, cui cœlum imitari phas eſt.
De his porro artificijs dictum eſt quod apud Pla
tonem legimus in vndecimo de legibus: Ars da-
ta eſt mortalibus, quã res poſteriores quaſdã ge-
nerarent, non quidem veritatis & diuinitatis par
ticipes, ſed ſimulacra quædam ſibi ipſis cognata
deinde eò vſq; progreſſi ſunt magi homi
nes audaciſſimi omnia perpetrare, fauente maxi
me antiquo illo & valido ſerpente ſcientiarum pol
licitatore, vt ſimiles illi tanquam ſimiæ deum &
opera eius æmulari conarentur.

De magia venefica. Cap. XLIIII.

Est ex hac naturalis magiæ ſpecies, quã vene-
ficã ſiue pharmaceuticã vocant, quæ poculis, phil
tris, varijſq; veneficiorum medicamentis perfici
tur, cuiuſmodi Democritus cõfeciſſe legit,
quibus felices, fortunatoſq; filios gignant & aliud q
auiũ voces nos intelligamus, ſicut de Apollonio
narrant Philoſtratus atq; Porphyrius. Vergilius
etiam de quibuſdã herbis ponticis loquutus ait.
His ego ſæpe lupum fieri, & ſe cõdere ſyluis,

Mœrim, ſæpe animas imis excire ſepulchris,
Atq; ſatas alio vidi traducere meſſes.

Et Plinius narrat quendam Demarchū Parrhaſium in ſacrificio quod Arcades Ioui Lyceo humana hoſtia faciebant, immolati pueri exta degustaſſe & in lupum ſe conuertiſſe, propter quam hominum in luporum mutationem, putat Augustinus Pani Lyceo, & Ioui Lyceo nomen eſſe impoſitum. narrat idem Augustinus, dum eſſet in Italia quaſdam fœminas magas, Circes imitatrices, data viatoribus veneficio in caſeo, eos in iumenta fecisse, eumque portaſſe quæ placuiſſet onera, rurſus in homines reſtituiſſe, idque patri cuidam Præſtantio tunc accidiſſe. Sed & ne quis hæc penitus omnino deliramenta eſſe & impoſſibilia, recordetur quomodo ſacræ literæ narrant Nabuchodonoſor regem mutatum in bouem, & ſeptem annis fœno vixiſſe, tandem dei miſericordia in hominem rediiſſe, cuius corpus poſt mortem filius ſuus Euilmeradach in eſcam dedit vulturibus, ne quando reſurgeret a mortuis, qui iam de beſtia redierat in hominem, & alia eiuſmodi plura de magis Pharaonis narrat Exodus. Verum de talibus magis & eorum veneficiis loquitur Sapiens, dum dicit: Exterminaſti illos deus, quia horribilia opera tibi faciebant per medicamina. Illud præterea vos ſcire volo non ſolum naturalia ſequi hanc magiam, verū etiam ea quæ naturam comitantur ac quodammodo exuunt, vt motus, numeros, figuras, ſonos, voces, concentus, lumina, & animi affectus atq; verba. ſic Pſylli & Marſi conuocabant ſerpētes alii aliis depromptis fugabant, ſic Orpheus Argonautarum tempeſtatem hymno compeſcuit, & Homerus narrat Vlyſſi ſanguinem vulnere-

trictum: & in lege duodecim tabularum ne quis alienas ſegetes excantaſſet, pœna conſtituta eſt, ut credidiſſe conſtet magos etiam ſolis verbis & affectibus, aliiſque ſimilibus non in ſegetes modo, ſed et in homines ſæpe mirum aliquem producere effectum, quæ omnia aſſerunt cum infixam in rem aliam proiiciunt, illamque ad ſe trahere, vel a ſe repellere, ſeu alio quovis modo afficere putant, quemadmodum magnes ferrum, & ſuccinum paleas trahunt, ſic adamas & allium magnetem ligant: ſicque per hanc rerum gradariam ac concatenatam ſibi ſympathiam non ſolum dona naturalia & cœleſtia, ſed etiam intellectualia & divina Iamblicus, Proclus, atque Synesius ex magorum ſententia deſuper ſuſcipi poſſe confirmant, quemadmodum Proclus in de ſacrificio & magia fatetur, ſcilicet per huiuſmodi rerum conſenſum magos etiam numina evocare ſolitos. Ad tantam enim quidam eorum devenere inſaniam, ut ex diverſis ſtellarum conſtellationibus, per temporum intervalla, & quandam proportionis rationem obſervatam, conſtructam imaginem cœleſtium numinum vitæ intellectuſque ſpiritu accipere poſſe, quo conſulentibus illa reſpondeat, & occultæ veritatis arcana reuelet. Hinc patet hanc naturalem magiam nonnunquam in goetiam & theurgiam vel maxime declinare, lepidiſſime malorum dæmonum vaframentis erroribuſque obrutam.

De goetia & necromantia. Cap. XLV.

Ceremonialis autem magiæ partes ſunt goetia atque theurgia. Goetia, immundorum ſpirituum commerciis, inauſpicata nefariæ curioſitatis ritibus, illicitis carminibus, & deprecamentis concinnata, olim legibus pene cunctis eſt exterminata & execrata. Huius generis ſunt qui

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

necromanticos et maleficos hodie nuncupamus.
Gens inuiſa deis, maculandi callida coeli,
Quas genuit natura mali, qui ſydera mundi
Iuraq; fixa deum poſſunt peruertere rerum.
Nam nunc ſtare polos, & flumina mittere norũt,
Aethera ſub terras adigunt, monteſq; reuellunt,
Hi ſunt ergo qui defunctorum inclamãt animas,
& illi quos ueteres dicebant epodos, qui excan-
tant pueros, & in eloquium oraculi eliciunt, & q
daemones paredros circunferunt, quale quiddam
de Socrate legimus, & qui, ut dicitur, ſpiritus pa-
ſcunt in uitro, per quos ſe prophetare mentiuntur.
Et hi omnes bifariam procedunt: Nam alij dae-
mones malos uirtute quadam maxime diuinorũ
nominum adiurare, allicere & cogere ſtudent:
quippe cum omnis creatura timeat & reuereatur
nomen illius qui fecit eam, non mirum ſi goeti-
ci, & quique etiam infideles, pagani, Iudaei, Sa-
raceni, & cuiuſcunque prophani collegij ſiue ſe-
ctae homines, diuinorum nominum inuocatione dae-
mones aſtringant. Alij autem nefandiſſimi de-
teſtando & tremendis ignibus plectendi ſcelere,
ſe daemonibus ſubmittentes, illis ſacrificant, &
adorant, idololatriae & uiliſſimae deiectionis
rei effecti ſunt: quibus criminibus, & ſi prio-
res non ſunt obnoxij, tamen manifeſtis periculis
ſe exponunt. Nam etiam coacti daemones mali-
gni, ſemper quaerunt unde nos decipiant. Ex horũ
uero goeticorum ataxia pullularunt omnes i-
ſti tenebrarum libri, quos improbatae lectionis
Vlpianus iuriſconſultus appellat protinusq; cor-
rumpendos eſſe ſtatuit: Cuiuſmodi primus ex-
cogitaſſe dicitur Zabulus quidam illicitis arti-
bus deditus, deinde Barnabas quidam Cyprius.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

& hodie adhuc conficti eiuſmodi circunferuntur libri, ſub nominibus Adæ, Abelis, Enoch, Abrahæ, Salomonis item, Pauli, Honorii, Cypriani, Alberti, Thomæ, Hieronymi, & Eboraceni cuiuſdam. Quorum nugas ſtulte ſecuti ſunt Alphonſus rex Caſtellæ, Robertus Anglicus, Bacon & Apponus, & pleriq; alii deplorati ingenii homines. Proinde non homines modo, & ſanctos, & patriarchas, et angelos dei, tam execrabilium dogmatum fecerunt autores, ſed & libros a Raziele & Raphaele, Adami & Tobiæ angelis traditos oſtentant; q̃ libri tamen acutius inſpicienti, ſuorum præceptorum canonem, ritum, cultus, conſuetudinem, verborum & characterum genus, extructionis ordinem, inſulſam phraſim, aperte ſeſe produnt, nõ niſi meras nugas ac imposturas continere, ac poſterioribus temporibus ab omnis antiquæ magiæ ignaris, perditiſſimis perditionum artificibus eſſe conflatos, ex prophanis quibuſdam obſeruationibus noſtræ religionis ceremoniis permixtis, multiſq; ignotis nominibus & ſignaculis, vt perterrefaciant rudes & ſimplices, & ſtupori ſint inſenſatis, & his qui neſciunt bonas literas. Neq; tamen propterea patet has artes fabulas eſſe, nam niſi reuera eſſent, atq; per illas multa mira ac noxia fierent, nõ tam arcte de illis ſanxiſſent diuinæ & humanæ leges, eas exterminandas eſſe de terra. Cur autẽ goetici illi ſolis malis vtuntur dæmonibus, ea ratio eſt, quia boni angeli difficile comparent, qui a deo iuſſum expectant, nec niſi mundis corde & vita ſanctis hominibus congrediuntur: Mali autem faciles ſe exhibent ad inuocandum, falſo fauentes, ac diuinitatem mentientes ſemper parati, vt adſint, vt decipiant, vt venerentur, vt adorentur. & quia mu

Harum rerum auctores ſunt, ac mirum comme
atque in ſuperſtitionem prodeunt, facileque illudun
tur, ideoque ſe præbent faciliores, faciuntque ingen
tia prodigia: cuiuſmodi de Circe, de Medea, de a-
lijs canunt poetæ. Teſtatur Cicero, Plinius, Sene-
ca, Auguſtinus, et multi alij tum philoſophi tum
catholici doctores & hiſtorici, ac ipſæ etiam ſacræ li
teræ, cum in libris Regum legimus pythoniſſam
mulierem, quæ erat in Endor, euocaſſe animã Sa-
muelis prophetæ, licet plerique interpretentur, non
fuiſſe animam prophetæ, ſed malignum ſpiritum
qui illius ſumpſerit imaginem. Tamen Hebræorum
magiſtri dicunt, quod etiam Auguſtinus ad Simpli-
cianum fieri potuiſſe non negat, quia fuerit ve-
rus ſpiritus Samuelis, qui ante completum annũ
a diſceſſu ex corpore facile euocari potuit, [illegible]
docent goetici. Quin etiam magi necromantici [illegible]
ſed naturalibus quibuſdam virtutibus, ac vinculis
fieri poſſe arbitrantur, ſicut nos in libris noſtris de
occulta philoſophia tradidimus. Ideoque antiqui
patres, rerum ſpiritualium periti, non ſine cauſa cu-
rarunt, ut corpora mortuorum ſepelirentur in
loco ſacro, & luminibus ſocietur, aqua benedi-
cta aſpergantur, thure et incenſo ſuffumigentur, et
expientur orationibus, quoniam ſuper terram ex-
titerint. Nam ut aiunt magiſtri Hebræorum, om
ne corpus noſtrum & carnale animal, et quicquid
in nobis ſuper materia carnis male diſpoſita inſi-
tur, relinquitur in cibum ſerpenti, et ut ipſi vocãt
Azazeli, qui eſt dominus carnis et ſanguinis &
princeps huius mundi, et vocatur in Leuitico prin
ceps deſertorum, cui dictum eſt in Geneſi, terram
comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Et in Eſaia:
Puluis panis tuus, hoc eſt corpus noſtrum creatũ

ex puluere terrę, q̃ diu non fuerit ſanctificata: tum, et tranſmutatum in melius, vt non amplius ſerpentis, ſed dei ſit effectum, videlicet ex carnali ſpirituale, iuxta verbum Pauli dicentis: Seminatur quod animale eſt, et reſurget quod ſpirituale eſt. Et alibi: Omnes quidem reſurgemus, ſed nõ omnes immutabuntur, quia multi remanebunt in perpetuũ cibum ſerpentis. Hanc itaq; turpem et horribilem carnis materiam, ac ſerpentis cibum merito depoſituros, illam aliquando in meliorem ſortẽ, et ſpiritualem tranſformatione reaſſumpturi, quod erit in reſurrectione mortuorum: & iam factum eſt in his qui primitias reſurrectionis degustarũt, & multi hoc ipſum virtute diuini ſpiritus in hac vita conſecuti ſunt, Enoch, & Helias, & Moſes, quorũ corpora tranſmutata in naturam ſpiritualem, nõ viderunt corruptionem, nec ſicut cętera cadauera in poteſtatem ſerpentis relicta ſunt. Atq; hæc eſt illa diſceptatio diaboli cum Michaele de corpore Moſi, cuius meminit in epiſtola ſua Iudas. Sed de Goetia & Necromantia hæc ſatis.

De theurgia. Caput XLVI.

THeurgiam vero plerią putant haud illicitam, quaſi hæc bonis angelis diuinoq; numine regatur, eſt ſæpiſſime tamẽ ſub dei & angelorum nominibus, malis dęmonum fallacijs obſtringatur, non ſolum ſiquidẽ naturalibus viribus, ſed etiã certis ritibus & cęremonijs, cœleſtes & per illas diuinas virtutes nobis conciliamus & attrahimus, de quibus multas regulas antiqui magi edocent voluminibus pertractãt. Omnium autem cęremoniarum pars maxima, in munditia ſeruanda conſiſtit, primum quidem animi, deinde etiam corporis, & eorũ q̃ circa corpus ſunt, vt in cute, in

veſtibus in habitaculis, in vaſis, in utenſilibus, obſonijs, hoſtijs, ſacrificijs, quarum mundicia ad diuinorum conſuetudinem & contuitum diſponit, & in literis ſummopere efflagitatur, iuxta uerba Eſaiæ: Lauamini & mundi eſtote, & auferte malum cogitationum veſtrarum, immundicia uero, quæ aerem frequenter & hominem inficit, mundiſſimum illum cœleſtium & diuinorum influxũ diſturbat, & mundos dei ſpiritus fugat. Verũ nõnunq̃ immundi ſpiritus, & deceptrices poteſtates, ut uenerentur & adorentur pro dijs, etiam hanc munditiam exquirunt, ideo hic maxima opus eſt cautela, de quibus late in libris noſtris de occulta philoſophia diſſeruimus. Verum de hac theurgia ſiue diuinorum magia plura diſputans Porphyrius, tandem concludit theurgicis conſecrationibus poſſe quidem animam hominis idoneam reddi, ad ſuſceptionem ſpirituum & angelorum ad uidendos deos, reditum vero ad deum hac arte præſtari poſſe inficiatur omnino. Eius itaque ſcholæ ſunt, ars almadel, ars notoria, ars paulina, ars reuelationum, & eiuſmodi ſuperſtitionum plura, quæ eo ipſo ſunt pernicioſiora, quo apparent imperitis diuiniora.

De cabala. Caput XLVII.

Venit modo in mentem hic mihi verba Plinij, qui, eſt & alia (inquit) magices factio a Moſe etiamnum, & Latopea Iudæis pendens: quæ verba me de cabala Iudæorum commonefaciunt, quam in monte Sina a deo ipſo Moſi datam, penes Hebræos conſtans opinio eſt, ac deinceps per ſucceſſionũ gradus ſine literarum monumentis, uſque in Eſdræ tempora poſteris duntaxat uiua uoce tradita, quemadmodũ Pythagorica do-

gmata olim ab Archippo & Lyſiade, qui in Graecia Thebis ſcholas habuere, aſcribuntur, quibus diſcipuli memoriter doctorum praecepta continuere, ingenio & memoria pro libris vtebantur. Sic & Iudaei quidam literas aſpernati in memoria & obſeruatione, ac vocali traditione hanc collocarunt, vnde cabala ab Hebraeis quaſi ſolo auditu vnius ab altero receptio nuncupata eſt. Ars (vt ferunt) peruetuſta, nomen autem non niſi recentioribus temporibus apud Chriſtianos cognitum, cuius vero duplicem tradunt ſcientiam, vnam de Breſith, quam & coſmologiam vocant, videlicet rerum creaturarum naturalium & caeleſtium vires explicantem, & legis bibliae arcana philoſophicis rationibus exponentem, quae profecto hac ratione nihil differt a magia naturali, in qua Salomonem regē praeſtitiſſe credimus. Legitur namque in ſacris Hebraeorum hiſtorijs illum diſputaſſe a cedro Libani vſque ad hyſſopum, item de iumentis, volucribus, reptilibus, & piſcibus, quae omnia magicas quaſdam naturae vires praeſeferre poſſunt. Ipſe quoque liber poſterior Moſes Aegyptius in expoſitionibus ſuis ſuper pentateuchum, & plures thalmudiſtae hanc inſecuti ſunt, alteram vero eius ſcientiam vocant de mercana, quae eſt de ſublimioribus diuinarum, angelicarumque virtutum, ac ſacrorum nominum & ſignaculorum contemplationibus, quaedā quaſi ſymbolica theologia, in qua literae, numeri, figurae, res et nomina, & elementorum apices, ac lineae, puncta & accentus, omnia ſunt profundarum rerum & magnarum arcanorum ſignificatiua. Hanc rurſus bifariam ſecant, in Arithmanciam, videlicet quae notariacon vocatur, de angelicis virtutibus, nominibus, ſi-

gnaciſſiꝫ, tum in dæmonum ac animarum conſiderationibus tractant, atque in theomantiam quæ diuinæ maieſtatis myſteria, emanationes, ſacra dei nomina, & pentacula ſcrutatur: quam qui norit, hunc aiunt admirandis pollere uirtutibus, ita ꝙ cũ velit, futura oĩa prædicat, toti naturæ imperet, in dæmones & angelos ius habeat, & miracula faciat. Hac putant Moſen tot ſigna edidiſſe, virgã in colubrũ, aquam in ſanguinem vertiſſe, ranas, muſcas, pediculos, locuſtas, bruchos, ignem cum grãdine, veſicas & ulcera Aegyptijs immiſiſſe, primogenitum omne ab homine uſque ad pecus interemiſſe, filijsꝙ Iſraël iter per mare aperuiſſe, fontẽ de petra, coturnices de cœlo produxiſſe, aquas amaras dulcoraſſe, fulgura & nubes per diem, columnam ignis per noctem, ante populum præcedentes, vocẽ dei viuentis ad populum e cœlis deuocaſſe, arrogantes igne, murmurantes lepra, percuſſiſſe, male ſentientes ſubita ſtrage, ab hiatu terræ abſorptos eſſe feciſſe, populum cœleſti cibo pauiſſe, ſerpentes placaſſe, venenatos curaſſe, numeroſam turbam ab infirmitate, veſtes eorum a corroſione conſeruaſſe, & hoſtium victricem reddidiſſe. Hac denique miraculorum arte & Ioſue ſtare ſolem præcepiſſe, Eliam ignem in aduerſarios cœlo deuocaſſe, puerũ mortuum vitæ reſtituiſſe, Danielem leonum ora obſtruxiſſe, tres pueros in camino ardentis incẽdij carmine luſiſſe. Porro hac arte aſſerunt perfidi Iudæi etiã Chriſtum tot admirãda ſæpe feciſſe, Salomonẽ quoꝙ hanc perdidiciſſe, atque ex ea artẽ contra dæmones earundemꝙ vincula, & coniurationũ modos, ac contra morbos excantamenta tradidiſſe, vt autor eſt Ioſephus. Verũ ego deũ Moſi cæteriſꝙ prophetis multa ꝙ continentur ſub cortice verborũ legis, pro-

phano vulgo non cōmunicāda myſteria reſeruaſ-
ſe, vt nō dubito. Sic hanc quā iactant Hebręi caba
lę artē, quā ego multo labore aliquā perſcrutatus ſum,
nō niſi meræ ſuperſtitiōis rhapſodiā, ut cabaliſticā quā
dam magiā agnoui, quę ſi (quod ſe [illegible]) a deo
profectā ad vitę perfectionē, ad hoim ſalutē, ad dei
cultū, ad intelligentię veritatē conduceret, pculdubio
ille veritatis, q repudiata ſynagoga venit nos do
cere oēm veritatē, hāc vſq; in hęc poſtrema tpa,
ſā non celaſſet eccleſiā, quę pręter oīa nouit quę
ſunt dei, cuius bñdictio, baptiſmus, cęteraq; ſalu-
tis ſacramēta reuelata, & perfecta ſunt in oī lin
gua, vnicuiq; eñ linguę par eſt & eadē [illegible],
nō par in [illegible] ſpūs, nec eſt aliud nomē ſub cœ
lo nec in terra, in quo oporteat nos ſaluos fieri, &
in quo operemur virtutē, pręter vnum nomē Ieſu,
in quo recapitulantur, & continentur oīa. Hinc Iu
dęi in diuinis nominibus periti [illegible] parum aut ni
hil poſt Chr̄m operari poſſunt, ſicut priſci illi patres.
Quod autem experimur & videmus [illegible] (vt
vocant) reuolutionibus, ſępe miras [illegible]
myſteriorum a ſacris literis [illegible] ſententias,
totum hoc nihil aliud eſt ꝙ̄ luſus quidā allegoriæ,
quē ociosi homines in ſingulis literis & punctis &
numeris occupati, ꝙ̄ hæc lingua & ſcribēdi ritus
facile patitur, pro eorum arbitrio fingūt atq; refin
gūt, ꝙ̄ etſi nonnunꝗ̄ magna ſonēt myſteria, nihil tñ
probant, nec [illegible] quin quis multa [illegible] Gre
gorius eadē facilitate cōtendere liceat, quę aſſerun
tur. [illegible]
[illegible] characteribus & [illegible]
variis imaginibus, quę quidē [illegible] per quas et
[illegible]
enunciant myſteriū [illegible]
[illegible] quę etiam ex prophanis literis [illegible]

et posse nemo ignorat, qui Valerię Probę ex Vergilij carminibus compositas, de Christo centones legerit, quę omnia & eiusmodi sunt speculationes ocioſorum hominum. Quod autem ad miraculorum operationem attinet, nemo nostrum puto tā stultus erit, qui de eis credat aliquam habere artem vel scientiam. Est itaque nihil aliud hęc Iudęorum cabala, q̄ perniciosissima quędam superstitio, qua verba & nomina, & literas sparsim in scriptura posita pro arbitrio suo colligunt, diuidunt, transferunt, & alterum ex altero faciunt, soluunt membra veritatis, sermones, inductiones, & parabolas hinc inde ex propriis dictionibus cōstruentes, aptare illis volunt eloquia dei, infamantes scripturas, & dicentes sua figmenta ex illis cōstare, calumniantur legem dei, & per impudenter excogitatas supputationes dictionum, syllabarum, literarum, numerorum infert violentas & blasphemas perfidię suę inferre probationes. Praeterea iā magis inflati ineffabilia dei mysteria & quę sunt supra scripturam arcana sese inuenire, & scire iactant, per quę etiam prophetias & virtutes & miracula sese perficere, sine rubore, magnaq; audacia mentiri non erubescunt, sed accidit illis quod Cani Aesopico, qui pane reiecto & in vmbram eius inhians perdidit etiam, sic perfidum hoc & dura ceruicis hominum genus semper in vmbris scripturę occupatum, & circa illas vanitates suę artificiosę seu superstitiosę cabalę impensum faciens, amisit panem vitę ęternę, & in inanibus nominibus depositum pdit verbum veritatis. Ex hoc cabalismo superstitionis Iudaicę fermento prodierunt, puto Ophitę, Gnostici, & Valentiniani hęretici, qui ipsi quoq; cū discipulis suis gręcā quan-

dam cabalam commenti ſunt omnia Chriſtianæ fidei myſteria peruertentes, & hæretica prauitate ad græcas literas, & numeros protrahentes ex illis coniungentes corpus, quod vocant veritatis, docentes abſq; illis literarum & numerorum myſterijs nō poſſe in euangelicis literis inueniri veritatem, quia variæ ſunt, et alicubi ſibi repugnantes, plenæq; parabolis ſcriptæ, vt videntes non videant, & audientes non audiant, & intelligentes nō intelligant, ſed cæcis & errantibus mutuā ſuæ cæcitatis & erroris expectationem propoſitam, arcanorum vero ſublimiū ſyncerram veritatem ſolis perfectis, nō per ſcripta, ſed per viuæ vocis ſucceſſiuam pronunciationem eſſe creditam, atq; hanc eſſe illam alphabetariam et arithmanticam theologiā quā Chriſtus ſecreto manifeſtauit apoſtolis, & quam Paulus ſe loqui dicit non niſi inter perfectos. Cum enim hæc altiſſima ſint myſteria, ideo nec ſcripta eſſe nec ſcribi, ſed in ſilentio ſeruari apud ſapientes, in abſcōdito ſceu illa cuſtodientes. Sapiētē aūt apud eos nemo, niſi qui maxima hæreſeωn monſtra fabricare nouit.

De præſtigijs. Caput XLVIII.

SEd redeamus ad magiam, cuius particula etiam eſt præſtigiorum artificium, hoc eſt, illuſionum, quæ ſecundum apparentiam tantum fiunt, quibus magi phantaſmata edunt, multaq; miracula circulatorijs fraudibus ludunt, & ſomnia immittunt, quod nō tam goeticis incantationibus, & imprecationibus dæmonumq; fallacijs, q̄ etiam certis fumigiorum vaporibus, luminibus, philtris, collyrijs, alligationibus, & ſuſpenſionibus. Præterea annulis, imaginibus, ſpeculis, ſimilibuſq; magicæ artis pharmacijs, & inſtrumentis,

naturali cœleſtique virtute perpetrant. Multa & manuum prompta ſubtilitate & induſtria fiunt, cuiuſmodi ab hiſtrionibus & ioculatoribus quotidie fieri videmus, quos idcirco chiroſophos, hoc eſt, manu ſapientes appellarunt. Extant de hoc artificio libri pſtigiorum Hermetis et quorundam aliorum, legimus quoq; Paſetem quendam praeſtigiatorem, refertiſſimum conuiuium hoſpitibus monſtrare ſolitum, idq; cum libuit rurſum euanuiſſe, diſcumbentibus omnibus fame ac ſiti eluſis. Numam Pompilium etiam huiuſmodi praeſtigijs vſum legimus. Sed et doctiſſimum Pythagoram id ridiculum aliquando factitaſſe, vt quae voluiſſet, ſanguine perſcriberet in ſpeculo, quo ad plenae lunae orbem obiecto, ſtanti a tergo res exaratas in diſco lunae commonſtraſſe. Huc ſpectat etiam quicquid de hominum transformationibus legitur decantatum a Poetis, creditum ab hiſtoricis, et a nonnullis Chriſtianis theologis, inſuper a ſacris literis aſſertum. Sic apparent homines aſini vel equi, vel alia animalia oculis faſcinatis, aut perturbato medio, idque arte naturali, quinimo etiam haec fiunt a bonis et malis ſpiritibus, ſeu ad bonorum preces ab ipſo deo, ſicut in ſacris literis legimus de Eliſeo propheta obſeſſo ab exercitu regis Syriae vallantis Dothain, verum purgati & apertis deo oculis iſtis non poſſunt illudi, ſicut mulier illa quae a vulgo iumentum eſſe iudicabatur, Hilarioni non iumentum, ſed quod erat mulier videbatur. Quae itaque hoc modo ſecundum apparentiam tantum praeſtigia dicuntur. Quae autem fiunt arte permutantium aut transferentium, vt de Nabuchodonoſor, aut meſſibus ad alios agros traductis, de his diximus ſuperius [illegible] de hac praeſtigiorum arte [illegible] ad Iamblichum

DE PRAESTIGIIS.

Quae praeſtigiatores ſeu faſcinatores imaginantur, praeter imaginationem, nullam habent actionis & eſſentiae veritatem. Huiuſmodi namque artificii finis eſt non facere ſimpliciter, ſed uſque ad apparentiam imaginationem porrigere, quorum mox nullum compareat veſtigium. Iam itaque ex his quae dicta ſunt, patet non aliud eſſe magiam quam complexum idololatriae, aſtrologiae, ſuperſtitioſaeque medicinae. Iamque etiam a magis magna haereticorum caterva in eccleſia orta eſt, qui ſicut Iannes & Mambres reſtiterunt Moſi, ſic illi reſtiterunt apoſtolicae veritati: horum princeps fuit Simon Samaritanus, qui Romae ſub Claudio Caeſare propter hanc artem ſtatua donatus eſt cum hac inſcriptione: Simoni ſancto deo. Huius blaſphemias copioſe narrant, Clemens, Euſebius & Irenaeus. Ex hoc Simone tanquam ex haereſum ſeminario, per multas ſucceſſiones nati ſunt Ophitae, turpes Gnoſtici, impii Valentiniani, Cerdoniani, Marcioniſtae, Montaniani, & multi alii haeretici prodierunt, propter quaeſtum & inanem gloriam, mentientes adverſus deum, utilitatem nullam, neque beneficia hominibus praeſtantes, ſed decipientes & in perniciem & in errorem mittentes, & qui credunt illis confundentur in iudicio dei. Verum de magicis ſcripſi ego iuvenis adhuc libros tres amplo ſatis volumine, quos de occulta philoſophia inſcripſi, in quibus quicquid tunc per curioſam adoleſcentiam erratum eſt, nunc cautior hac palinodia recantatum volo, per multum enim temporis & rerum in his vanitatibus olim contrivi. Tandem hoc profeci, quod ſciam quibus rationibus oporteat alios ab hac pernicie dehortari. Quicunque enim non

in veritate, nec in virtute dei, ſed in illuſione dæmo
nũ, ſecũdum operationẽ malorũ ſpirituũ, diuinare
& prophetare præſumũt, & per vanitates magi-
cas exorciſmos, incantationes, amatoria, agogi-
ma & cætera opa dæmoniaca, et idolatriæ ſcele
ra exercentes, præſtigia & phantaſmata oſten-
tãtes mox ceſſantia, miracula ſeſe operari iactãt.
Quibus hi cum Iamne & Mambre et Simone ma
go æternis ignibus cruciandi deſtinabuntur.

De philoſophia naturali. Ca. XLIX.

Æterum nunc ad vlteriora procedamus,
quibuſq; philoſophiæ placita, & q̃ naturã ip
ſam ſcrutantur, rerumq; principia & fi
nes varijs ſyllogiſmis loquũtur ſcientias mundi-
genas. Quæ profecto quã habeant certitudinem
aliã a doctorũ ſuorum fide omnis homo ignorat.
Hanc primo poetæ profeſſi ſunt, e quibus Prome
theus, Linus, & Muſæus, & Orpheus, poſtea Ho-
merus primi inuentores numerantur. Philoſophia
itaq; nunc quã nobis veritatem pſtare poterit, q̃
ipſa ex poetarum nugis fabuliſq; progenita eſt,
q̃d ita eſſe manifeſtis indicijs probat Plutarchus,
omnes videlicet philoſophorum ſectas ab Home
ro principium ſumpſiſſe, quiq; Ariſtoteles fateri,
etiam philoſophos natura philomythos, hoc eſt, fa
bularum ſtudioſos eſſe. Sectas philoſophorum, alij
nouem, alij decem, ſed multo maiori numero illas
Varro partitus eſt. Quod ſi quis etiam omnes phi
loſophos in vnum congregauerit, adhuc inter eos
conſtare non poterit, quæ ſecta potior dicenda ſit,
quorum dogmatibus potius parendum: Adeo cir
ca ſingula, inter ſe pugnant atque diſſentiunt, per
petuamque hanc per ſecula litem alunt, & (quod
ait Firmianus) vnaquæq; ſecta omnes alias euer

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

cit, vt ſe ſinguli eſtiment, nec vlla alteri ſapere cōcedit, ne ſe deſipere fateantur. Cumque de ſingulis philoſophia diſputat & opinatur, de nullis certa eſt. Vt de philoſophis an inter bruta, an inter hominum numerum placit [illegible] brutis ſapientiam præſtare videntur, et qui rationem habent & intelligētiam, homines autem quamuis [illegible], quoniam ratio nihil conſtans perſuadere poteſt, ſed ſemper in lubricis opinionibus vacillat, quoniam intellectus quod eis inuentus nō habet quod teneat, aut ſequatur, idque nunc ita eſſe diffuſius oſtendamus.

De principijs rerum naturaliū. Cap. I.

NAm in principijs de rerum naturalium principijs, ſuper quibus tota hæc facultas fundatur, acerrima pugna inter grauiſſimos philoſophos certatur, & adhuc ſub iudice lis eſt, quis eorum melius dixerit, admodum perſuaſibiles inuincibileſque de contrarijs adſeſſis rationes. Nam Thales Mileſius primus ſapiens ab antiquis iudicatus, ex aqua omnia conſtare voluit. Eius auditor & in ſchola ſucceſſor Anaximander rerum principia dixit infinita: illius autem diſcipulus Anaximenes infinitum aerem eſſe rerū principiū aſſeruit. Hipparchus, Heraclitus Epheſius ignem, his ambobus quodammodo aſſentit Archelaus Athenienſis, Anaxagoras Clazomenius infinita principia tanquam particulas minutas & confuſas, ſed diuina mente in ordinem poſtea redactas. Xenophanes vnum eſſe omnia, neque idipſum mobile. Parmenides calidum & frigidum, tanquam ignem qui moueat, & terram quæ formet. Leucippus, Diodorus, & Democritus plenum & vacuum. Diogenes Ethereus aerem, diuina tamen rationis compotē. Pythagoras ſtatuit

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

numerum ſtatuit rerum principium, quem ſequit Alcmaeon Crotoniates. Empedocles Agrigentinus litem & amicitiam ac quatuor elementa, Epicurus atomos & inane: Plato ac Socratici deum, Ideas, materiam: Zeno deum, materiam & elementa: Ariſtoteles materiam ad appetitum formae per priuationem, quam ipſe inter principia tertiū genit, contra id quod alibi docuit aequiuoca non debere annumerari. ſupplant alij recentiores peripatetici, loco priuationis, motum quendam vtrique cogenitum potentiam, qui cum ſit accidens, quomodo erit principium ſubſtātiae, aut quo modo [illegible] motor [illegible]. Hebraeorum philoſophi materiā, formam & ſpiritum ſtatuerunt.

De mundi pluralitate, & eius duratione.
Caput LI.

CAEterum cum de mundo diſputarent, nihilo minus diſſenſerunt. Thales vnum mundum cenſuit, illumque dei factum aſſerit. Empedocles ſimiliter vnum, ſed vniuerſi tantū exiguam eſſe particulam. Democritus & Epicurus contra, mundos eſſe innumerabiles, quos ſequitur Metrodorus horum diſcipulus, dicens innumeros eſſe mundos, quia cauſae eorum innumerabiles ſint, nec minus abſurdum eſſe tantum vnum in vniuerſo eſſe mundum, quam in agro magno vnam tantum naſci ſpicam. De mundi autem duratione locuti Ariſtoteles, Anaxagoras, Cicero, Xenophanes, illum aeternum eſſe, corruptionis expertem dixerunt. Nam cum non poſſent intelligere (vt Cenſorinus ait) ſit ne an aues ante generatae ſint, cum & ouum ſine aue, & auis ſine ouo gigni non poſſent, liberaliſſime mundum hunc & vniuerſa [illegible] ſemper & fore perpetua [illegible]

ſic ſimpliciter. Pythagoras & Stoici a deo genitum, & aliqui quem exhibet natura eſt cum principio, ſecus ſentiunt Anaxagoras, Thales, Hierocles, Avicenna, Algazel, Alcinous, & Philo Hebraeus: ſed Plato aſſerit a deo illum ad ſuum exemplar fabricatum, nunquam defuturum. Epicurus contra, & ſemel interiturum. Democritus ſemel mundum genitum docet & interiturum, nec unquam reparandum. Empedocles & Heraclitus Epheſius conſentiunt, ſed frequenter mundum generari & corrumpi aſſerunt. Avicenna licet de re quapiam, quae ſit a cauſa naturali poſſibilium procedere dicunt, puta de terraemotu, adhuc ipſum unanimi adſtipulatione nequierunt, ſed per multa vagati, cum tamen Anaxagoras aethera dicat: Empedocles ignem: Democritus et Thales Mileſius aquam: Ariſtoteles, Theophraſtus & Albertus ventum vel vaporem ſubterraneum: Aſclepiades calorem vel ruinam: Poſſidonius, Metrodorus, Caliſthenes, [illegible], Seneca & alii in diverſa diſtracti, cauſam eius eſſe ſuis ſingula ingeniis ſuppeditant, propterea veteres Romani, ubi terram tremuiſſe ſenſerant, nunciari ſibi [illegible] eſſe, ferias quidem imperabant, ſed cui deo feriae illae oporterent non edicebant, quia qua vi et per quem deum terra tremeret adhuc incertum eſſet.

De anima. Caput LII.

Quod ſi de anima ab illis aliquid ſciſcitemur, multo minus conveniunt. Nam Crates Thebanus nullam eſſe animam ait, ſed corpora ſic a natura moveri, qui aiunt animam [illegible] ſunt, itemque illi corpus tenuiſſimum opinati ſunt [illegible] [illegible] ſuffuſum, ſed illorum alii illud eſſe ignium dixerunt, ut Hipparchus et Leucippus, quibus quodammodo conſentiunt Stoici dicentes animam eſſe ſpiritum [illegible], ac Democritus,

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

dicens illam eſſe ſpiritum mobilem & igneum, tanquam inſtrumentū: alij dixerunt eſſe aerem, vt Anaximenes & Anaxagoras, Diogenes Cynicus, & Critias, quibus aſſipulatur Varro, inquiens: Anima eſt aer conceptus ore, deferuefactus in pulmone, temperatus in corde, diffuſus in corpus: Alij aqueum, vt Hippias: Alij terreum, vt Heſiodus et Pronapides: quibus quodammodo aſſentiunt Anaximander & Thales ambo conciues Mileſij: Alij mixtum ex igne & aere ſpiritum, vt Boetius & Epicurus. Alij ex terra & aqua, vt Xenophontes: Alij ex terra & igne, vt Parmenides: Alij ſanguineum, vt Empedocles & Critias: Alij ſpiritū tenuem per corpus diffuſum, vt Hippocrates medicus: Alij carnem cum ſenſuū exercitio, vt Aſclepiades. Multi autem alij arbitrati ſunt animam non corpuſculum illud, ſed illius quandam qualitatem vel complexionem, potius particulas ſparſam, vt Zeno Citieus & Dicearchus animā definiens quatuor elementorum complexionem: atque Cleantes, Antipater, Poſſidonius, dicentes illam eſſe calorem ſiue complexionem calidam, quibus aſſentitur GALENVS Pergamenus. Sunt & alij qui dixerunt animam non tam eſſe qualitatem ſeu complexionem, ſed tanquam eius poſitum aliquem in aliqua certa corporis parte, vt corde vel cerebro reſidentem, & exinde totum corpus gubernantem. Ex quorum numero ſunt Chryſippus, Archelaus, & Eraclitus Ponticus, qui animam vocauit lucem. Sunt tertio alij qui adhuc liberius quidē in opinati ſunt animam, vt punctum aliquem liberum nulli corporis parti alligatū, ſed ab omni determinato ſitu ſeclusum, et toti cuiq; corporis parti ſufficientem, quē

ſiue complexio genuerit, ſiue deus creauerit, vt mi ca materiæ gremio eductus ſit. Huius opinionis fuerunt Xenophanes Colophonius, Ariſtoxenus & Aſclepiades medicus, dicens animam eſſe ſenſuum coexercitationem, & Critolaus peripateticus, dicens eam eſſe quintam eſſentiam, ac Thales Mileſius dicens animam eſſe naturam inquietans ſeſe mouentem, & Xenocrates vocans eam ſeſe mouentem numerum, quem ſequuntur Aegyptij, dicentes animam eſſe vim quandam in alia corpora tranſmeantem, & Chaldæi, inquientes eam eſſe virtutem abſque determinata forma, omnia tamen ex ſe ſuſcipientem, omnes quidē in hoc conuenientes, quod anima ſit vis quædam agilis ad mouendum, vel eſſe partium corporalium ſubtilem quandam harmoniam, ſed tamen ab ipſa corporis natura dependentem, atque horum veſtigia ſequitur demonſtrator Ariſtoteles, qui identi nouo vocabulo animam vocat entelechiam, ſcilicet perfectionem corporis naturalis organici potentia vitam habentis, dantem illi principium intelligendi, ſentiendi, & mouendi. Atque hæc eſt tā exceptiſſimi philoſophi de anima ſua definitio quæ non eſſentiam, naturam, aut eius originem declarat, ſed effectus. Porro ſupra hos omnes ſunt alij, qui dixerunt animam eſſe diuinam quandā ſubſtantiam, meram ac indiuiduam, ac totam ac cuique corporis parti præſentem, ab incorporeo ac autore talem productam, vt ex ſola agentis virtute non ex materiæ gremio dependeat. Eius opinionis fuerunt Zoroaſtes, Hermes Triſmegiſtus, Orpheus, Aglaophemus, Pythagoras, Numenius, Ammonius, Plutarchus, Porphyrius, Timæus, Locrus, & diuinus ille Plato, dicens animam eſſe

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

eſſentiam ſui motricem intellectu præditam. Eu-
meſenum epiſcopus partim Ariſtoteli, partim plato-
ni conſentiens, aſſerit animam eſſe ſubſtantiam
incorpoream in corpore factam, ſuper qua deliri-
ratione demum reliqua ſua dogmata fabricauit. Ci-
cero, Seneca, Lactantius, quid ſit anima dicere pe-
nitus ignorant. Et videris de animæ eſſentia quã-
tum ſe diſſidant, nec minus ridicule de eius ſede in-
ter ſe variant: nam Hippocrates & Hierophilus
in cerebri ventriculis ſitam ponunt. Democritus
in toto corpore, Eraſiſtratus circa membranã epi-
cranidem, Strato in ſuperciliorum interſtitio, Epi-
curus in toto pectore, Diogenes in cordis arteria-
co ventriculo, Stoici cum Chryſippo in toto cor-
de ac ſpiritu circa cor vertente. Empedocles in
ſanguine, cui adſtipulatur Moyſes, id eo prohi-
bens veſci ſanguine, quia animalis anima in ip-
ſo eſt. Plato & Ariſtoteles & reliqui nobiliores phi-
loſophi in toto corpore. Galenus autem in qua-
uis corporis particula ſuam eſſe animam putat,
ſic enim ait in libro de partium [illegible]. Multi
animalium etiam particulis hæ quidem maiores
illæ minores, aliæ vero omnifariam in animali
ſpeciem [illegible], neceſſario autem & omni-
bus anima quamquam indiget corporea actionis or-
ganum, & propterea multum a ſeinuicem ani-
malium particulæ differunt quia & animæ. Ne-
que vero hic prætereunda in cauſſa Bedæ theolo-
gi ſententia, qui ſcribens ſuper Marcum: Animæ
locus ingenii principalis non iuxta Platonem in cere-
bro, ſed iuxta Chriſtum in corde eſt. De animæ [illegible]
duratione, Democritus & Epicurus vna cum cor-
pore interituram aiunt. Pythagoras & Plato im-
mortalem, ſed egreſſam corpus, ad ſui generalis

rum ſimulare, beati tanquam inter hos mori, a-
nimam corporis ſtructuram, &c, vt quę in vita hoc
nullis ſublimata virtutibus, intermortua ſit, vita cū
illo tamen: ſin autem heroicis formata virtutibus,
permanere nobis illam naturam ſecum, & ad ſubli-
miores ſedes euadere putant. Ariſtoteles quaſdā
animę partes, quę corporeis ſeruiunt ſenſibus, ob
id inſeparabiles eſſe, vnaq; cum illis interire di-
cit: intellectum autem qui nullius ſit corporei or-
gani, velut perpetuum a corruptibili ſeparari. Sed
adeo nihil manifeſte dicit, vt cuius ſententię ad-
huc de ea re diſputent. Alexander Aphrodiſieus
ait magiſtrum ſuum mortalem poſuiſſe animam, ſe-
dem [illegible] ex noſtris [illegible]. Cō-
tra hos Plato, & ex noſtris Thomas Aquinas
pro Ariſtotele digladiantur, illum de anima im-
mortalitate recte ſenſiſſe. Porro Auerrois eximius
ille Ariſtotelis commentator, hominē quēq; pro-
pria anima pollere putat, ſed mortali. Mentē vero
humanam ſeu intellectum dicamus eſſe vbiquequa
que ab omni tam anteacta q̄ poſteriore parte æ-
ternam, ſed omnibus hominibus ſeu humanę ſpe
ciei vnam quā tum in vita viuerent. Themiſtius
vero ait, Ariſtotelem mentem quidem agentē vni-
cam, capacem autem multiplicem poſuiſſe, atque
vtramq; perpetuam. Horum præterea philoſo-
phorum opera factum eſt, vt etiam inter Chriſtia-
norum Theologos de animarum origine ortū ſit
diſſidium, quorum aliqui a mundi exordio factas
in cœlo omnium hominum animas putant, inter
quos eſt vnus de multis doctiſſimus Origenes. Au
guſtinus quoque primi parentis animam cœleſtē
[illegible] putat corpore antiquiorem, ideoq; poſtea [illegible]
[illegible] ſibi contemplatum domicilium velut

tario more expreſſiſ, quanquam ne hoc quidem ſatis conſtanter affirmare videatur. Alij extraduce animam propagari putant, itaq animam ab anima generari, quemadmodum a corpore corpus: in qua opinione fuit Apollinaris Laodicenſ epiſcopus, & Tertullianus, Cirillus, & Luciferanus, contra quorum hæreſim diſputat Hieronymus. Alij a deo animas quotidie creari tradunt: hos ſequitur Thomas, eo peripatetico argumento pugnans: quod cum anima ſit corporis forma, eam non ſeorſum, ſed in corpore creari debere: q reliquum ut ſequitur innumera omnia recentiorum theologorum ſchola, numero gradus animarum, aſcenſiones & deſcenſiones, quas ingenioſiſſime inducunt, ſed diuinis ſcripturis non corroboratas, nec Chriſtianorum dogmatibus conformes, adeo nihil neq apud philoſophos, neq apud Theologos de anima conſtat. Nam Epicurus & Ariſtoteles mortalem putant. Pythagoras in gyrum ducit. & ſunt (ut quodam loco ait Petrarcha) qui eā contrahunt ad ſinum corporis, ſunt qui etiam ſpargunt in corporibus animantium. Sunt qui cœlo reddant, ſunt qui circa terras errare cogant, ſunt qui inferos aſſignent, ſunt qui negligentiæ qui vitam quamq per ſe, ſunt qui omnes unius animas creatas putent, hæc ille. Fuit & Auerrois qui mirabilius quiddam dicere auſus, unitatem (ut dicit) attulit intellectus. Manichæi hæretici dixerunt, unā ſolam eſſe omnium, ſeu uniuerſi animam in ſingula corpora tam animata quam inanimata diſpertitam, ſed minus participare quæ nobis videntur anima caperia, magis autē quæ animata, maxime vero cœleſtia, itaq ſic tandem concludunt, non eſſe uniuerſalis animæ partes eſſe ſingulares

arum aliud, particularium vero alias, quaſi ſingu
larum vniuerſum ſua anima conſtat animarum,
diuiſim ire particularium. Praeterea alij vnam ani
marum ſpeciem, alij non vnam ſed duas, rationa
lem & irrationalem, alij multas, & tot quot ſunt
animalium ſpecies affirmant. Galenus medicus
diuerſis ſunt a ſpeciem diuerſas item eſſe animas
ſentit. ſuper & multas in eodem corpore animas
poſuiſſent & qui in homine duas animas poſuit,
vnam ſenſitiuum a generante, aliam intellecti-
uam a creante, inter quos eſt Occam. Theologus
Plotinus aliam eſſe animam & aliam aſſerit in-
tellectum, quem ſequitur Apolinaris. Quidam
non diſtinguunt ab anima intellectum, ſed illum
ſubſtantiae animae principalem partem eſſe dicūt,
verum Ariſtoteles hunc potentia a deſſe humano
[illegible] actu deſcribit, ſuperuenire opinatur, ne-
que ad naturam hominis & eſſentiam concedere,
ſed ad perfectionem cognitionis & contemplati
onis, ideoque paucos homines & ſolos philoſo-
phos illum qui actu intellectus dicitur habere af-
firmat. Quippe etiam grauis inter theologos diſpu
tatio eſt, an (quae Platonicorum opinio eſt) in ani
mabus exutis, eorum quae in vita geſſerunt reli-
quae [illegible] memoria ſimiliſque ſuperſint, an illae
cognitione omnium careant, quod Thomiſtae cum
ſuo Ariſtotele firmiter tenent, & Carthuſienſes ex
emplo confirmant, de Pariſienſi illo theologo ſub
intimo mortis, qui interrogatus quid illi reſtaret de
de ſcientia ſua, reſpondit nihil ſe ſcire niſi peccatum
& citato Salomonis verbo, non eſt ratio, non ſcien
tia, non opus apud inferos, concluſiſſe ille videba
tur, nullam mortuis ſupereſſe cognitionem. Quod
tamen manifeſtum eſt, non tam contra Platonicos

rum aſſertionem q̃ contra ſcripturæ autoritatem
veritatemq́ꝫ, cum dicat ſcriptura, vidimus & ſci-
mus ſupplicia quę deus eſt, qui & omni non mo-
factorum, ſed & verborum ocioſorum & cogitationũ
rationem redditurum. Sunt etiam q̃ de animarum
ſeparatarũ apparitionibus plura ſcribere & refer-
re audeãt, ita q̃ non tam ab euãgelica doctrina &
ſacris canonicis, atq̃ etiam præcipiat Apoſto-
lus, ne angelis de cœlo credendum eſſe, ſi quid an
nunciarent aliud quam quod traditum eſt. Adeo
penes illos antiquatum eſt euangelium, ut citius
magis credant viri ex mortuis renunciãti, quã
prophetis quam Moyſi, quam apoſtolis. quanq̃
euangelica tantũ profecto huic doctrina atque ſenten
tia diuitis ſepulti in inferno, qui putabat non cre-
dituros ſuperſtites fratres, ſi quis ex mortuis iret, e
teſtificaretur illis. Cui ſic opinanti in euangeliis cõ
tradicit Abraham inquiens, ſi Moyſi & prophe-
tis non credant, neq; ſi quis ex mortuis miſſus fu
erit credent. quamq̃ tamen propter pias defunctorum
apparitiones, admonitiones, & reuelationes eſſe
non inficior, ſed valde ſuſpectas eſſe admoneo, ſa-
tana ſeſe ſæpiſſime in lucis angelum & anima-
rum effigiem transfigurante: quo circa credendi
anchora in illis non eſt figenda, ſed ad ædificatio-
nem pie acceptandæ ſunt, Non alia quæ extra ſa-
crum canonem, vel inter apocrypha ſunt circũ-
feruntur de his nugamenta [illegible] libelli Tunda
li, & qui reuelationes animarum inſcribitur, &
alii quamplures complis, concionatores quidam in
peritam plebeculam territant, & nundinula ex-
cerpiunt. ſcripſit etiam recentibus diebus de ſpiri
tu quodam Lugdunenſi fabulam, promercatum
quidam Gallus homo nequam & impoſtor. Et

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

laudata autem ſcriptoribus, ut [illegible] Caſſianus & Iacobus de paradiſo Carthuſianus, verum nihil uſquam laude [illegible] ſapienter, quae veram charitatem & [illegible] noſtra [illegible] aedificent, ab his [illegible] apparitionibus [illegible] eccleſiarum [illegible] peregrinationes, orationes, [illegible] & reliqua popularis pietatis opera [illegible] ſunt, quae tamen multo melius [illegible] praeceptis eccleſiae, verum de his apparitionibus ſatis ſcripſimus in [illegible] de homine. At vero [illegible] de occulta philoſophia, ſed [illegible] ad philoſophica. Inter omnes qui animam immortalem aſſerunt, animarum [illegible] nem communi conſenſu affirmant, & rationales animas ad rationis expertia corpora, & ad plantas uſque tranſmeare per tempus quoddam periodos, vel ut aliter contingit, horum [illegible] autorem ferunt Pythagoram de quo in tranſfigurationibus ſic cecinit Ouidius.

Morte carent animae, ſemperque priore relicta,
Sede nouis domibus viuunt habitantque receptae.
Ipſe ego nam memini Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram, cui pectore quondam,
Haeſit in aduerſo grauis haſta minoris Atridae.
Cognoui clypeum laeuae geſtamina noſtrae
Nuper Abantaeis templo Iunonis in Argis.

Multo plura de hac Pythagorica [illegible] ſcripſerunt Timon, Xenophanes, Cratinus, Ariſtophon, Hermippus, & Lucianus, & Diogenes Laertius, verum Iamblichus & plerique alii cum Triſmegiſto non ab hominibus ad rationis expertia animalia, neque ab illis in [illegible],

ſed ab animalibus ad animalia, et ab hominibus ad homines transmigrationem continuam fieri conſentiunt: ſed & iam philoſophi ex quorum numero Euripides Anaxagoræ conſectator & Archelaus phyſicus, atque poſt eos Auicenna, qui priſcos homines aliquando ex terra natos tradunt, eo ipſo nõ minus ridiculi poetis, qui homines quoſdam ſatiuos ex ſerpentum dentibus progenitos fabulantur. Sunt qui generationem omnino negent, vt Pyrrho Elienſis, ſunt & qui negent motum, vt Zeno.

De metaphyſica. Cap. LIII.

S. Ed ad vlteriora progrediamur oſtendamusque philoſophos illos nõ ſolum de iis quæ in rerum natura videntur, ſed etiam de ſuperſtitiis cogitationum ſuarum digladiari, atque de iis rebus quæ nullis principiis tractantur, neque certũ eſt an ſint vel non ſint, vt quas abſque corpore & materia ſubſiſtere opinantur, quasque formas ſeparatas vocant, quæ quidem in rerum natura non ſunt, ſed ſupra illam eſſe putant, ideo trãs naturalia ſeu metaphyſica vocant, hinc illæ innumerabiles de diis & vndique ſibi repugnantes, nec minus impiæ quam indoctæ opiniones prodierunt. nam Diagoras Mileſius et Theodorus Cyrenaicus, nullum prorſus eſſe deum dixerunt: Epicurus autem eſſe quidem deum aſſeruit, ſed nullã inferiorum curam tenere, Protagoras eſſe nec ne nihil ſcire poſſe dixit, Anaximander natiuos deos putabat longisque interuallis orientes occidentesque, Xenocrates octo eſſe deos dixit: Antiſthenes multos quidem deos populares, ſed vnum naturalem ſummum eiusque artificem: ſed in tantam inſaniam multi eorum prolapſi ſunt, vt quos adorarent

deos proprijs manibus ipſi ſibi fabricarent, ut erat ſtatua Beli apud Aſſyrios, quos tamen facticios deos multum quam extollat Hermes Triſmegiſtus in ſuo Aſclepio. De diuina autem eſſentia loquuti, Thales Mileſius mentem dixit deum, q ex aqua cuncta formauerit: Cleanthes & Anaximenes aera deum dixerunt: Chryſippus naturalē vim rationis praeditam, ſeu diuinam neceſſitatem: Zeno diuinam naturalemq; legem: Anaxagoras infinitam mentem per ſe mobilem: Pythagoras animum per naturam rerum omnium intentum & commeantem, ex quo omnia vitam capiūt: Crotoniates Alcmaeon ſolem, lunam, caeteraſque ſtellas deos dixit: Xenophanes omne quod eſſet, deum eſſe voluit: Parmenides continentem quendam ueluti orbem, quem ſtephanen, hoc eſt, coronam pro deo ſtatuit: Ariſtoteles, qualiter coelorū motu ſatis explorata deū cognitum haberi poſſet, ex illorum natura deos commentus eſt, ac diuinitatem modo menti tribuit, modo coeli ardorem deum dicit, modo mundum ipſum deum ſtatuit, modo alium illi deum praeficit, hunc eadem inconſtantia ſequitur Theophraſtus, Tranſeo qđ Strato, Perſeus, Ariſto Zenonis diſcipulus, Plato, Xenophon, Speuſippus, Democritus, Heraclides, Diogenes Babylonius, Hermes Triſmegiſtus, Cicero, Seneca, Plinius & reliqui cenſuerunt, quorū opiniones tamen a praedictis illis & iam recitatis non longe diſcedunt. Poſſem etiam reliqua illorum liris, & verborum penitus peruerſitate, de ideis, de incorporeis, de atomis, de hyle, de materia, de forma, de vacuo, de infinito, de aeternitate, de fato, de tranſcendentibus, de introductione formarum, de materia coeli, an ea elementis ſyncera

conſtent, an ex quinta eſſentia, quam Ariſtoteles
introducit: deq; ſimilibus quae infinitis hominibus
opinandi ac dubitandi occaſionem praebent, ſatis ha
bent dicta ſatis me iudicaſſe arbitror, quam nihil
inter philoſophos de veritate ipſa conveniat, qui-
bus quo quis accedit propinquior, eo magis a ve
ro ipſo longiuſque abeſt, & a catholica religione
aberrat. Hinc erraſſe ſcimus Ioannem viceſimum
ſecundum Romanum Pontificem, volentem ani
mas beatas non viſuras faciem dei ante diem iu
dicii: ſcimus Iulianum apoſtatam Chriſtum ab-
negaſſe non alia cauſa, quam quod philoſophiae ſtu-
dioſior, humilitatem fidei Chriſtianae irridere, ac
contemnere coepit. Eadem cauſa Celſus, Porphy
rius, Lucianus, Pelagius, Arrius, Manichaeus, A-
uerrois, multiq; alii tanta rabie adverſus Chriſtum
& eccleſiam eius oblatrarunt. Hinc natum illud
apud vulgus proverbium: Maximos quoſq; phi-
loſophos, maximos eſſe haereticos ſolere: ſed &
Hieronymus vocat eos patriarchas haereticorum,
& primogenita Aegypti, & vectes Damaſci et
enim vere dicturum quicquid haereſium unquam
fuit, totum hoc & omne ex philoſophiae fontibus
ceu primo ſeminario ſcaturijt. Ab hac ferme tota
theologia adulterata eſt, ac pro euangelicis do-
ctoribus pſeudoprophetae, haeretici, ac philoſophi
nati ſunt, qui divina oracula humanis inventis ae-
quarunt, ac mutabilibus hominum dogmatibus
polluerunt, ipſamq; ſimplicem theologiam (ut ait
Gerſon) ad verboſam & ſophiſticam loquacita-
tem, ac Chimerinam mathematicam redacta eſt.
Quod praevidens Paulus apoſtolus toties nos hor
tatur ac cavere iubet, ne quis nos per philoſophi-
am depraedetur vel ſeducat. Auguſtinus etiam ad

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

ſici ab illa tutum atq; defendi. Reliqui ferme omnes theologi & ſancti patres eam a Christiana ſchola procul propellendam, penituſque exterminandam cenſuerunt. Nec deſunt etiam ethnicorum exempla, quibus ea aliquando ſufflaminatam legimus: nam ſic legimus Athenienſes Socratem philoſophiæ parentem, eieciſſe vrbe philoſophos Romanos, Meſſeniique & Lacones ne admiſere vnquam, qui etiam ſub Domitiano vrbe exacti ſunt, & tota inſuper Italia interdicti. Extat etiam Antiochi regis decretum in adoleſcentes qui philoſophari auſi ſunt, atque etiam in parentes qui liberis id admittebant, nec modo ab imperatoribus regibusq; damnati publice, ſed a doctiſſimis viris æditis libris reprobati, e quorum numero ſunt Philiſcus, Timon, qui opus nomine Syllos in deriſionem philoſophorum ſcripſit, & Ariſtophanes qui in eos comœdiam ſcripſit, cuius nomen Nubes. Et Dion Pruſias orationem ſcripſit contra philoſophos omnium eloquentiſſimam. Scripſit etiã orationem Ariſtides contra Platonem, pro quatuor Athenienſium proceribus multo eloquentiſſimam, ſed & Hortenſius Romanus vir nobiliſſima familia & eloquentiſſimus validiſſimis rationibus philoſophiam inſectatus eſt, ſed de ijs hactenus.

De morali philoſophia. Cap. LIIII.

Reliquum vero eſt quæ de moribus (vt aiũt, quibus placet) philoſophia ſiue diſcipli na eſt, hanc arbitrantur quidam non tam philoſophorum rationibus quam vſu, vita, conſuetudine, obſeruatione, ac communis vitæ conuerſatione conflari, ac pro temporum, locorum, hominũque opinione mutabilem eſſe, quæ mirum ac libi de

minis pactos, leges atque vindictas maiores docēt
consilia hominibus, nam alia aliis industria, quæ
doceri nequeunt, sed pro temporum vsu hominū
que conspirationes per fas vel nefas instituunt, quo
fit vt quod aliquādo vitium fuit, modo virtus ha-
beatur, & quod hic virtus est, alibi vitium sit, quod
vni honestum, alteri turpe, quod cuiquam iustum, a-
lijs iniustum sit, pro cuiusque temporis, loci, status,
hominum, opinionibus vel legibus. Apud Athe-
nienses licuit viro sororem germanam habere in
matrimonio, at id quod apud Romanos nephas
habebatur; quondam apud Iudæos, & hodie apud
Turcas, licet viro plures habere vxores, insuper
& pellices concubinasque; hoc apud nos Christianos
non tam nephas est, quam damnabile scelus. Lau
di in Græcia ducitur adulescentulos quam pluri-
mos habere amatores, denique tam fœminas
quam viros in scenam prodire, & populo esse spe
ctaculo, nemini in eisdem gentibus fuit turpitudi-
ni, quod cū apud Latinos Romanosque, leuitas, infa
mia, & ab honestate remota censebantur. Neque
enī pudebat Romanos, vxores ducere in conuiuia,
illasque in celebritate versari, ac primas tenere par
tes adiuuantur: Græcia vero neque in conuiuiū adhibe
tur vxor, nisi propinquorū, neque versatur nisi in inte
riore parte ædium, quæ nominatur, nisi propin
quā cognatione coniunctus intrat. Apud Aegypti
os & Lacedæmonios honorificum erat, apud nos
fores furca suspensi strangulantur. Inquit Iulius
Firmicus in astrologicis suis ad Lollianum scri-
bens: Quædam gentes ita a cœlo formatæ sunt,
vt propria sint morum vnitate perspicui, Scythe
homines sola feritatis crudelitate grassantur, Itali sue
runt regali semper nobilitate præditi, Galli stu

bili, acuti Siculi, luxurioſi ſemper Aſiatici, & voluptatibus occupati, Hiſpani elata iactantiaq; animi ſtatu te præpoſiti; habent ſingulæ nationes a ſuperis agnata ſibi morum diſcrimina, per quæ facile a ſe inuicem diſcernantur, vt cum quiſq; nationis ſit ceu in ſua, a voce, a ſermone, ab oratione a conſilio, a conuerſatione, a victu, a negocio ab amore & odio, ab ira ac malicia, ſimilibusq; enim eius facile cognoſcantur; quia cum videmus hominem ingredientem inceſſu gallinaceo, geſtu gladiatorio, vultu efferato, voce bubula, ſermone auſtere, moribus ferocem, habitu diſſoluto laciniatoac, non mora aut ſecus eſſe Germanum? nonne Gallos cognoſcimus ab inceſſu moderato, geſtu molli, vultu blando, voce delectona, ſermone facili, moribus modeſtis, habitu laſciui? Hiſpanos autem ab ingreſſu & moribus geſtibusq; faſtuis, vultu claro, voce flebili, ſermone eleganti, habitu æquiſtiſi? Italos vero videmus inceſſu tardiuſculo, geſtu graues, vultu inconſtantes, voce ſummiſſos, ſermone capioſos, moribus magnificos, habitu cõpoſitos. Nam & ſcimus etiam quia in cantu balãt Itali, gemunt Hiſpani, vlulant Germani, modulãtur Galli; ſunt in oratione graues, ſed verſuti Itali, culti ſed iactabundi Hiſpani, prompti, ſed ſuperbi Galli, duri, ſed ſimplices Germani: in conſilio eſt prouidus Italus, aſtutus Hiſpanus, inconſideratus Gallus, vtilis Germanus: in victu eſt mundus Italus, delicatus Hiſpanus, copioſus Gallus, inconditus Germanus: ſunt erga exteros officioſi Itali, placidi Hiſpani, mites Galli, agreſtes inhoſpitaleſque Germani: in conuerſationibus ſunt grauiores Itali, cauti Hiſpani, manſueti Galli, imperioſi iracundique Germani, ſunt in amore zeloty-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

pi Itali, impatientes Hiſpani, leues Galli, ambitioſi Germani. In odijs vero ſunt occulti Itali, pertinaces Hiſpani, minaces Galli, vltores Germani. In gerendis negocijs ſunt circumſpecti Itali, laborioſi Germani, vigiles Hiſpani, felices Galli. In militia ſunt ſtrenui ſed crudeles Itali, Hiſpani callidi & rapaces, Germani truces & venales, Galli magnanimi ſed praecipites. Inſignes ſunt literatura Itali, nauigatione Hiſpani, ciuilitate Galli, religione & mechanicis artificijs Germani. Et habet vnaquaeque natio quantumcunque etiam ſiue ciuilis ſiue barbara, peculiares mores cuiuſque ſibi a coeli influxu a caeteris diuerſos, quibus nullam artem philoſophiam ſuper addere nequeant. Sed ſola naturali virtute abſque omni diſciplina hominibus adgenerantur. Sed conuertamus ſermonem noſtrum ad eos, qui nobis harum rerum diſciplinam ſcriptis tradidere. Hi enim functi ſerpentis officio, eum nobis fructum dedere, cuius guſtu diſcamus ſcire bonum et malum, haec enim prima eorum peſtilens opinio eſt, bonum & malum non eſſe ignoranda: ita demum aiunt meliores virtute homines ſequuturos, & vitia fugituros. At quanto certius & vtilius, quanto etiam felicius foret, mala non modo non facere, ſed & penitus ignorare. Quis neſcit eo ipſo [illegible] miſerum factum, cum primi humani generis parentes, quid boni eſſet, quidque malum didicerunt: ac idcirco forte condonandus eſſet philoſophis hic error, ſi non eſſent ſub virtutum ac bonorum nomine, nos peſſima mala, peſſimaque vitia docerent. Sectarum autem illorum genera tractauerunt, haud paucarum, vt Academica, Cyrenaica, Eliaca, Megarica, Cynica, Pyrrhonica, Stoica, Peripatetica, & pleraque

alias De bis inter cæteros, ita philoſophatus eſt Theodorus ille, quem nuncupatum eſſe deum memorant ſcriptores, videlicet furto & adulterio, ſacrilegio quoque cum tempeſtiuum erit, daturum operam ſapiens, nihil quippe horum turpe natura eſt, ſed ſi auferatur ex illis vulgata opinio, quæ ſtultorum imperitorumque plebecula conflata eſt, ſapientem publice abſque vllo deprehenſionis rubore ſcortis congreſſurum. Atq; ſunt damnabilia [illegible] loſophi placita, quibus neſcio an quid tradi poſſit corruptius: niſi quam legimus ab Ariſtotele probatam, & in Creta lata quoque lege permiſſam maſculam venerem, quam & Hieronymus Peripateticus ea ratione celebrat, inquiens quòd [illegible] ſa multarum tyrannides ſublatæ fuerunt. Ariſtotelis autem verba in politicis vbi credit vtile eſſe reipublicæ, ne in plebeis hominibus nimia ſit ſoboles, hæc ſunt: Ad cibi temperantiam, velut perutilem, multa legiſlator ſapienter ac ſtudioſe cogitauit, & de mulierum diuortijs, ſiquidem ne ſuperſtitem pareret multitudinem, cum maſculis indulſit concubitum. Hic eſt ille ARISTOTELES, cuius mores à Platone improbati, vnde exortum illius in magiſtrum odium & ingratitudo, qui ſeſe [illegible] [illegible], Athenis clam [illegible] profugit, qui in benefactores ingratiſſimus, etiam Alexandrum illum magnum à quo ample magnificeque ornatus extitit, quoque illi vitam, corpus, animamque credebat, ac patriam [illegible], Stygia aqua veneno peremit: qui etiam de anima male ſenſit, locum gaudij poſt mortem negauit, qui veterum dicta compilans, malignéque interpretatus, ingentem laudem ſibi ac calumnia quæſiuit, quam inueteratus dicta

malorum ex ſcientiæ immoderata cupiditate in tabem verſa, libriſq; intulit necem, ipſis demonibus ſignum ſacroſanctiſſimum, qui docuerunt ſilium ſcire; digniſſimus perfecto hodie Lauanienſium aliorum doctor, & quem Colonienſis erat theologi etiam dedit adminiculum, librumq; ſub prælo euulgatum adderem, cui titulum fecerunt de ſalute Ariſtotelis: ſed & alium verſu & metro de vita & morte Ariſtotelis, quem theologica inſuper gloſſa illuſtrarunt, in cuius calce concluditur Ariſtotelem ſic fuiſſe Chriſti præcurſorem in naturalibus, quemadmodum Iohannes Baptiſta in gratuitis. Sed ne longius digrediamur a propoſito, quid de felicitate ac ſummo bono ſenſerint philoſophi audiamus: hanc namq; alij in voluptate poſuerunt, vt Epicurus, Ariſtippus, Gnathia, Eudicus, Philoxenus & Cyrenaici; alij cum voluptate honeſtatem copularunt, vt Dinomachus & Calipho; alij id in primigenijs naturæ collocarunt, vt Carneades & Hieronymus Rhodius, alij in indolentia, vt Diodorus, alij in virtutibus, vt Pythagoras, Socrates, Antiſtes, Empedocles, Democritus, Zeno, Citieus, Cleantes, Hecaton, Poſſidonius, Dionyſius Babylonicus, & Antiſthenes, & Stoici omnes, quibuſque ex noſtris theologis illis quodammodo adhærentes, adhuc diſputant de connexione virtutum, & quod ſit illud commune felicitatis fundamentum, in quod omnes virtutes concurrere debent, niſi enim omnes in vnum conflauerint, nequaquam faciunt hominem felicem, etiam ſi vna ſola defuerit: cum itaque diſpares & quodammodo pugnantes virtutes ſint, liberalitas & parſimonia, magnanimitas & humilitas, miſericordia &

iuſtitia, contemplatio & felicitatem operis in bequẽ
ti miniſterio, & huiuſmodi multa, niſi oẽs in vno
conueniant concordes, iam nõ virtutes, ſed vitia
cenſeri poſſent. Illud autem quod animaduertere om
nes debent, Ambroſius & Lactantius cum Ma-
crobio Platonem in ſua republica ſeciſſe iuſtitiã
putant, alij temperantiam modum omnibus im-
ponentem, alij pietatem, vt Plato in Epinomide,
alij charitatem, ſine qua nullus eſt profectus in v-
tutibus, vt ſentit Paulus & adhuc ſuper illis argu
mentatur Thomas, Henricus & Scotus, & alij:
ſed modo tentamus felicitatem adhuc poſuerũt
alij in fortuna, vt Theophraſtus ſed Ariſtoteles in
fortuna, non principalis vocabulis coniuncta,
quidam in voluptate, ſed virtutum bonis locata,
quali non eiſdem etiam Epicurus ſuam volupta-
tatem locauit: cæteri denique peripatetici in ſpe
culatione, Herillus philoſophus, Alcidamas, & So
cratici multi ſummũ bonũ putabãt ſcientiã, verũ
Tiberini populi Chalybibus vicini, quorum me
minerunt Apollonius & Pomponius, ſummam ſi-
ſtimque ſummam eſſe felicitatem dixerunt. Sunt
& qui ſummum bonum in ſilentio poſuerunt: Pla
tonici vero cum ſuo Platone & Plotino diuina ſe
cedentes, in viſione cum ſummo bono felicitatẽ
locauerunt. Bias Prienæus in ſapientia, Bion &
Boryſthenes in prudentia, Thales Mileſius in ha-
rum congerie, Pittacus Mitylenæus in bene agere,
Cicero in omnium rerum vacatione ſed & nihil in
ſolo deo inueniri non ſit. Tranſeo reliquos plebeos
philoſophos, qui omnem felicitatem ſuſtulerunt,
vt Pyrrho Elienſis, Carneades, & Xenophanes &
qui ſummam felicitatem in gloria, honore, pote-
ſta, ocio, diuitijs, & ſimilibus locarunt, vt Perſæ

des Corinthius, & Lycophron, atque alii de quibus [illegible]: Quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. Quorum filii sicut novellae plantationes, in iuventute sua. Filiae eorum compositae, circumornatae ut similitudo templi. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Oves eorum foetosae abundantes in egressibus suis, boves eorum crassae. Non est ruina maceriae neque transitus, neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui haec sunt. Iam & de voluptate alia duorum sententia, qui (ut superius audistis) Epicurus summum bonum arbitratur contra Archytas Tarentinus, Antisthenes, Socrates hanc summum malum dicunt. Speusippus autem & aliqui veteres Academici dixerunt voluptatem & dolorem esse duo mala inter se opposita, bonum autem hoc, quod inter illa medium esset. Zeno censuit voluptatem neque bonum neque malum, sed esse indifferens. Critolaus peripateticis et Plato voluptatem dicit malum, multorumque malorum escam atque parentem. Longum nimis esset omnium adferre de felicitate opiniones, & congeriem facere ex his quas alii quam plurimos libros compleverunt, nam ducentas & octoginta de illis a Marco Varrone collectas opiniones meminit Augustinus, quarum famosiores hic recitasse satis possumus. Sed videamus nunc, quomodo haec cum Christo conveniant, apparebitque felicitatem beatitudinemque nobis non acquiri per virtutem Stoicam, nec per purgationem Academicam, nec per speculationem peripateticam, sed per fidem & gratiam in verbo dei. Audistis enim quomodo felicitatem seu beatitudinem philosophus, alii ponunt

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

in voluptate ſed Chriſtus in fame & ſiti:alij in ho
neſtate & fama & ſplendore nominis,ſed Chri-
ſtus in maledictione & odio hominum:alij in pu
dentia,ſanitate,lætitia,& indolentia,ſed Chri-
ſtus in fletu & luctu:alij in prudentia & ſcientia
ac virtutibus moralibus ſed Chriſtus in innocen-
tia & ſimplicitate,& munditia cordis:alij in for
tuna,ſed Chriſtus in miſericordia:alij i gloria bel
li et ſubactione terrarum,ſed Chriſtus in patientia
in honore et pompa,ſed Chriſtus in humilitate,be
atos vocans mites:alij in potentia & violentia,
ſed Chriſtus in pſecutione:alij in diuitijs ſed Chri-
ſtus in paupertate.Docet Chriſtus abſolutam vir-
tutem non niſi gratia deſuper data acquiri,philo
ſophi hanc proprijs viribus & aſſuetudine para
ri,docet Chriſtus omnem concupiſcentiam eſſe pec
catum,contra philoſophi inter medias eas nume-
rant,quæ nec virtutis nec vitij cēſentur,eaſdē
autem virtutes ſi quando mediocriter afficiantur.
Docet Chriſtus de omnibus benemerendum eſſe,
etiam inimicos diligendos,libere mutuum dandū
de nullo vindictam ſumendam,omni petenti tri-
buendum:contra philoſophi non niſi his qui be-
neficium compenſant beneficio,contra quos licere i-
raſci,odiſſe,contendere,belligerare,fœnerari.Por
ro ſi nobis cura ſit liberi arbitrio ac rectæ rationis
dictamine atque naturali lumine Pelagianos hæ
reticos dedere.Tota itaq; moralis philoſophia (te-
ſte Lactantio) falſa eſt & inanis,nec ullum ad
iuſtitiam inſtruendam,nec officium hominis rationemque
confirmanda,tota denique his diuinæ legi ipſique Chri
ſto repugnat, veriusq; gloria nulli alij debeatur q
lucranti.

De politica. Caput LV.

AD hanc philoſophiam pertinet etiam politica, quae eſt ars adminiſtrandae reipublicae: eius vero tres ſunt ſpecies, videlicet monarchia, quae eſt unius regimen: ariſtocratia, quae eſt paucorum, ſed nobilium, divitum, ſeu optimatum: democratia, quae eſt plebis ſive popularis. His affines ſunt tyrannis, oligarchia, & anarchia. Verum quae harum perfectiſſima ſit inter ſcribentes nondum convenit. Nam qui monarchiam antecellere diſputant, naturae exemplis opinionem ſuam ſtabiliunt, dicentes, quod ſicut in univerſo unus eſt ſummus deus, in ſtellis unus ſol, et unus in apibus dux, unus in gregibus, in armentis rector unus, & grues unam ſequuntur, ſic in republica oportere unum eſſe regem tanquam caput, a quo reliqua membra dependeant. Hanc prae caeteris probarunt Plato, Ariſtoteles, Apollonius, quibus ſubſcribunt ex noſtris Cyprianus & Hieronymus. Qui vero ariſtocratiam extollunt, aiunt nihil melius rebus magnis adminiſtrandis quam plurium optimorumque in unum conferentium conſultationem: cum ex pluribus optimis neceſſe ſit optima conſtare conſilia, neminem autem ſolum ſatis ſapere, ſolius dei hoc munus eſſe. huic quoque opinioni ſubſcribunt Solon, Lycurgus, Demoſthenes, Tullius, & fere omnes alii veteres legiſlatores, etiam Moſes: quibus conſentit etiam Plato, eam rempublicam & civitatem in qua res in optimo feliciſſimoque ſtatu videri conſtitutam, quae a ſapientibus regeretur, quibus placet, ſi adiiciamus etiam a nobilibus, ſiquidem haec opinio eſt multorum conſenſu firmata. Qui autem popularem rempublicam praeferunt, hanc omnium pulcherrimo nomine appellatam iſonomiam, hoc eſt, iuſta aequalitate omnia

eſſe in commune referuntur, & conſilia omnia à multitudine eſt haud dubie omnia inſunt, ea plura certiora. Denique vox populi, vox dei: hinc quicquid hominibus placet, quicquid communi populi conſenſu ſtatuitur, hoc tanquam a deo ipſo dictatum, optimum atque iuſtiſſimum eſſe praeſumatur neceſſe eſt. Hoc denique regimen tutius eſſe aiunt quam optimatum, ex eo quod multitudine [illegible] a ſeditionibus populus raro unquam vel extra modum ſit difficile, optimatum autem maxime et ſepiſſime, praeterea in populari regimine omnium eſt aequalitas et libertas, nullorum tyrannide oppreſſa, ubi pares honorum gradus, nec quiſquam vicinis praeſtat, ſed unuſquiſque & omnis multitudo per vices imperat & imperatur, hanc igitur prae caeteris laudarunt Othanes Perſa, Eufrates, & Dion Siracuſanus, & nos videmus hodie hac democratia Venetos & Helvetios prae omnibus Chriſtiani orbis principatibus maxime florere, proventuque & perennis diuturnum, & ſolidae laudem, atque victoriae palmam obtinere; & Atheniſium reipublica olim lautiſſime potentiſſimeque imperium, ſola democratia regebatur, omniaque agebantur a populo & apud populum. Atque Romani olim omnes has adminiſtrationes perpeſſi, magnam imperii partem ſub populari democratia adepti ſunt, nec unquam peius habuere quam ſub regibus & optimatibus, peſſimeque ſub imperatoribus, ſub quibus omnis eorum potentia naufragium fecit. Itaque quaeſtione enim melior principatus facile dijudicari poteſt, cum quiſque ſuos aſſertores habeat et impugnatores. Reges enim quibus pro libidine omnia licet impune facere, rariſſime ſe contemperant, nec unquam ſine bellorum ſtrepitu regnant. Ha-

het quoq; hoc in ſe regalitas peſtiferum malum; vt etiam ſi qui olim fuerint viri optimi omni mo-rumq; conſenſu probati, mox regiam adepti tan quã peccandi licentiam inſolentes peſſimique euade-rent, [illegible] in Caligula, Nerone, Domitiano, Mithri-date, & pluribus alijs viſum eſt; quin etiam in Sau le, Dauide, Solomone, electis a deo regibus, atque li teræ produnt; atque ex omnibus regibus Iuda vix pauci ſunt probati, ex Samariæ regibus nullus, ſed & qui hodie reges & imperatores, principes ha bentur, non pro populo, pro ciuibus, pro plebe, pro iuſtitia, ſed pro nobilitate tuenda commendanda[illegible] nati conſtitutiue ſibi uidentur, atque ſic regnant, vt non eorum cuſtodiæ traditæ, ſed rapinæ & de-populationi datæ ciuitates [illegible] videantur, qui ab omnibus auferunt ac ſubiectis vtunt pro arbitrio, interdum eos pro placito, & conceſſa eis de-ſuper poteſtate in ſubditos abutuntur [illegible] tionibus, plebẽ [illegible], alias exactionibus, cæteris vectigalibus, alijs ſuper alijs ſine modo, ſi-ne fine, onerantesq; ipſi qui [illegible] eum, tũ non in commune bonũ, ſed in ſua commoda il lud faciunt, [illegible] ſubditis bonis eſſe quos ipſis be ne [illegible] habeant [illegible] velint [illegible] quæ & quo ſufficere laude [illegible] leges arcte ſanciunt, ſed auaritiã & crudelitatẽ iuſticia veſtiunt, [illegible] [illegible] ſupplicijs bonorũ [illegible] [illegible] in hoc ty rannis [illegible] meliores quos cupiunt [illegible] plurima [illegible] [illegible] delinquentium viri ſunt tyranni, [illegible] diuitiæ ſunt principũ. Erat mihi olim in Italia cũ poten-te principe conſuetudo [illegible] familiaritas, quem [illegible] allegi, vt Gibellinorum ac Guelforum fa-

tiones in dominatu suo cupidiores, facile est mu- tu illius factionis occasione ad [illegible] multa ciu [illegible] in multis [illegible] suo [illegible] inferri ge- nū de hoc latius infra de nobilitate politica di- cemus; ubi aūt respublica [illegible] ta- men, in eadē cum ipsa republica degunt, ad- uersum, simulāt[illegible] apte [illegible] in cōtu[illegible] decreuerunt, & sūt unusquisque [illegible] plenis, ne primus esse uult, odia inter se [illegible] exercent, unde saepe factiones, seditiones & caedes, & ciui- lia bella, in republica priscos excitarunt. Cuius rei infinita exempla, & Graecorum & Latinorum hi- storiae commemorant, & hodie adhuc plures Italiae ciuitates, misera illorum spectacula p[raebent]. Admini- strationi uero populari perinde ac pessimae omnes sunt sermones, hanc maxime accusandi Vespasia- no dissuadet Apollonius, & Cicero ait nō esse ra- tionem in uulgo, non consilium, nō discrimen, nō diligentiam, ut Poeta canit:

Scinditur incertum studia in contraria uulgus.

& [illegible] a populari multitudine nihil esse insolentius, nihil inscientius, proprium[que] ple- bis nihil intelligere, sed actus [illegible] sine con- silio praecipitata ruere, torrenti fluminis similes. Demosthenes quoque populum malam bestiam uocat, & Plato hunc beluam multorum capitum nominat, cuius meminit Horatius, & Phalaris ad Egesippum scribens: Populus omnis, inquit, teme- rarius est, demens, [illegible] in quo- cunque contigerit [illegible], perfidus, in- certus, [illegible], proditor, fraudulentus, [illegible] uilis, & ad iram & laudem facilis: hinc est q[uod] in [illegible] republica populo placere [illegible] [illegible] [illegible] & Lycurgus legislator

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

Lacedæmonius interrogatus aliquando, cur in republica ſua ſtatum popularem non conſtituiſſet, reſpondit interroganti, tu prius in domo tua effice principatum popularem. Ariſtoteles quoque in ethicis refert adminiſtrationem populi eſſe peſſimam, vnius vero optimam. Eſt enim plebs [illegible] princeps & prauarum conſuetudinum magiſtra, ingeniiq; malorum cumulus: nec enim rationibus, nec autoritatibus, nec ſuaſionibus flecti poteſt, cū illas non intelligat, has aſpernetur, ad perſuaſiões vero indocilis eſt & obſtinata, [illegible] [illegible]ſſima, ſemper noua cupiens, & odiens præſentia, nec ſapientum doctrina, nec patrum diſciplina, nec magiſtratuū autoritate, nec maieſtate pricipum contineri poteſt, quam [illegible] nunquam ſine periculo, ut ſiniſtra ſapientum conſilia audita ſunt: ſemper fere multitudinis ſtulticia præualuit: ſicut nemini eſt [illegible] opinione ad Athenienſes in [illegible], de equi introductione in Magio Campano, ne Annibal in vrbem reciperetur conſulenti, in Paulo Aemilio pugnā Cānenſem dissuadenti, denique in tot prophetarum domini prædictionibus a populo Iudaico minime exauditis. Proinde populiſcita, ac plebis placita quomodo poterunt eſſe bona, cum popularis iſta multitudo fere ſemper quæ optima ſunt ignoret, cum maior illius pars manuarii ſint opifices, non quia nouit iuſtitiæ & æquitatis ratione, ſed in numero conſiſtet, ut qui ſemper plures ſunt mali q̄ boni, nec exacte rerum ducitur iudicio, ſed ſtudio multitudinis & numero, ſicut ait Plinius ille ſenior: Numerantur enim ſententiæ non ponderantur, nec enim quod prudentioribus, ſed quod pluribus viſum eſt in populari conſultatione maiora

ciuiles vires, inter quas cum omnes ſibi habeã-
tur æquales, nihil eſt tam inæquale quam æquali-
tas ipſa, promiſcuo ſcilicet plebis impetu nihil ſtabi-
liter ſtatuitur, nihil conſtans: quæ in peius collapſa
ſunt, in melius reſtituuntur, quia quæ optima inſti-
tuta ſunt plebis licentia potius conturbantur tol-
lunturque. Inter has autem tam diuerſas reipubli-
cæ adminiſtrationes plerique mixtam ex duabus
ſpeciebus poteſtatem delegerunt, vt qualem Solon
ex optimatibus & populo inſtituit, omnibuſque ex
æquo ſuos honores communicauit, plerique etiã
mixtam ex omnibus, cuiuſmodi erat Lacedæmo-
niorum: rex enim apud eos erat perpetuus, ſed qui
tantum bellorum tempore dominaretur, erátque
optimatum ſenatus e potentioribus & ditioribus:
ephorique qui ex plebe creabant decem perpetu-
us, qui vim nec ſique haberent poteſtatem, ſtatum
plebis repræſentabant. Apud Romanos olim demo-
cratia propter ſenatus autoritatem mixta erat a-
riſtocratia, multa enim apud populũ, nõnulla apud
ſenatum impetrabantur. Hodie multis locis reges
& principes pro arbitrio imperant, tamẽ optima-
tes prouinciarum ac magiſtratus conſilijs rebuſq;
gerendis adhibent: atque hinc oritur quæſtio q̃ re-
publica melior ſit, an in qua princeps malus & cõ-
ſiliarij boni, ſiue, vbi princeps bonus probuſq;, ſed
conſiliarij praui. Marius Maximus & ſimiles capi-
tolinus ac multi alij priorem eligũt, quibus tamẽ
alij multi grauiſsimi autores contradicunt, nam ex-
perientia ipſa vidimus ſæpius a bono principe
malos corrigi, quã malum principẽ a bonis emenda-
ri. Tandẽ vero vt reſpublica optime adminiſtretur,
nulla philoſophia, nulla ars, nulla ſcientia [illegible]
ſed probitas rectorum. Optime enim vnus, opti-

ent pauci, optime populum imperare, ſi probi ſint, peſſime autem ſi ſint improbi. Sed quod mirum videtur improbitatem ... cum agrum colere, gregem paſcere, nauim regere, familiam gubernare, liberos educare, multi ſe nunc ignorare aut neſcire aut non poſſe fateantur, tamen magiſtratum in vrbibus agere, gregem & principem ſe gerere, & quod difficillimũ eſt, populis & nationibus imperare, impoſſibile natura negatum putant. Cæterum quod ſpectat hic ad ciuilium legum ſcientiã, quibus etiam reipublicæ & ciuitates conſtant, reguntur, augentur, atque ſeruantur, dicemus inferius.

De religione in genere. Cap. LVI.

AD reipublicæ integritatem pertinet etiam religio, quæ eſt diſciplina quædam ſacrorum ſacrorum ac ceremoniarum, per quã ſeruam interna & ſpiritualium tanq̃ per ſigna quædam admonemur, quam Cicero definit diſciplinam, per quam mortales familiaritatem cum dijs diuini cultus exercentur, quam quidem ciuitatibus maximam vtilem & neceſſariam eſſe teſtatum eſt cũ Cicero, tum etiam Ariſtoteles. Sic enim ait in Politicis: Oportet principem præ alijs deicolum videri, minus enim putant ſubditi a talibus pati aliq̃ iniquum, & minus machinantur contra tale tanq̃ habeat propugnatores etiam deos. Religio autẽ a natura ſic hominibus inſita eſt, vt plus illa q̃ rationalitate a cæteris animalibus differamus. Quod autem nobis naturaliter inſita ſit religio, ipſe teſtatur Ariſtoteles, cum ex eo liqueat, q̃ quoties in ſubitaneis periculis & timoribus aliq̃ perturbatione obruimur, confeſtim antequam aliquid perſcrutamur, & ante omnia eleuamus ad diuinum numen

rationem confugimus, natura videlicet nos alio[illegible] alio praeceptore divinum auxilium implorare edocente. Itaque ab initio creationis mundi Cain & Abel ipſi deo religioſe ſacrificarunt: ſed Enoch primus fuit, qui eum deum invocandum eſſe, inſtituit. Quare de eo dicit ſcriptura: Tunc tandem coepit invocari nomen domini. post diluvium a multis multa & multis gentibus religionum leges datae ſunt. Nam Mercurius & Menta rex Aegyptiis, Meliſſus Iovis nutritor Cretenſibus, Faunus & ante illum Ianus Latinis: Numa Pompilius Romanis, Moſes & Aaron Hebraeis, Orpheus Graecis, tum Cadmus Agenoris filius ex Phoenice myſteria, & [illegible] deorum ſimulacrorum conſecrationes, & hymnos, caeteraque ſacra, pompas, & celebritates, quibus diis honores impenderent, Graecis primum tradidiſſe legitur. Quin etiam in furorum & ſcelerum memoriam eſſe tradiderunt, non tantum nomina deorum dederunt, ſed etiam infauſtarum ſacra celebrarunt. Romani [illegible] adulterum & ſtupratorem, & Febri publicum phanum in palatio dedicarunt, & aram malae Fortunae in Eſquiliis, qui etiam apud inferos invenerunt quos colerent deos, ipſosque infernorum principem omnium infimum & miſerrimum ſatanam ſub Ditis, Plutonis, & Neptuni nominibus venerantes, aſſignantes illi cuſtodem mancipium Cerberum, hoc eſt, carnivorum, qui ſemper circuit quaerens quem devoret, nulli parcens, cunctis nocens, omnes accuſans, hinc diabolus quaſi criminator appellatur, unde Poeta canit.

Dum Herebi populo poſcebat crimina vitae,
Nil hominum miſerans, iratus [illegible] umbris,
Stant furiae circum variaeque ex ordine mortes,

[illegible] multiſonas exerceri pœna catenis.
Coluerunt quondam Aegyptij cum dijs falſis etiã animalia bruta & monſtra, & ſunt adhuc hodie qui idola & ſimulacra colunt. Quin Turcæ, Saraceni, Arabes, Mauri, & magna pars Indiæ hodie Mahumetum colunt abſurdiſſimæ religionis conditorem, & Iudæi in ſua perfidia adhuc perſiſtẽtes venturum eorum Meſſiam pertinaciter expectant. Et in ipſa Chriſtianitate diuerſis temporibus & regionibus plurimæ noſtri religionum nomine pullularunt, mirum quot legibus inter ſe diſſidentes circa ritus, circa ceremonias, circa cultũ, circa cibos, circa ieiunia, circa veſtitũ, circa quæſtus, circa pompas, circa mitras, & circa purpurã & eiuſmodi, ſed unum admirabilium [illegible] opinionum, quod illi his ambitioſis moribus in cœlum poſſe aſcendere putant, quibus Lucifer olim cœlo decidit, at cum omnia iſta religionũ leges, nullo alio fundamento incumbunt, [illegible] placitis, nec aliam inſuper certitudinem regulam habent, niſi ipſam credulitatem. [illegible] rate ab initio mundi quot ſunt, quot fuerunt, in religione ſtudia, quot ceremoniæ, quot cultus, quot ritus, quot hæreſes, quot placita, quot vota, quot leges, & nondum a tot ſeculis homines ad rectam fidem perducere potuit religio abſq; verbo dei, q incarnato, & in cruce de diabolo triumphante, deiecta ſunt templa & idola, & deorum pontifices ablati, defeceruntq; oracula:

Ablata eſt Pythij vox haud reuocabilis illi,
Temporibus longis namq; iam ceſſat Apollo,
[illegible] occluſis ſiluit tripos ille peractis,
[illegible] patria & ſedens [illegible].

Ex quo enim verbum dei per euangelij [illegible]

illucescere cœpit mundo, omnes dij gentium velut fulgure tacti corruerunt, ſicut apud Lucam ait Chriſtus, vidi ſatanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Verum quod hic ad idolũ, & ad theologiã, & ad canonum decreta pertinet, diſcutiendum mitto eius, nec hic de religione loquimur, quantũ ad eas artes quæ ad ſacerdotũ quæſtũ, & ad rempublicã ſpectant, ſimulacris, ſtatuis, imaginibus, templis, phanis, ſacellis, feſtis, pompis, & ſacerdotiorum magiſtratibus dicendum ante, de quibus alibi etiam placita theologica, anno milleſimo quingẽteſimo decimo, per me Coloniæ declamata amplo ſermone diſputaui, quo certe à ea ſic ſimiliſſima fratre indigenas, oſtendi necetiam in illis quæ coho- neſtandæ religionis cauſa, & ad hominum ſalutẽ inuenta ſunt, ſæpe non minimam inueniri cõſuetudine malitiam, quod ita eſſe nunc per ſingula diſcurrentes monſtrabimus.

De imaginibus. Caput LVII.

IMaginum itaque cultum, iam ab antiquo non omnes populi admiſerunt, ſiquidem Iudæi (vt narrat Ioſephus) nihil magis exhorruerunt quam ſimulacra, nec aliquam effinxerunt imaginem eius quem colebant, neque enim quicquam erat in monumentis. Lex ſiquidem dei per Moſen prohibuit diis ſimulacra fieri, aut in templis poni, aut adorare coram eis. apud Seres populos (teſte Euſebio) etiam lege cautum erat, ne ſimulacra venerarentur. In Romanorum quoque templis, apud Clementem & Plutarchum, ex decreto Numæ, annis centum & ſeptuaginta ab vrbe condita, nullam imaginem neque fictam, neque pictam eſſe conſpectam legimus. Auguſtinus quoque idem teſtatur, autore Varrone, cuius, inquit, verba clariſſi-

teſtatur, nullū fuiſſe in vrbe ſimulacrū deorū
per ānos centū ſeptuaginta, factūq; deinceps, vt ex
imaginum ac ſtatuarū multitudine, religionis cul-
tus negligeretur atq; contēptui haberetur. Perſae eti
am (teſtibus Herodoto & Strabone) ſtatuas non
erigebant. Aegyptiorum aūt in iſta ſumma erat
impietas & ſtultitia, exinde mos gentes occupa-
uit, qui quidē corruptus gentiliū mos & falſa reli-
gio cū ipſi ad Chriſtianiſmū cōuerti coeperunt, noſtrā
quoq; religionē infecit, & in noſtras eccleſias ſimula
cra & imagines, multaſq; pompas ſteriles cere-
monias introduxit, quorum nihil omnino fuit apud
primos illos & veros Chriſtianos. Hinc coepimus
diuorū noſtrorum muta ſimulacra in tēpla noſtra in
ducere, & in aras dei magnis venerationibus col
locare, & quē hominē veri dei imaginē nephas du
cimus conſcendere, ea inſenſata veneramur ſimu-
lacra, illis inclinamus capita, infigimus oſcula, of
ferimus lumina, ſuſpendimus anathemata, acco-
modamus miracula, committimus conſecrationes,
denique illis peregrinamur, illis vouemus, illa co-
limus, ac tantū nō adoramus, nec dici poteſt q̄ta
ſuperſtitio, ne dicā idololatria penes rudē & indo-
ctam plebē agatur in imaginibus, conniuentibus
ad iſta ſacerdotibus, hinc non paruū lucri quaeſtū
percipientibus, atq; hic tenent ſe Gregorii verbis
dicentis: Imagines eſſe libros vulgi, vt poſſit rerū
memoria retineri, atq; in his legant, qui literas
non didicerunt, illiſq; conſpectis ad dei contempla
tionem trahantur. Verū haec ſunt excuſantis Gre
gorii humana commenta, licet ſanctus ille vir ima
ginum probet, non cultum. Alia autem ſunt verita
tis dei praecepta, non enim decet nos ex mutis ima
ginum libro diſcere, ſed ex libro dei q̄ eſt liber legis

pturarum. Qui ergo cupit deum noſſe eum requi-
rat ab imaginibus pictorum & ſtatuariorum, ſed (ut
inquit Ioannes) ſcrutetur ſcripturas quae teſtimo-
nium perhibent de illo. Qui autem neſciunt legere
q̄ audiant verbum ſcripturae, fides enim ex auditu (ut
ait Paulus) ex auditu eſt, & Chriſtus apud Ioan-
nem ait: Oues meae vocem meam audiunt. Lamen
enim ſi (quod ait Chriſtus) nemo poſſit venire ad
eum niſi pater traxerit illum, et nemo venit ad pa
trem niſi per ipſum Chriſtum, cur aſſerimus glo-
ſas deſcribentes illam picturis & ſtatuis, ac ſi
poſſent trahere in contemplationem dei. Accedit
ſtue etiam reliquiarum cultus immoderanti
mur enim, nec quiſquam negare poteſt ſanctas
eſſe ſanctorum reliquias, & quae aeternitatis glo-
ria fulgebunt aliquando, ideoque nobis ſumma re-
uerentia colendas. Fatemur etiam ſanctos ipſos
licet in omnibus locis exaudiant per inuocantes,
magis tamen ubi aliquid reliquiarum ſuarum ue
lut pignus habent. Sed quia non omnium certitu-
do eadem eſt, cum variis in locis putentur ſancto
rum eorundem eaedem tamen pignora, neceſſe eſt hoc
in illorum ſultam conſi. etiam eſſe oportere, ne
igitur in idololatriam vel ſuperſtitionem incidamus,
ratio eſt fidē rebus viſibilibus nō affigere, ſed co
lere ſanctos in ſpiritu & veritate per dominum noſtrum
Ieſum Chriſtum, illorum opem implorantes. Certiores
namque reliquias & digniores nō habemus ſacramē
to corporis Chriſti, quod veluti ſanctum ſancto
rum in omnibus templis noſtris ſeruatur, quē corā
Chriſtum veneramur & adoramus praeſentem,
qui licet ubique praeſens ſit, ibi tamen etiam corpo
raliter praeſens eſt. Sed amictum ſacerdotale gerit,
quam homines non modo ex lignis & lapidibus,

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

Sed etiam ex mortuorum ossibus, & sanctorum martyrum reliquiis maximae auaritiae suae captantes, suae rapinae instrumenta fecerunt, aedificant sepulchra confessorum, exponunt reliquias martyrum, vendunt illorum contactus & oleum, exornant illorum simulacra, & festa illorum magnis pompis decantant, praedicant illos sanctos & extollunt magnis praeconiis, vitam autem illorum quos tantopere laudant longissime fugiunt: Non enim iste locutus est falsa: Vae vobis qui aedificatis sepulchra prophetarum, similes illis qui occiderunt eos. Proinde gentilium more sanctis ipsis officia distribuunt, & hunc cum Neptuno aquarum periculis subuenire, alium cum Ioue fulmina arcere, aut cum Vulcano ignem, alium in securitate cum Cerere, alium pascere vitulos cum Baccho: & habent mulierculae suas diuas a quibus ceu a Lucina dea, Venere liberos petant, & quae cum Iunone iratos placant vel vindicant maritos. Iam vero etiam sunt qui furta & amissa seu perdita recuperare faciunt, atque nullum morbi genus est, quod inter diuos non habeat suum medicum: quae causa est quo minus lucrantur medici quam causidici, cum nulla sit lis tam pusilla, tam iusta, quae diuum aliquem inueniat patronum. Verum sicut anima nostra per distincta membra diuersos explicat actus, & illa pro diuersitate dispositionum organorum diuersas suscipiunt potentias, vt oculi visum, aures auditum: sic ille ipse Christus in corpore suo mystico, cuius ipse anima est, per diuersos sanctos suos, velut accommodata ad hoc membra, diuersa suae gratiae munera, sibi inferioribus administrat atque distribuit, & singuli sancti peculiare cooperandi munus sortiuntur, & singuli certas gratias impartiuntur,

iuxta quam multiformem gratiarum diſtributionem, partim hominibus reuelatam, partim per coniecturas adinuentam, varijs precibus et inuocationibus ſanctos imploramus: poſſumus equidem quemadmodum Chriſtus morte ſua mortem noſtram redemit, in cuius morte coeperunt ſanctæ mortes, omniumque fidelium mortes ſanctificantur, ſic martyres eos qui certo quodam morbi genere, aut huiuſmodi tormento cruciati perierunt, ab illis ipſis tanquam id pro nobis paſſis nos liberari. Et habet id quidem rationem non inualidam, ſed ridendi ſunt qui a nominis ſimilitudine & vocum confuſione, & per ſimilia ſimilia inuenta ſanctis iſta adſcribunt, vt Germani caducum morbum Valentino quia hoc nomen cadere ſignificat, & Galli Eutropio adſcribunt hydropicem ob vocis conſimilem ſonum. Nihil ergo hic diuinæ potentiæ & ſanctorum meritis derogatum volo: impius enim eſt, ſiquis de pietate Chriſtiana ac ſanctorum miraculis perperam ſentit, ſed & ſuperſtitioſus & impudens eſt qui pro miraculis prodigioſa quæque mendacia, ceu portenta, nugamentaque vertunt in hiſtoriam, & ſimplicibus oraculi loco credenda proponunt, magniſque clamoribus inculcare ſtudioſiſſime quærunt, qui et fabulis & ſomnijs fidem habere. Atque hic vos ſcire volo quod quemadmodum imaginum ſemper ac cultum idololatria eſt, ita illarum pertinax deteſtatio hæreſis eſt, de qua etiam Philippus & Leo tertius imperatores damnati ſunt. Sic etiam quemadmodum reliquiarum abuſus execrabile ſcelus eſt, ita earundem irreuerentia deteſtanda hæreſis eſt, quæ quondam a Vigilantio Gallo progenita, a Hieronymo profligata, nunc tamen vna cum imaginum ca-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

pugnatoribus a ponzionis annis apud Germanos ſepulchra fieri cœpit.

De templis. Cap. LVIII.

CAeterum nunc de templis, ſcimus idem Romanam olim fuiſſe gentium ſuperſtitionem ſingulis diis ſuis ſua templa fabricantium: quorum imitatione cœperunt deinde Chriſtiani ſuis diuis templa inſcribere, multæ tamen gentes templis omnino carebant, & Xerxes quondam ſuadentibus magis omnia templa per totā Græciam combuſſiſſe traditur, quia impium & nefarium eſſet deos ipſos parietibus includere, verum de templis quondam Zeno Citieus in hæc verba philoſophatus eſt, inquiens: ſacella ac templa cõſtruere nihil quidem neceſſe eſt, nihil enim ſacrum ſane exiſtimandum, neque pro ſanctis habendum, quod ipſi homines conſtruxerunt. apud Perſas nulla olim templa erant, Hebreis autem in tota natione non niſi unicum templum religioſum erat a Salamone Hieroſolymis conſtructum, de quo tamē legitur apud Iſaiam: Hæc dicit dominus, cœlum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum, quæ eſt iſta domus quam ædificatis mihi? & Stephanus protomartyr ait: Salomon ædificauit illi domum, ſed excelſus in manufactis non habitat. & Paulus apoſtolus ait Athenienſibus: Deus nõ in manufactis templis habitat, qui cum ſit dominus cœli & terræ, manibus hominum non colitur tanquam indigens aliquo. Docet autem humanam naturam ipſoſque homines, ſed puros, pios, ſanctos, & religioſos, denique deuotos eſſe acceptiſſima deo templa: qui itadmodum ſcribens Corinthiis inquit: Templum dei eſtis, & ſpiritus dei habitat in vobis: templum autem dei ſanctū

eſt quod eſſis vus. Præterea in prima illa noſtra religione, ab ipſis Chriſtianæ Eccleſiæ cunabulis, & diu poſt Chriſtum paſſum, non fuiſſe nulla ſacra templa conſtructa fatetur ipſe Origenes contra Celſum, docens multis rationibus Chriſtianis iſta ad verum dei cultum veramque religionem nihil conducere: & Lactantius ait non templa deo congeſtis in altitudinem ſaxis ſtruenda ſunt, ſed ſuo cuique conſecrandus eſt pectore, in quod ſe conferat cum adorat deum.

Non habitat templis manuum molimine factis
Omnipotens, ædes aurea, verus homo

Et Chriſtus ſuos adortatur, ne in templum remitti, nec in ſynagogas, ſed in cubiculum orare in abſcondito: Atque ipſe quod legitur apud Lucã nunquam ad turbas, ad vrbes, ad templum, ad ſynagogas acceſſit orare, ſed cum in montem orare, & ipſe erat pernoctans in oratione: Verum eccleſia quæ nihil agit, niſi acta ſpiritu dei, cũ multiplicato Chriſtiano populo eccleſiam iam ingreſſi eſſent cum fidelibus peccantes, cum firmis infirmi, & tanquam in arcam Noe cum mũdis animalibus ſimul & immunda, ſacras quaſdã ædes & templa & baſilicas loca ſacrata ab omni prophano commercio libera inſtituit, in quibus Chriſtianæ multitudini verbũ dei publice prædicaretur, eant eaque religionis ſacramenta, & commodius & caſtius adminiſtrarentur, quæ a populo Chriſtiano ſumma ſemper in veneratione habita, etiam a principibus immunitate munita, nũc in tantam excreuere multitudinem, accedentibus illis totfratrum oratoriis priuatiſque ſacellis, vt maxime neceſſarium ſit, multa ex illis tanquam ſuperflua, & indecora membra reſecari.

Accedit ad hæc ſtructuræ ſuperba magnificentia, in quam multæ admodum ſacræ pecuniæ & eleemoſynæ [illegible] profunduntur, quibus quod & ſuperius diximus, multi Chriſti pauperes vera exempla [illegible] imaginesque fame, ſiti, nuditate, algore, labore, debilitate, egeſtate periclitantes ſuſtentari deberent.

De feſtis. Cap. LIX.

FEſtorum etiam dierum apud gentes quam apud Iudæos magna religione ſemper celebratio fuit, qui omnes diſtributim per certa anni tempora, per certos & ſtatutos dies deum celebrant, quaſi liceret aliquando a diuino cultu receſſere, aut ſecius deus plus alio quam alio tempore ſe coli velit, quod idcirco, ut probat Paulus obijcit Galatis, ad eos ſic ſcribens: Dies obſeruatis & menſes, & tempora, & annos, timeo ne in vobis fruſtra & ſine cauſa laborauerim, de qua re etiam Coloſſenſes, admonens præcipit illis, dicens: Nemo vos iudicet in cibo & potu, in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbatorum, quæ ſunt umbra futurorum. Veris enim & perfectis Chriſtianis nulla eſt dierum differentia, qui iuxta ſemper in feſtiuitate, ſemper conquieſcentes in deo, & ſine intermiſſione verum ſabbatum agentes, ſicut vaticinatus erat Iſaias ad patres Iudæorum, fore aliquando, ut ſabbatum ex ſabbato ſequeretur, cum qui venerit ſaluator noſter ſabbatum perpetuum perpetuaque commendauit. multum autem propter ſegniorem multitudinem, ac imperfectiorem eccleſiæ partem a ſanctis patribus colendi dies ſtatuti ſunt, quibus conueniant ad ſacram verbi dei concionem audiendam & ad cultum diuinum celebrandum, ac communicandorum ſacramentorum cauſa, ita tamen

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

ut non ecclesia diebus seruiat, sed dies inseruiant ecclesiae. Sunt itaque constituti dies a patribus in ecclesia, quibus ab omnibus externis negocijs, atque corporeis actibus plebem abstinere decuit, quo liberius singat deo, vacet orationibus & contemplationibus, intersit diuinis officijs, & verbi dei concionibus, & quaecunque eiusmodi sunt, quae tamen ad animae salutis commodum sunt. Sed ille dolor, nequitiae labes, & lues omnis ordinis & pulchritudinis, autor omnium malorum diabolus, quicquid spiritus sanctus aedificat assidue demolitur intentus, etiam in hanc arcem prope diruit, adeo ut maxima pars Christiani populi sacrum hoc dierum festorum ocium, non ad orandum, non ad dei verbum audiendum, non ad caetera quorum causa instituta sunt impendit, sed ad omnifariam ... gentium mundi ac Christianae doctrinae contemptū, in choreis, in conuiuijs, in lusionibus, in cantilenis, in ludis, in compotationibus, in pompis, in spectaculis, & quibuscunque mundanis carnalibusque spiritui sanctificationique contrarijs operibus consumit. Et quemadmodum inquit Tertullianus de Caesarum solennitatibus, solent tunc grande officium agere, focos & thoros in publicum ducere, vicatim epulari, ciuitatem tabernae habitu abolefacere, vino lutum cogere, cateruatim cursitare ad iniurias, ad impudentias, ad libidinis illecebras. Sic exprimitur publicum gaudium per publicum dedecus. Nonne ergo nimio damnandi sumus, qui hoc ritu Christi & sanctorum eius solennitates celebramus? Caeterum a diebus festis praeter Manichaeorum insanam blasphemiam & Cataphrygum pestifera dogmata, aut Iudaica, aut paganismi barbarica genera habemus, veruntamen maximi in eccle-

Aſiæ ſchiſmatici eo calore in præſbiterum, cum Victor Romanus pontifex omnes ferme orientales & auſtrales eccleſias a communione amputaſſet ea ſola de cauſa quod in diei paſchatis obſeruatione morem a Romana conſuetudine ſequerentur diuerſum, cui tunc inter cæteros excellentiſſimus vir reſtitit Polycrates Aſiæ epiſcopus. Præterea Hireneus Lugdunenſis epiſcopus, quamuis ipſe Romano more paſcha celebraret, magna tamen libertate Victorem Pontificem obiurgare auſus eſt, quod præter exemplum prædeceſſorum ſuorum pacis perturbator abſcidiſſet eccleſias, nondum fide errantes, ſed in ſolemnitate quibuſdam a Romana eccleſia diſſidentes. Multa deinceps ſuper hac paſchalis obſeruatione conciliorum, & pontificum decreta, ac patrum ratiocinationes, & quæ vocantur eccleſiaſtica computa emanarunt, nequit tamen in hunc uſque diem veram, atque per vniuerſum orbem eandem paſchalis diem conſtituere potuerunt, & in hunc diem uſque contabeſcentis aſtrologi in de calendarii reparatione, ſed in deciſo negotio diſputant, digna profecto res pro qua ob vnius Romani pontificis pertinaciam religionem tam immeritaliam pateretur naufragium.

De ceremoniis. Cap. IX.

EX membris denique religionis, non minima ſunt rituum & ceremoniarum pompæ, in veſtibus, in vaſis, in luminaribus, in campanis, in organis, in conuentu, in ædibus, in ſacrificiis, in geſtibus, in picturis pretioſis, in ciborum & potuum delectu, & ſimilibus (magna cum admiratione cum veneratione ab imperita plebe & hominibus, qui nihil aduertunt, quæ quotidie ante oculos obſeruantur) recepta eiuſmodi. Numa

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

Pompilius primum Romanis ceremonias indu-
xit, quinimo [illegible] po-
pulum, qui vi & iniuria imperium occupauerat
ad pietatem, fidem, iustitiam & religionem inui-
taret, feliciusque gubernaret, instituit hec ancylia,
ac palladii sacra imperii pignora, Iani aedes
belli & pacis arbitri, ignis Vestae, cui flaminum cu-
stos imperii [illegible] vigilaret, ipseque annum ratio-
nem, & nefastorum dierum varietate, per duode-
cim menses diuisit, sacerdotesque magistratus,
in pontifices & augures partitus, variisque sacrifi-
ciorum & supplicationum, spectaculorum, pro-
cessionum, sodalitiorum et officiorum innumera-
rum magna pars (Eusebio teste) ex inde in no-
stram quoque religionem migrauit. Verum deus
ipse, quem non delectant caro & corpus, & sensi-
bilia signa, has exteriores carnalesque ceremoni-
as despicit atque contemnit, non enim in corpo-
ralibus actionibus, & sensibilibus operibus, cul-
tuque carnali vult coli deum, sed in spiritu & ve-
ritate per Iesum Christum. Ipse enim spectator fi-
delis est, considerans intimum spiritum, & occulta
hominum, scrutator cordium, qui intuetur intima
mentium, quapropter carnales illae & externae cere-
moniae nequeunt hominem promouere ad deum,
apud quem nihil est acceptum, praeter fidem in Ie-
sum Christum, [illegible] in cha-
ritate, ac firma spe salutis & promissionis enim est
verus & nulla ceremoniarum carnaliumque [illegible]
[illegible] violatus dei cultus, quod [illegible]
struens Ioannes ait: Spiritum esse deum, & eos
qui volunt adorare in spiritu & veritate oporte-
re adorare. Cognouerunt hoc etiam aliqui genti-
lium philosophi, hinc PLATO in [illegible]

Deus spiri- tus [illegible]

ſummi dei ſacra ⁊ omnes ceremonias auferri iu-
bet, & Hermes ad Aſclepiū inquit: hoc ſacrilegio
ſimile eſt cū deū rogas thus accēdere ac cete-
ra, nihil enim deeſt ei qui ipſe eſt omnia, aut in eo
ſunt omnia, ſed nos agentes gratias adoremus;
hae enim ſunt ſummae incenſiones dei, quando a-
guntur gratiae a mortalibus. Neq; praeterea habe-
mus quicquam aliud quod reddamus deo magis
acceptum quam laudem, gloriam, & gratiarum
actionem, neq; vero hic quiſpiam obiiciat Moſa-
icae legis ſacrificia, ritus & ceremonias, quaſi de-
us in illis delectatus ſit, nō propter hoc eduxit eos
de Aegypto, vt ſacrificia illi offerrent & adole-
rent incenſa, ſed vt obliti idololatriae Aegyptiorum,
audirent vocem domini, & obedirent illi in fide
& iuſtitia propter illorum ſalutem. Quod autem
Moyſes illa ſacrificia & ceremonias inſtituit, ma-
gis geſſit infirmitati & duriciei cordis eorum, ali-
quid indulgentiae tribuēs, vt eos ab illicitis reuocaret
ne gentilium ritu ſacrificia immolarent daemonibus
& non deo, non enim principaliter haec ſed ſecun-
dum conſequentiam conceſſa ſunt, nec aliter eos
obligare potuit lex illa, niſi quatenus populi con-
ſenſu fuerat comprobata, quin & Moyſes ipſe la-
turus has ceremoniarum leges ſeniorum & po-
puli collegit ſuffragia, quo illos ſibi magis habe-
ret obnoxios, ideoq; lex illa pro temporum & re-
rum viciſſitudine potuit immutari, & aliquando
in totum erat abroganda. Lex autem dei quae in
lapideis tabulis tradita erat, perpetua eſt. Sic enī
locutus eſt dominus per Ieremiam: Quo mihi thus
de Saba affertis, & cinnamomum de terra longin-
qua? Holocauſtomata & ſacrificia veſtra nō de-
lectauerunt me. Et iterum per eundem ait: Hec

[D]icit dominus: Holocaustomata vestra colligite cum sacrificijs vestris & manducate carnes, qui non sum locutus ad patres vestros, nec de holocaustomatibus nec sacrificijs praecepi eis, qua die eduxi vos de Aegypto, sed sermonem hunc praecepi dicens: Audite vocem meam, & ero deus vester, & vos eritis populus meus, ambulate in omnibus vijs meis, quaecunque praecepero vobis, ut bene sit vobis. Et iterum apud Esaiam ait dominus: Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, nec in sacrificijs tuis clarificasti me, non seruisti mihi in sacrificijs, nec aliquid laboris feci tibi in thure, nec mercatus es mihi argento incensum, nec adipem sacrificiorum tuorum concupiui, sed in peccatis tuis seruire me fecisti. Super quem igitur, ait, aspiciam, nisi in humilem & quietum & trementem sermones meos. Num enim adipes & carnes pingues auferent a te iniustitias tuas. Hoc est ieiunium, quod ego elegi, dicit dominus. Solue omnem colligationem iniustitiae, dissolue connexum violentorum commerciorum, dimitte quassatos in requiem, & omnem conscriptionem iniustam concinde. Defringe esurienti panem tuum ex animo, & peregrinum sine tecto, induc in domum tuam. Si videris nudum, cooperi eum, & domesticos seminis tui ne despicias, tunc erumpet matutinum lumen tuum, & sanitates tibi cito orientur, & praecedet ante te iustitia, & gloria dei circumdabit te. Et adhuc te loquente dicam, Ecce adsum. Nonne sic est quemadmodum olim in synagoga Moyses & Aaron, & per successionem caeteri pontifices, iudices, prophetae, usque ad scribas & pharisaeos, hoc [illegible] in ecclesia ab apostolis, euangelistis, pontificibus, sacerdotibus & doctoribus factum,

Audite vocem meam

Hoc ieiunium

Cr. illam pij quidam ceremonijs, elegantibus ritibus & inſtitutis, tanquam ſponſam ornatam viro ſuo decorarent, multa inſuper ſtatuta & ceteras edixerunt poſteriore, iuxta hominum infelicitatem. Sed quod ſolet ſaepe cõtingere, ut quod principium eſt ad [illegible] conducere [illegible], hoc accidit vel creſcentibus ijs ceremoniarum legibus, [illegible] ſtibus conſtitutionibus hodie [illegible] Chriſtiani, quam olim Iudaei: quamquam magis onerati ſunt, cum ipſae per ſe nec bonae ſint nec malae, plus [illegible] Iudaicus populus, antiquaſque obſervet, quam tradita a deo praecepta, diſſimulantibus [illegible] noſtris epiſcopis, & ſacerdotibus, & abbatibus, & monachis, ac ſuo ventri [illegible] egregie conſulentibus. Ceremoniae autem [illegible] nullam certam fidem [illegible] dederint, innumeras tamen in eccleſiam ſectas introduxerunt, in aeternumque ſchiſmatum ſemina fuerunt. Hinc primum Graeca eccleſia a noſtra abſciſſa eſt, quia illa non in azimo conficeret, ſed in fermento, cum tamen illam vere conſecrare fateamur. Deinde etiam Bohemorum eccleſia ſeparata eſt, quia antiquae [illegible] contra recentem pontificum interdicta, ſub utraque ſpecie communicaret euchariſtiam: (ut ait Apoſtolus) circumciſio nihil eſt, & praeputium nihil eſt, ſed obſervantia mandatorum dei: ſic & ceremoniae nihil ſunt, niſi obſervatio praeceptorum eccleſiae. Nephas ergo eſt utrinque propter modicas & quaeſtionum cauſas, quae Chriſtianae fidei nihil officiant, unitatem eccleſiae ſcindere, & corpus Chriſti dividere, & quod phariſaeis ſalvator improperat, excolantes culicem & camelum glutire, atque tot [illegible] pro eccleſia in illis pugnare, unde plura [illegible] ſchiſmata [illegible], quam proſit [illegible]

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

ac pontifices multa mala ſuſtuliſſe, pacatamque et integram ſeruare eccleſiam, ſi tolerasſent Graecorum fermentum, & Bohemorum calicem, cum vero maiora haec ſint, quam quod Innocentius tertius (Volaterrano teſte) concesſit Noruegianis, vt liceret illis ſine vino ſanctificare calicem.

De magiſtratibus eccleſiae. Cap. LXI.

IAm vero & magiſtratus & variae hominum ſectae ſunt in eccleſia, cum ad ornamentum religionis, tum pro conſeruando ſacrorum ordine, ut haec eccleſiaſtica: quicquid autem magis agitur in eccleſia, ſiue ad ornamentum, ſiue ad aedificationem religionis, tum in deligendis magiſtratibus, qui miniſtrandis miniſteriis in eccleſia, niſi id fiat diuini ſpiritus inſtinctu, qui quaſi anima eſt eccleſiae, vanum eſt et impium: quicunque enim ad magiſterium dei, et vicariatum & apoſtolatus dignitatem a ipſo deo vocatus nõ fuerit ſicut Aaron, & qui non ingreſſus fuerit per oſtium, quod eſt Chriſtus, ſed aliunde in eccleſiam aſcendit per feneſtram, per fauores hominum, per emptitias voces, per imperium principum, certe hic non eſt vicarius Chriſti & apoſtolorum, ſed fur & latro & vicarius Iudae Iſcariotis & Simonis Samaritani. Hinc ab antiquis patribus de electione praelatorum (quod ſacer Dionyſius vocat nominationis ſacramentum) ſanctiſſime ſtatutum eſt, ut põtifices & apoſtoli qui praeſident miniſteriis in eccleſia, nominarentur viri vita & moribus integerrimi, potentes in deo, una ſimul de quibus rationem reddant. Sed antiquis patrum inſtitutis paulatim a ſua maieſtate tranſlatis, ac recentiore põtificio iure eis data a ſolis conſiſtendi ne iam leſerentur, tales plerique ſuper ſedem Chriſti conſcenderunt pontifices & apoſtoli, qui ſe eſſe

ſuper ſedem Moyſi ſedebant ſcribæ & phariſæi, qui dicunt & non faciunt, alligantes onera grauia in humeros populi, ipſi autem nolunt digito mouere, hypocritæ ſunt, omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus, oſtentantes religionem ſuam in veſtibus, cupiunt primas ſtationes in choro, in gymnaſiis, in ſynagoga, & vbique in loco, in plateis rabi & magiſtri & doctores vocari volunt, claudunt viam cœlorum, & ipſi non introeuntes etiam alios excludunt nec ſinunt intrare, comedunt domos viduarum orationes longas facientes, circumeuntes mare & aridam laccunt & ſurſum pueros, ut ſi acto vno proſelyto augeant perditum eorum numerum, vt ipſi perditi & addicti gehennæ ignis alios ſimul ſecũ mitte magis diſperdant ſuis commentis & traditionibus, piſſimas Chriſti leges labefactant, veri dei templum ac viuas Chriſti imagines & curam animarum populi negligentes, aurum & oblationes quam modo curant, leuiora & quaſi ſinailia legis facientes, de decimis, collectis, oblationibus & eleemoſynis accurate ſtatuta cudunt, & legum communicarum arcte ſanciunt, decimas rerum ſuarum pecora, pecunias, & etiam quæuis minima, mentam, anethum, cyminum, & de his canum more collatrantes a ſuggeſtu conſtringunt cum populo quæ vero grauiora & decentiora ſunt opera iudicii, & legis, & fidei in Chriſtianos, iudicium, miſericordiã, & fidem omne negligunt, excolant culicem, deglutiunt camelũ, reſpicant culapidẽ, ingeſtiuum tranſiliunt, duces cæci, falſi & doloſi, genimina viperarum, vnſi calices, ſepulchra dealbata, foris in mitra, in pileis, in habitu, in veſtibus, in cuculla oleum aureum lanſimentũ, intus pleni ſpurci-

ta, hypocriſi, iniquitate, ſcortatores, ſaltatores, hiſtriones, lenones, aleatores, helluones, temulenti, venefici, qui tam antea (quod notat Ioannes Camotenſis epiſcopus) nō ex virtutum meritis, ſed aut per turpe obſequium, aut ſtudio munerum, aut fauore principum, aut vi armorum, ad ſacerdotia, ad beneficia, ad epiſcopatus conſcenderant, aut ſub hypocriſis fuco, hæc ad ſe traxerunt, exhauſtis eccleſiæ quæ pauperum ſunt, ſibi priuatas diuitias cumulantes. Monopolia & nundinas exercentes in [illegible] aliq[illegible] in ſcortis, in alea, in venatione, in conuiuiu & ſpurcitia:

Gaudent equis canibusque, & aprici graminis campi.

Concutiunt populos, vexant regna, ſuſcitant bella, deuorant eccleſias, quas religioſorum patrū conſtruxit deuotio, ſpirantes [illegible] palatia, incedentes in veſtibus purpuratis & deauratis magno plebis detrimento, & religionis infamia, ac reipublicæ inſupportabili onere. Quoniam mercenarios pro paſtoribus, non lupos pro mercenariis, ſed pro lupis diabolos, beatus ille Clareuallenſis Bernardus in ſermone ad generalem Remenſem ſynodū præſente Romano pontifice deſcripſit. Itaque cū ipſe Romanus ſummus pontifex (quod nec ſilet epiſcopus Camotenſis conqueri) oībus grauiſſimus & intolerabilis ſit, cuius pōpā et faſtū nullus vnquam tyrannorum æquauit, [illegible] inter [illegible] ſe [illegible] religionis & eccleſiaſticorum [illegible] re, cum religionis [illegible] & verbum euangelij quod verum pontificum munus eſt, in alios reiicientes ipſi in [illegible] occupati, eccleſiæ accipiunt emolumenta, [illegible] & flagi-

ſioli, & quia (ut aiunt) ſedes ipſa pontificia aut ſanctos recipit aut ſanctos facit, hinc ſibi nihil nõ licere putant, adeo ut etiam ſacras eccleſiæ ceremonias, quas ſancti patres ad inſtruendos mortalium animos, & pro conferenda nobis dei gratia, magna obſeruantia inſtituerunt, nefaria vulgi ex pro ſua libidine impulerint flagitioſiſſimeq[ue] abutuntur. cuiuſmodi exemplum de Bonifacio octauo pontifice in Prochenim cardinalem legimus apud Crinitum. Hic eſt ille magnus Bonifacius, qui inter multa & grandia fecit primum falſo oraculo deluſo Clemente, perſuaſit ſibi cedere apoſtolatum: ſecundum conceſſit ſextum decretalium & papam aſſeruit omniũ dominum, tertium inſtituit Iubileum indulgentiarum nundinas, illaſque primus in purgatorium extendit. Tranſeo cætera illa Romanorum pontificum monſtra, quales Formoſus papa, & tertius ſequentis olim eccleſiæ turpitudinem [illegible] taceo etiam poſteriores illos, Paulum, Sixtum, Alexandrum, Iulium, famoſos Chriſtiani orbis perturbatores. Prætereo Eugenium, qui ob violatam Turcæ ſidem, Chriſtianam rempublicam in res funeſtiſſima bella coniecit, ac ſiuo etiam hoſti fidem ſeruanda ſit. Alexander ſextus quo Chriſtianæ reipublicæ damno Zizimi Baiazetis Turcarum veneno ſuſtulerit, omnibus notum eſt, ſuntq[ue] ipſi etiam Romanorum pontificum legati, quod ait Camp[e]nſis & quotidiana experientia notiſſimum eſt, ſic interdum in prouincijs debacchantur, ac ſi ad flagellandum eccleſiam egreſſus ſit ſatan a facie domini: commouent et conturbant terram, ut videantur habere quod oporteat ſanare, lætantur cũ mala fecerint, exultantes in rebus peſſimis,

Vtcunque tenent lachrymas cum nil lachrymabile cernunt, siquidem peccata populi comedunt, & vestiuntur & nutriuntur & lasciuiunt in eis. Sed habent vitiorum suorum efficacissimos iudices, neque q̄ illis obiici potest quod non aliorum sanctorum exemplo constantissime excusent, aut tueantur. Nam si improperetur illis quia indocti & illiterati, dicent a Christum delegisse apostolos, qui nec magistri legum nec scribae fuerint nec synagogas nec scholas vnquam frequentauerint. Si illiteratura barbaries obiicitur, dabunt Moysen impedita lingua, & Ieremiam nescientem loqui, quin & Zachariam quoque mutum esse a sacerdotio nō exclusum. quod si etiam sacrarum literarum ignorantia, aut infidelitas, aut error, aut haeresis obiiciatur, dicent Ambrosium nondum Christianum, sed catechumenum adhuc, in episcopum delectum, & Paulū non ex infideli modo, sed ex persecutore ad apostolatum vocatum. Augustinum quoque aliquando Manichaeum fuisse, et Marcellinū martyrem in papatu idolis thura adoleuisse. quod si obiiciatur illis ambitio, exemplo illis erunt filii Zebedei. Si timiditas, non deerant Ionas et Thomas: ille ad Niniuitas, hic ad Indos accedere metuentes. Si gulae, Petrus perfidiae addidit periurium. si fornicatio, Oseas meretricē, & Samson scorta complexi sunt. Si percussio, si homicidium, gladio Petrus Malcho auriculam amputauit, Martinus Iuliano militauit, & Moyses Aegyptium interfecit, & abscondit in sabulo, adeo nihil penes eos refert qualis quisque sit qui accedat ad sacerdotia, atque tunc horum magistrorum gladio oportet vt quisque ceruices suas supponat, gladio inquam, non gladio verbi dei, cuius illi custodes &

iniuſti eſſe debent, ſed gladio ambitionis, gladio auaritiae, gladio malitiae & extorſionis, gladio mali exempli, gladio ſanguinis & occiſionis, quo armantur contra omnes veritatem et iuſtitiam et honeſtatem.

Sceptrorum vis tota perit ſi pendere iuſta
Incipit, euertitq; aras reſpectus honeſti.
Libertas ſcelerum eſt, quae regna inuiſa tuetur,
Sublatuſq; modus gladiis, facere omnia ſaeue.

Non impune licet illorum placitis contradicere, nec ſtudium eorum reſiſtere, niſi quis paratus ſit martyrium ſubire pro Chriſto, hoc eſt extremari pro haeretico, quemadmodum Hieronymus Sauonarola praedicatorii ordinis theologus, ſimul et propheticus vir olim apud Florentiam exuſtus eſt.

Verum quoniam omnis poteſtas bona eſt, quia a deo eſt, a quo ſunt omnia et omnia bona, et licet vtentibus aut patientibus aliquando mala ſint, vniuerſitati tamen ſemper bona ſunt, prouidente ſic illo qui bene vtitur malis noſtris: propter ſimulationem enim delinquentium permittit deus tyrannos, et peccata populi faciunt regere hypocritam. Quicunque igitur a domino conſtitutus eſt epiſcopus in eccleſia, dignum et iuſtum eſt obedire illi, et in nullo contradicere, qui enim epiſcopo et ſacerdoti obedire contemnit, non illum ſed deum contemnit, quemadmodum de contemptoribus Samuelis ipſe locutus eſt, inquiens: Non te ſpreuerunt ſed me: Et Moyſes aduerſus murmurantem populum ait: Non aduerſus nos murmuratis, ſed aduerſus dominum deum. Non igitur inultus permanebit a domino, qui ſe contra epiſcopum et praelatum ſuum oppoſuerit, Dathan et Abiron ſeditionem MOYSI, et terra viuos abſorbuit.

Multi cum Chore conſpirauerunt aduerſus Aarō,
& igne conſumpti ſunt. Achab & Ieſabel perſecu
ti ſunt prophetas, & canes comederunt eos. Irri-
ſi ſunt pueri, vt illuderent Heliſæū, & vrſi dilania
runt illos. Ozias rex contra ſacerdotes ſacerdotiū
arrogare auſus, lepra ſtatim perfuſus eſt. Saul quia præ-
ter Samuelem ſacerdotem principem ſacrifica-
re præſumpſit, regia vocatione ſimul & propheti-
co ſpiritu priuatus a deo, datus eſt ſpiritui malo.
Infidele eſt ſcripturis ſacris non credere, impiū eſt
ſacerdotes ſpernere, boni viri ſacerdotes, melior
epiſcopus, ſuper omnes ſanctiſſimus ſummus pon
tifex & princeps ſacerdotum, cui creditæ ſunt cla-
ues regni cœlorum, & commiſſa ſunt ſecreta dei,
princeps quidem ſecundum deum, pontifex ſecū
dum Chriſtum, quem qui honorat, honorabitur a
deo, qui inhonorauerit, inhonorabit illum deus &
vltionem euadere non poterit.

De ſectis monaſticis. Caput LXII.

SVnt adhuc in eccleſia diuerſarum ſectarum
populi, monachi, & fratres & anachoritæ, q
bus vetus lex omnino caruit. Cum et enim ec
cleſia eo tempore, quo fuit optima, nec tot ceremo
niarum ritibus implicita, qui hodie religioſorum
nomen ſibi ſoli vendicant, arctas profeſſio vitæ-
di regulas, & officia ſanctiſſima profeſſi, lauda-
biliumque virorum ſanctiſſimorumque patrum re
gulis, puta Baſilij, Benedicti, Bernardi, Auguſti-
ni, Franciſci & ſimilium ſub ſeruantes, ſed hodie pau
ci inter eos boni, ingens autem malorum turba.
Et quidem hic vſque in malorum numerum A...
conſtituunt, qui omnes ſcelerum conſcientia terre,
qui ob legum vindictam nuſquam alibi tuti ſunt,

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

habitu humilitatis & suscepta a cella cuculla sanctimonia
soris professi, imitantur autem secularium mores [illegible]
[illegible] cum tñ hac [illegible] q nõ [illegible]
tant, seruant [illegible] religionis [illegible], cuculla velut [illegible]
pes contra fortune [illegible] superantes, & ab [illegible]
[illegible] periculis ciuilibusque molestiis securi, panem ocio[sum]
& emendicatum pro eo q laboribus acquiri velocius, securi &
sine solicitudine conscientie, [illegible] cũ euãgelicã paupertatẽ
potius ocio & mendicitate velo aliene laboris, corp suu
[illegible] humilitatẽ profitentur, [illegible] vili veste, vt [illegible]
nudipedes, vt [illegible], cincti funib. vt capite [illegible]
[illegible] cap. vt [illegible], cuculla, [illegible] ac tinctura [illegible]
[illegible] ac [illegible] carnis [illegible], q [illegible], ce-
teraque [illegible] & [illegible] signa. Cũ tñ et
religionẽ [illegible] suscipere [illegible], [illegible] ambitione et [illegible]
[illegible] ac paranymphi, re
ctores, gardiani, [illegible], prio. vica, prouinc, archimã. gña
les vocari [illegible], vt nullũ hoĩm genus [illegible] videat primi
loci appetẽs [illegible]. Non desunt q de istis perplura mala
[illegible] dici possent, sed tñ [illegible] q de iis amplius male-
dictis [illegible] sunt, adeo vt [illegible] et [illegible]
gra vita [illegible] religiosos pres, sed spas [illegible] p[illegible]
[illegible] & regulas [illegible] q circa nihil
ego hic [illegible] volo, q [illegible] in profes.
sua ambitiones [illegible] illorum [illegible] vestigia [illegible]
[illegible] perfecti [illegible] regula & [illegible] illorum [illegible], la
tere [illegible] in [illegible] Ioãn[illegible]
[illegible] regula [illegible] hos [illegible]
les & reprobos & apostatas, q [illegible] religionẽ [illegible]
[illegible], atque hoc [illegible] propositũ [illegible], [illegible] illa [illegible]
vnq̃ [illegible] religionis, profes. [illegible] carnis [illegible], [illegible]
repleret erroris & malitie macula, [illegible] & angelos a po
statas legimus, & [illegible] patricidas, [illegible] reprobos,
aplos proditores, & discip. Christi perfidos, atque inter Ro
manos pontif. supra multos [illegible] & reprobos &
etiam hereticos, aliq̃ [illegible] etiam mulierẽ [illegible] apicẽ cul-
[illegible], q vocata est Ioan, [illegible] sedis aplicã

iactata ab omnibus, annotabuntur cum aliquot ali-
is vsurat que dictum: & quod mulieri bonum eccle-
sia negatum est, concubinarius ordines, promouere
episcopos, ministrare sacramenta, caeteraque. Ro-
manorum pontificum [illegible] et facra
mus in ecclesia non licet vlteriora, communi videli
cet errore faciente ius, quo praeualente, nunc eccle-
siam nunc coactam multa dissimulare quae religi
onis rigor alias nō tulisset, adeo ne in religionibus
quicquam integrum, stabile, & perpetuum reperiri po
test. Quicunque autem in ecclesiam dei insaniunt se
ductori, et tanquam filii placentes quaestus causa,
aut [illegible] gloria seculi [illegible] principe Ro-
manae ecclesiae, ii tanquam Nadab & Abiu alie-
num ignem offerentes ad altare dei, ab eo combu
rentur. Qui vero elati et praui se sententiae, esse-
quentis haeresibus exurgere audent aduersus eccle
siam dei, cum Dathan & Abiron voragine terrae
absorpti, viui descendent in infernum. Qui autem
[illegible] veritatem religionis et Christi mēbra di-
uidentes affligunt ecclesiam dei, eadem poena qua
Ieroboam exterminabuntur.

De arte meretricia. Caput LXIII.

Reliquum nunc quia apud Aegyptios pri-
mos religionum autores neminem olim sa
cerdotem fieri licebat, qui Priapi sacris nō
prius initiatus fuisset: atque in nostra eccle
sia receptum sit, quod castratis testibus papa esse non
possit, prohibeanturque spadones, eunuchi, ac ca-
strati in sacerdotes ordinari: passimque videmus v-
bicunque sunt magnifica ista templa, & sacerdo
tum monachorumque collegia, vt plurimum in pro
ximo esse lupanaria, quin & plurima monialium
et vestalium ac beguinarum domus priuatae quae

dũ meretricularũ fornices ſunt, q̃s enĩ monachos & religioſos (vt diſſimtẽ eorũ caſtitas) [illegible] ſub monachali cucula ac virili veſte in moralie rijs alluſicimus. Vllum eſt nũ p[illegible] de arte meretricia ſermonẽ hic habuiſſe, q̃ eq̃dẽ ad bẽ iſtitutæ reipublicæ rationem, non ſolum vtilem, ſed & neceſſariam eſſe pleriſque ſapientiſſimis arbitrati ſunt. Nam Solon ille magnus Athenienſium legiſlator, atq; vnus de ſeptem ſapientibus Apollinis oraculo iudicatus (vt teſtes ſunt Philemõ & Menander) empticias iuuenum meretriculas comparauit, & primus Veneris Pandemi templũ ex proſtitutarum captiuis dedicauit, lupanariaq; inſtituit, legem etiam immunitate, etiam meretricibus conceſſa roborauit. tantæ quoq; reuerentiæ habitæ ſunt meretrices in Græcia, vt cum Perſes in Græciam expeditionem faceret, Corinthiæ meretrices pro ſalute Græciæ in templo Veneris ſupplicarent. Mos quoq; is erat apud Corinthios, vt de re magna ſupplicaturi Veneri, meretrices ad id committerent. Meretricum templa extructa pluríma apud Epheſum, & aliud celebre ædificauit Abidum, q̃ libertatem ſibi ademptã meretricũ opera recuperarint. Ipſe præterea ſapiens Ariſtoteleã dixit [illegible] etiam meretrices [illegible] hominibus dignas, quando Herameæ pellici ſicut Eleuſinæ Cereri ſacra fecit. Inuentum autem huius artis Veneri tribuitur, quæ [illegible] inter deas [illegible] lata eſt. hæc enim impudica omnibusq; proſtituta libidinibus amor mulieribus in Cypro fuit, vt vulgato corpore quæſtum facerent: vnde apud Cyprios manſit [illegible] mos, vt virgines eorum ſacerdotio [illegible] in quæſtum ad littora maris proſtituerent [illegible], & pro reliqua

pudicitia Veneri libamenta ſoluntur; apud Babylonios etiam (teſte Herodoto) conſuetudo fuit, ut qui re domeſtica conſumpta eſſent, filias ſuas adgerent ad quæſtum corpore faciendum. Verum Aſpaſia Socratica meretrix univerſam Græciam, ut ſenabat Athenas, meretricibus impleuit: ob cuius amorem eiuſque miniſtras a Megarenſibus raptas ait Ariſtophanes bellum Peloponneſiacum a Pericle ſuſceptum. Excoluit autem hanc meretricandi artem permultum imperator ille Heliogabalus, qui (ut teſtis eſt Lampridius) lupanaria domi amicis clientibus, & ſeruis exhibuit, centum dedit ad ut grum duo fercula ingentium epularum, ſed ut per ſingula convivæ coirent & lavarent, iuramentoque adigebantur quo voluptatem hanc perficerent. Sæpe etiam meretrices a lenonibus cunctis redemit et manumiſit. Centum meretrici quandam notiſſimam & pulcherrimam triginta argenti libris redemiſſe legitur. & una die ad omnia circi, & theatri, & amphitheatri, & omnium urbis locorum meretrices ingreſſus, & ſingulis aureum donaſſe. Aliquando etiam omnes de circo, de theatro, de ſtadio, & omnibus locis & balneis meretrices collegit in ædes publicas, & apud eas concionem habuit, quaſi militarem vocans commilitones, diſputavitque de generibus ſchematum et voluptatum, poſt concionem pronunciavit eis quaſi militibus ternos aureos donativum. Etiam matronis Romanis meretricari volentibus, non ſolum impunitatem, verum etiam immunitatem conceſſit, ſalariaque ex publico ærario meretricibus ſtatuit: Erant Senatusconſulta quædam amatoria & meretricia ſive ſenatoria promulgavit, eaque de nomine matris ſive coniugis ſuæ ſemiramica iuſſit appellari, ta-

figuras & genera quædam libidinum adinuenit, quibus etiam Cyrene meretricula (quæ Dodecamechana, quoniam in Venereo vſu duodecim excogitaſſet modos, quibus in concubitu iucundior redderetur libidinis proſtitutæ, cognominata eſt) numeros ſuperat, ac veteres omnes vrbanas, lectias, aphias, ſpinctrias, Caſaluadas, Calarias, proſtibulas, ceteraſq; ſcortilla vincere. Tranſeo Iudā Iſraelitā, patriarcham ſcortatorem, & Samſonem populi dei iudicē, qui cū meretrice dixit vxorem, ac Salomonem Iudæorum regem ſapientiſſimū, qui gregem meretricum poſt innumeras vxores habuiſſe proditur. Quin & Iulium Cæſarem dictatorem virum ſtrenuiſſimum hanc ob cauſam omnium mulierum virum nuncupatum, & Sardanapalū Babyloniorum monarcham, ceteroſque innumeros meretricum potentiſſimos paſtores, ipſe etiam Proculus imperator in hac arte non poſtremam gloriam reportauit, qui (vt teſtatur eius ad Metianum epiſtola) ex captis centum Sarmaticis virginibus decem prima nocte iniuit, omnes autem intra quindecim dies conſtuprauit: Sed maius illo eſt quod Poetæ narrant de Hercule, illum quinquaginta virgines vna nocte omnes mulieres reddidiſſe. Narrat etiam Theophraſtus grauis auctor herbulam quandam Indicam tantæ virtutis, vt quidam ea comeſta ad ſeptuageſimum coitum proceſſerit. Reliquum vero non parum hanc artem ornarunt Sappho poetria Phaonis adamatrix: & Leontium Metrodori ſcortum in philoſophia eruditiſſima, adeo vt aduerſus Theophraſtum contra coniugium pro turpitudine meretricatu libros cōſcriberet: edit Sempronia Græce & Latine elegantiſſima: nec prætereunda

hic eſt Leæna Ariſtogitonis Athenienſis probatiſſimæ ſidei concubina, quæ torta a tyrannis ut amicū proderet, tormenta extorta cum conſtanti ſilentio perpeſſa eſt. Nobilitauit præterea hanc artē Rhodope meretrix Aeſopi fabulatoris conſeruus quondam & contubernalis, quæ tantas opes meretricio quæſtu conſecuta eſt, ut inter mundi ſpectacula tertiam ordine condiderit pyramidem. ſequitur hanc Thais Corinthia, quæ præter gratia pulchritudinis inſignis, regum dumtaxat & principū dignabatur amplexus. Maxime vero hanc artem extulit Meſſalina Claudij Cæſaris uxor, quæ lupanaria circumiens, etiam ancillam nobiliſſimā e proſtitutis, die ac nocte quinto & vigeſimo concubitu ſuperauit, & laſſata viris, ſed non ſatiata receſſit. Quibus adiungere poteramus recentiore memoria Ioannam Neapolitanorum illuſtrē reginam, & plerasq; alias principes, meretrices & Palatina ſcorta, ſi nuncupare eas tantum fore, q̄uis vulgata fama noſtri... ſint, hoc ipſo tamē a cæteris meretricibus diſtent, q̄ contra Heliogabali legē non in publicis lupanaribus, ut Meſſalina illa imperatrix, ſed intra limina clanculum ſuntunt, & quaſi per inſidias merentur. Ad hæc adnuo liceat etiam Octauiani Auguſti utranq; Iuliam, filiam & neptem, tum & popilcam & Cleopatram Aegypti reginam, & alias nobiliſſimas meretrices, quin etiam Semiramidis monarchæ, et Paſiphae vetuſtiſſima libidinis exempla, quarū hæc tanta libidine ardebat, ut non modo filij priuigni in complexum ſollicitaret, ſed etiam equum uſq; ad coitum admitteret, illa vero Minois regis uxor ſe tauro ſuppoſuerit. Noluimus autem hūc in eo illuſtrium meretricum catalogum edere, ſed il-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf

ſed prætereundum non eſt meretricios et adulteri-
nos concubitus germinaſſe nobis ſplēdidiſſimos
heroas, puta Herculem, Alexandrum, Hiſmaelem
Abimelech, Salomonem, Conſtantinum, Clodo
neum Francorum regem, & Theodoricum Go-
thum, Gulielmum Normannum, Raymundum Ar
ragonenſem. Sed & qui hodie regnant & impe-
rant reges, pauci admodum ex legitimis matri-
bus nati ſunt, tam leuia habemus per eos ma-
trimonij iura, vt pro libito deſponſatas, iuſtas,
verasque vxores repudient, mutent atque permu-
tent, ſimiliter & filios filiasque tot nuptiis et ſpon-
ſalitiis copulant & recopulant, vt neſcire coga-
mur, vbi verum cohæreat illorum matrimonium.
Exempla huius plura ſuppetunt, ſed pauca quæ a
paucis annis ſeſe oſtenunt, pro omnibus ſatisfa
ciunt. Nonne Ladiſlaus Polonus accepta in vxo
rem Beatrice, cuius nomine Hungariæ regnum obti
nuit, tandem repudiata illa ſuperinduxit aliā ex
Galliis pellicē? Nonne Carolus octauus rex Fra-
corū repudiata Margareta Maximiliani Cæſa-
ris filia, illius ſponſam rapuit & vxorem ſibi co-
pulauit? quam tandem poſtea Lodouicus duode
cimus repudiata ſua ſibi coniugali thoro coniun-
xit, conſentientibus illis & aſſentientibus regni epi-
ſcopis & pontificibus, quibus viſum eſt ſeruanda
ciuitas ſua acquirendæ Britanniæ, quam iura ob
ſeruandi legitimi matrimonij. & hodie adhuc ne
ſcio quo regi perſuaſum audio, vt liceat ſibi iam
plus viginti annorum vxore dimiſſa & nubere
pellicē? Sed ad meretrices reuertendum eſt, tantū ad
eas qui noſſe velit, videlicet quo tali ſtudio preſti-
giant pudicitiā, quia oculorum laſciuia, quo vultu
faciei, quo corporis geſtu, quo ... blandiciis

Quibus impudicis contrectationibus, quo externo
habitu ac fuco illicere compotores, cæteraq; per-
tinentia amatoriis vafritias, flores, laqueos, stratage-
mata, apud omnes dianarum poetas hæc requirat.
Qui autem scire cupit, quo nutu, quo delinimento,
quo contactu, quo afflatu, quibus basiis, quibus
suauiis, quibus contractibus, quibus oppressionibus,
his, quibus astrictionibus, quibus lusibus, quo accu-
bitu, quo constrictu, quibus motibus, quo impulsu,
quo excepto, quo tractu, qua Veneris proclamatio-
ne, qua reciprocatione, qua inflammatione meretri-
cia libido sit explenda, is medicorum volumini-
bus traditum inueniet. Scripserunt præterea libros
de meretricibus Antiphanes, Aristophanes, Ap-
pollodorus, Callistratus, particulatim vero Laidis
meretricis laudes scripsit Cephalus rhetor, atque
Naidis meretricis laudes conscripsit Alcidamas.
Scripserunt præterea de fornicariis amoribus, tam
Græci quam Latini, Callimachus, Philoxenus, A-
nacreontes, Orpheus, Alceon, Pindarus, Sappho,
Tibullus, Catullus, Propertius, Vergilius, Iuue-
nalis, Martialis, Cornelius Gallus, & multi alii
non tam poetarum quam lenonum officio fun-
cti. Sed hos omnes vicit Ouidius in epistolis he-
roicis, & ad Corinnam elegiis, maxime vero
de arte amandi, quem veluti de arte meretrican-
di aut lenocinandi intitulasset, ob quorum edi-
tionem q; iuuentutem impudicis documentis cor-
rupisset, ab Octauiano Augusto in exilium exu-
latum ad Getas usque relegatus est: ipse etiam Ar-
chilochus Lacedæmonii olim omnes amatorios li-
bros iussere exterminari, & tamen hæc ars hodie ad-
huc a nobis legitur, & ludimagistri hanc suis
prælegunt discipulis, & edita in eam scholia li-

mis commentarijs exponunt, quin & vidi ego
ſuper atque legi ſub titulo Cortiſanae Italica lin-
gua editum, ac Venetijs typis excuſum de arte
meretricia dialogum, utriuſque Veneris omni-
um flagitioſiſſimum, digniſſimumque qui ipſe cum
autore ſuo ardeat. Praetereo hic & conſilio qui-
dem Cinedum & Pedicomum deteſtandam libi-
dinem referre, & ſi illam etiam probet Ariſto-
teles, ac Nero imperator publice coluit in honeſta-
tem, quam tempore Paulus Apoſtolus ſcribens ad
Romanos indignationem contemptoribus dei illis
inciteri. Pluet enim ſuper eos dominus laqueos ve-
rum effugiant, ignis & ſulphur & ſpiritus procel-
larum pars calicis eorum. In hos iubet impera-
tor inſurgere leges & armari iura, & exquiſitis
poenis ultore gladio poenam irrogari capitalem:
Sed hodie [illegible] quam Moiſes in le-
gibus ſuis crudelibus ſupplicijs extirpandam cen-
ſuit, & Plato a ſua republica expellit, & in le-
gibus damnat. Antiqui etiam Romani hanc
(teſte Valerio & alijs) ſeveriſſime puniebant,
Exempla huius ſunt, Q. Flaminius atque Ti-
[illegible] & non honeſtis auri-
bus parentes ab hac monſtroſa libidine & bru-
tali ſpurcitia ad meretrices redeamus. Siqui-
dem omnibus haec libido inſita eſt, & non eſt
qui ignem illius aliquando non ſenſerit, ſed ali-
ter urantur foeminae, aliter viri, aliter adoleſcen-
tes, aliter ſenes, aliter plebei, aliter proceres, ali-
ter pauperes, aliter divites, quodque mirabilius eſt
pro nationum & gentium varietate, aliter Itali,
aliter Hiſpani, aliter Galli, aliter Germani. Ita li-
bidinis modi diſponuntur ſecundum ſexus, aetatis, dignita-
tis, fortunaeque unicuique differentia, ſibi varias

blandiendi ritus diligens: virorum amor ardentior sed foeminarum pertinacior, amor iuuenum lasciuus est, & senum ridiculus, placere studet pauper obsequio, diues muneribus, plebei conuiuijs, proceres pompa et fastu: adoritur pathicam ingenio suo Italus dissimulato ardore quadam adornata lasciuia, illamque editis laudat carminibus, oculisque proferens e nobilioribus potiatur zelotypus illam perpetuo recludit, ac veluti captiuam custodiat: si amore frustratus de recuperanda pathica desperauerit, ad maledicta conuersus illam infinitis conuitijs detestatur. Praeceps Hispanus ardore impatiens, furibundus et rapacia lasciuia irruit, miserabilibusque lamentis incendium suum deplorans pathicam inuocat & adorat: si potitus fuerit, tandem aut zelotypus perimit, aut satiatus ad mercedem prostituit: si frui desperare cogatur se ipsum excruciat & mortem destinat. Lasciuus Gallus obsequio nititur, cantibus & iocis pathicam oblectat: si capitur zelotypia mollius alget, si frustratus facessit conuentus, vindictam minatur vtrumque incertum, si potitus fuerit tandem negligit et aliam vult. Frigidus Germanus lente inardescit, accensus arte instat & donis prouocat, zelotypus liberalitatem continet, frustratus contemnit, potitus castigat. Fingit se amare Gallus, ardet dissimulat Germanus, amatum se sibi persuadet Hispanus, amare nescit absque zelotypia Italus, amat iucundam licet deformem Gallus, praefert pulchram licet inertem Hispanus, amat timidulam Italus, cupit audaciorem Germanus et sapientem studiis pertinacior amando gallus: ceteris omnibus amando potius fit e stulto tandem, sed iam sapiens Germanus: ob placendi amare desid-

alium magna aggreſſus hiſpaniæ vt [illegible] ſtra-
tur, maxima quæq; contemnit Italia. Quin huiuſ
modi amorum libidinumq; paſſionibus irretiti e-
tiam maximi viri multa præclara facinora ſæpiſ-
ſime negligunt, & poſt terga relinquunt, cuiuſ-
modi quondam in Ponto Mithridates, in Capua
Hannibal, in Alexandria Cæſar, in Græcia De-
metrius, in Aegypto Antonius ceſſat olim ab o-
pere Hercules propter Iolen, Achilles pugnam de-
trectat propter Briſeiden, moratur Circe Vlyſſe,
moritur in carcere Claudius propter Virginiam,
retinetur Cæſar per Cleopatram, eademq; ratio-
ne Antonio, produnt ſacræ literæ propter forni-
cationem filiorum Seth cum filiabus Cain prope
vniuerſum hominum genus diluuio extinctum,
propter fornicationis impetum deletæ ſunt Sodo-
& domus Emor, & pene tota tribus Beniamin,
populus Iſrael propter fornicationem externa-
rum fœminarum, quaſdam percuſſus eſt & in ſerui-
tutem datus; tamq; propter vnius Dauid regis
adulterium, quanta ſtrages peſte, fame, & gladio
facta eſt? propter fornicarios amores, fœmina-
rumq; raptus Thebani, Phocenſes, Græci expu-
gnati atq; deleti ſunt, ipſumque (vt diximus) Pe-
loponneſiacum bellum a Pericle ſuſceptum eſt,
ac decennali bello expugnatum Ilium, maximo
totius Græciæ atque Aſiæ detrimento. Similes ob
cauſas Tarquinius, Claudius, Dionyſius, Hanni-
bal, Ptolomæus, M. Antonius, Theodoricus Go-
thus, Rodoaldus Lõgobardus, Childericus Fran-
cus, Adimerlaus Bohemus, atq; Manlandus Ne-
apolitanus mortem & patriæ ruinam paſſi ſunt,
propter Canam Iuliani Tingitanæ prouinciæ præ-
fecti filiam, per Rhodericum regem ſtupratam,

pulſis Gothis Sarraceni omnem Hiſpaniam occupaũt. Henricus ſecundus Anglorum rex ob ſtupratam nurum ſuam Philippi Francorum regis filiam, a filio ſuo regno pulſus eſt. Propter virorum fornicationes indignatæ vxores Clytemneſtra, Olympia, Laodicea, Beronica, Frigiobunda & Blancha ambæ Francorum reginæ, et Ioanna Neopolitana, & pleraq; aliæ maritos occiderũt. eadem cauſa Medeam, Prognen, Ariadnem, Althæam, Heriſſilam maternũ amorem in odium verſo, in crudelem filiorum cædem adegit: & poſteris temporibus vſq; adhuc mulieres in amores ſtupra in natos filios vindicarũt. Argea miſſiſſima matribus crudeliſſimę Medeę & furibundę Althęę & impię Heriſſilę factę ſunt.

De lenonia. Cap. LXIIII.

VErum quia lenonum & lenarum ſuaſu, cõſilio, & opera committuntur meretricia & ſcortationes, vt plurimum ſcelera ſua, ipſam lenociniorum artem proſequamur. Nam ſicut meretricatio ars eſt proſtituendæ propriæ pudicitiæ, ſic lenocinium ars eſt oppugnandæ & proſtituendæ pudicitiæ alienæ, quæ tanto quidem maior eſt meretricia, quanto ſceleratior, cuius potentior, quanto ipſa eſt plurium artium famulitio conſtipata, tanto autem pernicioſior, quanto ipſa plures cæterarum artium ac ſcientiarum diſciplinas amplectitur, quas araneorum inſtar inepta quicquid in ſingulis artibus & diſciplinis vſpiam eſt veneni, id totũ ſugit hauriens, inde ſua tela cõtexit: nõ quidem qualia araneæ telæ, quæ dimiſſis maiuſculis nõ niſi muſcas capiũt, nec cuiuſmodi illa venatorum ingenioſa retia, quæ grandiores belluas retinent, puſillas auiculasq; beſtiolas

elabi ſinunt, ſed vincula eius tam fortia, tam-
que ſolida, vt nulla puella, nulla mulier, tam ſit
ſimplex ſiue prudens, tam conſtans ſiue peruerſa,
tam verecunda ſeu impudica, tam potens ſiue pu-
ſilla, ſi lenæ aures præbeat lenæ, non illico capia-
tur & hæreat. Aſtutia vero ea eſt, quam nulla vin
cit mulierum prudentia, a qua nunquam ridiculis nul
la puella, nulla matrona, nulla vidua, nulla veſta
lis euadat indemnis. Cuius inermis militia pluri-
marum mulierum pudicitiam proſtrauit, quam vllus
vnquam quantumcunque munitiſſimus exercitus. Il-
lius technas, fraudes, dolos, verſutias, aſtus, calum-
nias quæ tradere nullus ſtylus ſufficiat, nullum æqua
re poſſit ingenium: cumque hæc ars plurimos veluti
quotidianos habeat profeſſores, tamen paucos ad-
modum conſummatos ſedit magiſtros: nec mi-
rum, nam licet tot ſint lenociniorum genera, quot
artium & diſciplinarum, ideoque abſque omnium
cognitione perfici non poteſt. Oportet ergo perfe
ctum & conſummatum lenonem lenamve omni
ſciam eſſe, nec ad vnam ſolam diſciplinam, velut
ad Arcticam ſtellam oculum reſpicere, ſed eſſe am
pliſſimam artem profeſſos, cui ceteræ omnes di-
ſciplinæ ſeruiunt & famulantur: eſt enim certa quæ
dam omnium ſcientiarum ſumma lenocinandi
militantium. Nam huic in primis grammatica
ſcribendi & loquendi diſciplina amatorias largi
tur epiſtolas, illaque eſt quæ amatoria ſalutati-
uncula, preces, carmina, lamentatiuncula, allecta
menta dictare docet: quarum exempla plera-
que conſcripſerunt Aeneas Syluius, & Iacobus
Caniceus & pleriq; alii reliquerunt. Verum eſt
alia quædam grammaticæ ratio, de modo occul
te ſcribendi, cuius de Archimede Syracuſano le-

gimus apud Aulum Gellium, de quo artificio an-
te paucos annos scripsit Trithemius abbas Span-
hamensis duo ingentia volumina, quorum v-
num nuncupauit polygraphia, alterum stegano-
graphiam: in quo posteriore tam secretos scriptorũ
adq; iam amotos etiam distantiam explicandi
animi sui modosque tradidit, quibus nec Iuno-
nis maritalis zelotypia, nec Danae arctissima cu-
stodia queat resistere, nec quae omnia peruidens cẽ-
tenoculi Argi uigilantia queat explorare. Ars pro-
fecto non tam necessaria regibus quam lenoni-
bus & amantibus omnibus commodissima, suc-
cedit huic proxime poesis quae suis lasciuis ryth-
mis atque fabulis ac amatorijs bucolicis, epigra-
mmatibus, epistolis, & praeceptiunculis, comoedijs,
atque ex perniciosissimis Veneris armarijs depromptis
lasciuis carminibus, lenocinio functa, pudicitiam
omnem subuertit, ac adolescentiae bonam indo-
lem mentemque corrumpit. Vnde poetae inter leno-
nes principatum sibi obtinuerunt, e quorum nu-
mero apud graecos pestilentes extitere illi, quos su-
perius in arte metrica nuncupauimus Callima-
chus, Philetas, Anacreon, Orpheus, Pindarus,
Alcaeus, Sappho, Tibullus, Catullus, Propertius,
Virgilius, Ouidius, Iuuenalis, Martialis. Et hodie
sunt adhuc poetae qui pestilentissima carmina scri-
bunt. Post illos vero non infimum inter lenones
locum sibi vendicant rhetores, fraudulentiarum
blanditiarum, & persuasionum artifices, itaque
lenarum felicissima, cui propria est dea Suadela.
Superiorem tamen illis locum possident historici
illi praecipue qui amatorias illas historias conscri-
pserunt, Lanceloti, Tristanni, Euryalis, Peregri-
ni, Calisti & similium, in quibus fornicationum &

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Antibarbari/items/show/40?context=pdf